

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

Nord Stream 2 -kaasuputken energiaturvallisuus: Policy-analyysi Suomen ja neljän muun valtion suhtautumisesta Nord Stream 2 -hankkeeseen

Lauri Koponen
Pro gradu -tutkielma / Valtio-oppi
Ohjaaja: Elina Kestilä-Kekkonen

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

KOPONEN, LAURI: Nord Stream 2 -kaasuputken energiaturvallisuus Suomen näkökulmasta: Policy-analyysi Suomen ja neljän muun valtion suhtautumisesta Nord Stream 2 -hankkeeseen

Pro gradu –tutkielma, 98 sivua
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma / Valtio-opin opintosuunta
Toukokuu 2018

Suomalainen ja kansainvälinen tutkimus ei ole vielä kovinkaan syvällisesti tarkastellut energiaturvallisuutta ja sitä, miten se tulisi ymmärtää. Aikaisempi tutkimus on keskittynyt lähtökohtaisesti vain erilaisten energiamuotojen teknisiin ja fyysisiin ominaisuuksiin. Tämän lisäksi energiaturvallisuus on nähty yksinkertaisesti energian saannin turvaamisena. Energia on kuitenkin muodostunut 2000-luvun keskeisimmäksi valtioiden suhteita määritteleväksi asiaksi. Energia on siis muuttunut entistä poliittisemmäksi ja se määrittelee yhä merkittävämmän kansainvälistä politiikkaa. Tästä syystä energiaturvallisuutta on ryhdytty tutkimaan entistä laajemmin, ottaen huomioon sen vallan käytön ulottuvuuden sekä erilaiset riippuvuussuhteet joita energia voi synnyttää.

Valtioiden muodostaessa päätöksiä ja tiettyjä politiikkalinjoja energiapolitiikan suhteen, on herätty tarpeeseen tarkastella näitä energiapoliittisia päätöksiä myös akateemisen tutkimuksen keinoin. Yksi suuri energiapoliittinen päätös jonka Suomi on ottamassa vuonna 2018, on venäläistaustaisen Nord Stream 2 -kaasuputken rakennuttamisen kannattaminen. Kaasuputkea on Suomessa haluttu käsitellä energiaturvallisuuden perinteisten näkökulmien kautta, jossa kaasuputkea ja sen turvallisuutta analysoidaan puhtaasti energian ja kaasuputken fyysisten ominaisuuksien näkökulmasta.

Tämän tutkielman tarkoitus on selvittää, millä perusteella Suomi on kannattamassa Nord Stream 2 -kaasuputken rakennuttamista ja onko se energiaturvallisuuden näkökulmasta kannatettavaa. Tutkielma pureutuu viiden valtion päätöksenteon taustoihin ja arvioi kunkin valtion valittua politiikkalinjaa, eli policya. Suomi on yksi näistä valtioista ja tutkielman analyysi osoittaa selvästi, että keskeisenä valtioiden

Nord Stream 2 -päätöksentekoa ohjaavana ulottuvuutena toimii arvot ja yleiset poliittiset suhteet valtioiden välillä.

Tutkielman johtopäätökset osoittavat, että putki todennäköisesti päätetään toteuttaa, EU:n vastustuksesta huolimatta. Tämä fakta ohjaa myös Suomen valittavaa policya kaasuputken suhteen. Tilanteessa jossa putki päätetään rakentaa, Suomen tulisi panostaa entistä enemmän EU:n energiaunionin muihin tavoitteisiin ja tukea niitä kaikin mahdollisin keinoin. EU:n legitimizeettiä tulisi vahvistaa ja mahdollistaa dialogin jatkuminen EU:n sisällä energiaturvallisuuden suhteen yleisesti. Baltian maiden suhteen Suomen tulisi pyrkiä entistä vahvempaan yhteistyöhön ja dialogiin, perustellen omaa kantaansa avoimesti sekä osoittaen ymmärrystä Baltian maiden policyja kohtaan, jottei syntyisi vastakkainasettelun tilannetta, jossa Suomi voisi joutua yksinäiseksi valtioksi hankkeen tukijana. Tutkielma myös osoittaa Nord Stream 2 -hankkeen todellisen poliittisen ulottuvuuden ja kokoaa yhteen kaikkien hankkeessa mukana olevien toimijoiden intressit putken rakennuttamisen suhteen.

Sisällys

1. Johdanto.....	1
2. Energiaturvallisuuden teoria.....	4
2.1. Energiaturvallisuuden historia.....	4
2.2. Mitä on energiaturvallisuus?	5
2.3. Erilaisia näkökulmia energiaturvallisuuteen	8
2.4. Tutkielmaan valittu energiaturvallisuudenmalli	13
3. Tutkimusmetodina Policy-analyysi	14
3.1. Policy-Analyysi yleisesti.....	14
3.2. Policy analyysin määritelmät ja jaottelu	16
3.3. Kritiikki perinteisiä jaotteluita ja määritelmiä kohtaan	20
3.4. Policy-analyysin vaiheet	21
3.5. Policy-analyysikehikko: Nord Stream 2 – hanke	24
3.5.1. Toimijaverkkoanalyysi (stakeholder analysis).....	25
3.5.2. Päätöksentekopuu	27
4. Nord Stream 2 energiapolitiikan kysymyksenä – stakeholderit ja intressit	29
4.1. Mikä on Nord Stream 2 –kaasuputkihanke?	29
4.2. Kaasun ja kaasuputkien poliittiset ominaisuudet energiamuotona	33
4.3. EU:n yhteinen energiapolitiikka.....	37
4.4. Nord Stream 2 –hankkeen toimijat.....	41
4.4.1. Saksa.....	42
4.4.2. Tanska	43
4.4.3. Ruotsi.....	44
4.4.4. Suomi.....	44
4.4.5. Venäjä.....	46
4.4.6. Gazprom	48
4.5. Suomen ja Venäjän energiasuhteet.....	49
5. Aineiston esittely	51
6. Aineiston analyysi	54
6.1. Saksa ja Nord Stream 2 -policyn kehitys.....	56
6.2. Ruotsi ja Nord Stream 2 -policyn kehitys	60
6.3. Nord Stream 2 ja Tanskan kannan kehitys	63
6.4. Euroopan unionin Nord Stream 2 -policy	65
6.5. Venäjän Nord Stream 2 -policyn lähtökohdat ja kehitys	71
6.6. Yhdysvaltojen intressit ja Nord Stream 2 -policy	75

6.7. Suomi ja Nord Stream 2 -policyn kehitys	79
7. Nord Stream 2 -hankkeen tulevaisuus ja miten Suomen tulisi suhtautua siihen	82
7.1. Suomen Nord Stream 2 -policyjen arviointi päätöksentekopuun avulla	83
8. Johtopäätökset.....	85
LÄHDELUETTELO	88
Aineiston analyysin lähteet	94

1. Johdanto

Energia on yhteiskuntien elinehto. Ihmiset ja valtiot ovat hyvin riippuvaisia energiasta, kaikissa sen muodoissaan. Ihmisten syventyvä riippuvuus energiasta sekä siihen liittyvien geopoliittisten ja ympäristön kestävyys ulottuvuudet ovat tehneet energiasta yhden aikamme keskeisimmistä poliittisista kysymyksistä. (Bahgat 2011, 13.)

Energia on muodostunut valtioiden keskeiseksi omaa turvallisuutta ja suvereniteetin tasoa määrittäväksi asiaksi (Cornell 2009, ei sivunumerointia). Tämän lisäksi, globaali yhteinen ymmärrys fossiilisten energiamuotojen haitallisuudesta, ja tätä seurannut vuonna 2015 allekirjoitettu Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) alainen Pariisin ilmastopöytäkirja, sekä yleinen tekninen kehitys uusiutuvien energiamuotojen piirissä, ovat käynnistäneet mittavan energiasektorin siirtymisen uusiutumattomista energialähteistä kohti uusiutuvia. Muutosprosessi on kuitenkin pitkä ja vaatii merkittäviä muutoksia energian kuljettamisessa sekä uusien teknologioiden ja käyttötapojen käyttöönotossa. Maakaasun roolin energiasysteemien muutoksen siirtymäenergiana on tunnustettu keskeiseksi ja on ennustettu, että sen lyhyen aikavälin kysyntä on kasvussa. (Aalto ym. 2013.)

Koska taustalla vaikuttavat globaalit muutosvoimat ja energiasta on muodostunut valtion keskeinen turvallisuuden ulottuvuus, valtiot ovat pyrkineet muodostamaan itselleen erilaisia energiavarmuus- ja turvallisuusstrategioita, joilla ne ovat pyrkineet varmistamaan energiansaannin ja toimintakykynsä. Tämä on synnyttänyt kokonaan uuden tutkimusulottuvuuden perinteiselle turvallisuustutkimukselle, energiaturvallisuustutkimuksen.

Jotta valtiot pystyisivät tekemään faktoihin perustuvaa, mahdollisimman kestäväää ja pitkäjänteistä energiapolitiikkaa kuten mitä tahansa muuta päätöksentekoa, on niiden pitänyt kehittää erilaisia malleja ja menetelmiä päätöksensä muodostamiselle. Tähän on vastattu kehittämällä politiikan tutkimuksen ymmärrystä poliittisista prosesseista ja pyrkimällä muodostamaan akateemisia malleja päätöksenteon tueksi. Yhdeksi

keskeisimmäksi on noussut alun perin valtion virkamiesten käyttöön tarkoitettu päätöksenteon tutkimusmetodi, *policy analysis*, suomennettuna *policy-analyysi*.

Kasvava tarve energiaturvallisuutta edistävän päätöksenteon tutkimiselle on toiminut myös tämän tutkielman motivaationa. Tutkielmassa hyödynnetään sekä energiaturvallisuustutkimusta, että poliittisen päätöksenteon tutkimuksen menetelmää *policy-analyysiä* ja tarkastellaan niiden valossa Nord Stream 2 -kaasuputken päätöksentekoa ja sen lähtökohtia. *Policy-analyysiä* hyödyntäen arvioidaan tieteellisin menetelmin valtioiden energiapoliittista päätöksentekoa ja sen muodostumista peilaten sitä normatiivisiin käsityksiin energiaturvallisuudesta.

Nord Stream 2 –hanke on Nord Stream (aiemmin Pohjois-Euroopan maakaasuputki) kaasuputken jatke joka on Itämeren pohjassa kulkeva maakaasuputki Venäjän Viipurista Saksan Greifswaldiin. Nord Stream sai jatkoa, kun syksyllä 2015 venäläinen kaasuntoimittaja Gazprom ja viisi eurooppalaista energiayhtiötä sopivat Nord Stream 2 -hankkeesta. Nord Stream 2 koostuu kahdesta putkesta, joiden kapasiteetti on 55 miljardia kuutiota kaasua vuodessa eli yhtä suuri kuin Nord Stream 1:llä. Putket on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2019. (Nord Stream 2 2018)

Nord Stream 2 - kaasuputki on yhdeksän miljardin dollarin hanke ja suuri investointi. Nord Stream 2 -hankkeen taustalla on useita poliittisia intressejä ja se kulkee useamman kuin kahden valtion alueella. Tilanteessa jossa putki kulkee useamman valtion alueella, päätöksenteossa tulee ottaa huomioon erityisesti mahdolliset muille toimijoille aiheutuvat sivuvaikutukset ja muiden toimijoiden kanta hankkeesta.

Nord Stream 2-hanke on hyvin mielenkiintoinen myös siksi, että se osuu ajallisesti sellaiseen vaiheeseen, jossa perinteiset poliittiset suhteet ovat muutoksessa ja uudelleenjärjestäytymässä. Poliittisten suhteiden muodostumisessa on nähtävissä uudelleen järjestäytymistä perustaen sen vahvasti energiaan ja sen jakautumiseen maailmassa. Liittolaisuhteiden muodostumisessa kansainvälisessä politiikassa yhtenä keskeisenä peruskivenä toimii energiasuhteet. (Bilgin 2009, 110.)

Tässä tutkielmassa analysoidaan Nord Stream 2 -hankkeessa suoraan mukana olevan viiden valtion päätöksentekoa ja niiden lähtökohtia sekä syvennyttään Suomen

päätöksenteon taustoihin. Keskeisimpänä tutkimuskohteena on Suomi ja sen poliittinen päätöksenteko. Tutkielma muodostaa lopputuloksena politiikkasuosituksen Nord Stream 2 -kaasuputken suhteen Suomelle. Suomen tapaus on mielenkiintoinen myös siksi, koska Suomella on poikkeukselliset ja historialliset poliittiset suhteet Venäjän kanssa, jotka oletettavasti vaikuttavat myös Nord Stream 2 -policy:n muodostumiseen. Lisäksi tutkielmassa analysoidaan hankkeessa epäsuorasti mukana olevia toimijoita Yhdysvaltojen ja EU:n policyja. Jotta pystyttäisi tutkimaan kaikkien toimijoiden ja erityisesti Suomen energiapolitiikkaa ja Nord Stream 2 -hankkeen päätöksentekoa, tulee aluksi muodostaa kokonaisvaltainen näkemys energiaturvallisuudesta ja siitä minkälaisia kriteerejä sen tulisi täyttää akateemisten mallien mukaisesti. Energiaturvallisuuden määritelmiä hyödyntäen analysoidaan Suomen Nord Stream 2 -päätöksentekoa hyödyntäen policy-analyysin metodologiaa. Metodista on useita akateemisia malleja. Aluksi tunnistetaan sopivin ja ajankohtaisin policy-analyysin mallin, joka voisi palvella tutkielman tarpeita tarkoituksenmukaisella tavalla, tarkastelemalla tutkimusmetodin historiaa ja sitä koskevaa akateemista keskustelua.

Akateemisen tutkimuskirjallisuuden lisäksi tutkimusaineistona käytetään tutkittavasta aiheesta käytyä mediakeskustelua hyödyntäen aineiston keruussa erityisesti sosiaalisen median palvelua Twitteriä. Twitter on noussut merkittäväksi työkaluksi aineiston keruussa ja toimii kattavana portaalina valtioiden virallisten ja epävirallisten ulostulojen keruussa.

Tutkielmaa ohjaavat seuraavat kysymykset:

1. Miten ja millaisten intressien valossa valtiot muodostavat oman poliittisen kantansa Nord Stream 2 -kaasuputkesta?
2. Mitä policy-vaihtoehtoja on kullakin analysoitavalla toimijalla Nord Stream 2-kaasuputken tulevaisuuden suhteen?
3. Millaisen kannan Suomi on ottanut Nord Stream 2-kaasuputkesta? Millaisin taustaperiaattein sekä mitä sen tulisi ottaa huomioon tulevassa päätöksenteossa?

Johtopäätöksissä muodostan politiikkasuosituksia Suomelle liittyen Nord Stream 2 -kaasuputkeen sekä analysoin muiden toimijoiden päätöksentekoa ja sen tulevaisuutta.

2. Energiaturvallisuuden teoria

2.1. Energiaturvallisuuden historia

Energia on toiminut ihmiskuntien kehityksen mahdollistajana jo useita vuosisatoja. Teollinen vallankumous tapahtui ensisijaisesti energiamuotojen monipuolistuttua ja yleistettyä. (Bahgat 2011, 1.)

Energia on tunnistettu strategiseksi voimavaraksi niin valtiollisessa turvallisuuspolitiikassa kuin myös sotilaallisessa ja puolustuspoliittisessa toiminnassa. Energiankulutus on räjähtänyt viimeisen 200 vuoden aikana. Ihmiskunnan kokonaiskulutus per asukas (capita) on noussut 1820-luvun 20 gigajoulestä 2020-luvun yli 80 gigajouleen (The Atlantic 2012). Valtion keskeisimmät toiminnot ovat sidoksissa energiaan. Yhteiskunnastamme on tullut energiariippuvainen. Energia on siis valtion strateginen voimavara.

Energiaan liittyvät valtataistelut ja energiaturvallisuuden käsite nousivat keskusteluun 1900-luvun maailmansotien aikana, kun energia muodostui sotavoimien keskeisimmäksi resurssiksi toimia. Winston Churchill teki jo silloin historiallisen päätöksen siirtää merivoimansa hiilipohjaisesta öljypohjaiseksi. Öljy on paljon energiapitoisempi kuin hiili ja siten paljon tehokkaampi sotavoimien polttoaine. (Yergin 2006, 69.)

Voidaan perustellusti olettaa, että yksi ratkaisevia tekijöitä toisessa maailman sodassa olivat toisaalta liittoutuneiden hyvät energiareurssit, ja toisaalta Saksan ja Japanin epäonnistuneet strategiat saada haltuunsa energiavarantoja. Myös sotien jälkeinen uudelleenrakentaminen ja talouden kehitys oli tehokkaampaa valtioissa, joilla oli pääsy halvan energian piiriin, kuten Japanissa ja muissa Euroopan valtioissa. (Bahgat 2011, 32.)

Vuonna 1973 Israelin ja arabivaltioiden välinen sota ilmensi konkreettisesti energiapoliittista ulottuvuutta, kun öljytuottajamaat katkaisivat öljytoimitukset Yhdysvaltojen suuntaan, painostaakseen Yhdysvaltoja Israel-politiikan suhteen. Tämä

antoi vakavan syyn Yhdysvalloille kuin myös yleisesti koko maailmalle alkaa pohtimaan energiaturvallisuutta omana ulottuvuutena ja yhteiskuntien toimintavarmuuden kulmakivenä. (Bahgat 2011, 32.) Myös kriisistä seurannut energiahintojen kasvu ja muutosalttius lisäsivät tarvetta energiaturvallisuudelle.

Öljykriisien seurauksena OECD perusti kansainvälisen energiajärjestön (IEA) joka oli konkreettinen toimenpide öljykriisien synnyttämän energiaturvattomuuden lääkkeeksi (Energy Charter Secretariat 2015, 6).

Energiaturvallisuuden käsite on erottamaton osa nykypäivän energiapolitiittista keskustelua. Yleisimmin keskusteluissa käsitettä käytetään viitatessa energiansaannin häiriöttömyyteen, energiamuotojen hajauttamiseen niin tuottajien kuin energiamuotojenkin osalta, eri energiamuotojen niukkuuteen, sekä energiaomavaraisuuden tasoon. (Chester 2010, 887.)

Energiaturvallisuustutkimus on suhteellisen nuori tieteenala, jolla on vielä suhteellisen vähän alan tutkimusta. Kyseinen tutkimusala on kuitenkin noussut merkittävään valokeilaan energian politisoituessa ja muuttuessa yhä keskeisemmäksi strategiseksi voimavaraksi. Energiaturvallisuusteorioita ja -malleja on syytä kuitenkin tarkastella aina yksittäisen tutkittavan kohteen tai ilmiön asettamien vaatimusten mukaisesti.

2.2. Mitä on energiaturvallisuus?

Kansainvälinen energiajärjestö (International Energy Agency, IEA) määrittelee energiaturvallisuuden *energiälähteiden jatkuvana saatavuutena kohtuuhintaisesti*. Energiaturvallisuus käsitetään IEA:n mukaan samalla tavalla kuin Christian Egenhofer, Kyriakos Gialoglou ja Giacomo Luciani käsittävät sen jakamalla energiaturvallisuuden lyhyen aikavälin ulottuvuuksiin sekä pitkän aikavälin ulottuvuuksiin. Pitkän aikavälin ulottuvuuksiksi lukeutuu investointien virtaukset, markkinat sekä ympäristön kuormittuneisuus. Lyhyen aikavälin ulottuvuuksiin lukeutuu mm. järjestelmän sietokyky äkillisiin muutoksiin. Näin ollen energiaturvallisuus

voidaan käsittää energian fyysisen saatavuuden, toimitusvarmuuden sekä hintojen näkökulmasta. (Egenhofer ym. 2004, ii.)

Kansainvälinen energijärjestö IEA perustettiin energiaturvallisuuden varmistamisen ja tarkkailun tarpeisiin, kun öljykriisin myötä huomattiin, että tarvitaan kansainvälistä sääntelyä ja ohjausta energiamarkkinoihin ja energiasuhteisiin. IEA:n keskeisiä tehtäviä on ennaltaehkäistä öljyn saatavuuden häiriöitä sekä tarjota luotettavaa tutkimus- ja tilastotietoa öljy- ja energiamarkkinoille. Lisäksi IEA:n tehtävä on kannustaa valtioita energiamuotojen hajauttamiseen ja uusiutuvien muotojen lisäämiseen, jotta täten öljykeskeiset energiamarkkinat taikka yhteen energiamuotoon keskittyvät markkinat hupenisivat. (IEA 2017.)

IEA:n energiaturvallisuusmalli yksinkertaistettuna koostuu energian keskeytymättömästä saatavuudesta, kohtuuhintaisuudesta sekä energiamuotojen saatavuuden ulottuvuuksista. IEA on myös kehittänyt oman Moses-mallin jäsenmaidensa lyhyen aikavälin energiaturvallisuuden analysointiin (The IEA Model of short-term energy security). Moses analysoi neljää energiaturvallisuuden ulottuvuutta: ulkoisia riskejä energian toimitusten keskeytymiselle, sisäisiä riskejä energian käsittelyssä ja jakamisessa, ulkoista sietokykyä kuten kykyä uudelleen organisoida energian toimitusten jakeluverkko, sekä sisäisten energiavarantojen riittävyttä ja sietokykyä. Nämä neljä ulottuvuutta on tunnistettu yleisimmistä energiamuodoista ja tunnistettu jokaiselle energiamuodolle ominaiset riskit. Kaasun suhteen IEA määrittelee ulkoiseksi riskiksi tuontiriippuvuuden sekä poliittisen ilmapiirin tuontimaassa. Ulkoiseksi sietokyvyksi kaasun suhteen määritellään infra (nesteytetyn maakaasunsatamat (LNG) ja kaasuputket) sekä kaasutoimittajien monipuolisuus. Sisäiseksi riskiksi määritellään sisäisen tuotannon määrä. Sisäiseksi sietokyvyksi määritellään LNG ja putkien lähetyskapasiteetti ja kaasun virtauksen voimakkuus (natural gas intensity). (IEA 2017.)

APERC, eli Aasian ja Tyynenmeren maiden talousjärjestön tutkimuskeskus (Asia-Pacific Economic Research Center) on laajentanut IEA:n määritelmää energiaturvallisuudesta seuraavaan muotoon: *”Energiaturvallisuus on talouden/valtion kyky varmistaa energialähteiden saatavuus ekologisella ja*

toimitusvarmalla tavalla siten että energian hinta ei merkittävästi vaikuta valtion taloudelliseen suorituskyykyyn.” (APEREC 2007, 5.)

APEREC on myös yksi aktiivinen energiaturvallisuutta tutkiva tutkimuskeskus. APEREC:in määritelmä energiaturvallisuudesta pohjautuu täydennettynä IEA:n määritelmään joka on uusiutunut jatkuvasti ajan saatossa. Kun IEA perustettiin öljykriisin jälkeen, määritelmä energiaturvallisuudesta käsitti pitkään sen perinteisen merkityksen energian kohtuuhintaisesta saatavuudesta. 1970-luvun öljykriisin seurauksena energiaturvallisuus nähtiin öljyn saannin varmistamisena Lähi-idän tuottajamaista. Tämän jälkeen käsitys energiaturvallisuudesta on muuttunut merkittävästi ja käsittää kaikki energiamuodot sekä laajemmin toimijoiden intressit ja tavoitteet. 2000-luvulle saavuttaessa uudet ulottuvuudet tulivat mukaan APEREC:in energiaturvallisuuden määritelmään. Näitä ovat mm. poliittiset konfliktit, odottamattomat katastrofit, terrorismi ja ympäristökysymykset. (APEREC 2007, 5.)

APEREC on johtanut omasta edellä esitetystä energiaturvallisuuden määritelmästä neljä energiaturvallisuuden ulottuvuutta joiden kautta ilmiötä tulisi tarkastella: 1) resurssien saatavuus, 2) saatavuuden rajojen poisto, 3) Ympäristön sietokyky sekä 4) sijoitukset ja kohtuuhintaisuus (APEREC 2007, 1-3). APEREC:in määritelmä on laajasti käytetty käsitys energiaturvallisuudesta, jota on käyttänyt myös mm. Yhdysvaltojen kauppakamari (IEA 2015, U.S. Chamber of Commerce 2010).

Energiaturvallisuuden tutkijoista Barry Barton, Catherine Redgwell, Anita Ronne ja Donald Zillman määrittelevät energiaturvallisuuden tilanteeksi jossa ”*Valtio ja kaikki tai useimmat sen kansalaiset, yritykset ja toimijat omaavat pääsyn riittävien energia resurssien pariin kohtuullisin hinnoin riittävän ennustettavan aikajakson ajan, toimitusvarmuudella ilman erityisiä riskejä.*” (Barton, Redgwell, Ronne, Zillman 2004.)

Hyvän kiteytyksen energiaturvallisuudesta ja sen määritelmästä antaa myös Daniel Yergin omassa raportissaan Yhdysvaltojen senaatin kansainvälisten asioiden valiokunnalle *The Fundamentals of energysecurity*. Hän määrittelee energiaturvallisuuden koostuvan energialähteiden monipuolisuudesta, energian laadusta ja siihen liittyvän tiedon saatavuudesta, kuluttajien välisestä yhteistyöstä, kuluttajien ja tuottajien välisistä suhteista, investointivirroista sekä osaamisen ja

teknologian kehittyneisyydestä. Yerginin mukaan energiaturvallisuuden määritelmään on tullut kaksi uutta ulottuvuutta 2000-luvulla joita ovat energiamarkkinoiden globalisaation aste sekä toimintavarmuuden takaaminen turvaamalla toimitusverkkojen toimivuus ja turvallisuus. (Yergin 2007.)

Energiaturvallisuustutkimuksessa laajasti käytetty määritelmä on Alan Cherpin ja Jessica Jewelin määritelmä. Cherpin ja Jewellin näkemys energiaturvallisuudesta on kiteytettynä: *strategisten energioresurssien haavoittuvuuksien minimointi* (low vulnerability of vital energy systems). (Cherp & Jewell 2014.)

2.3. Erilaisia näkökulmia energiaturvallisuuteen

Ilmastonmuutos on tullut uutena ulottuvuutena ihmisten ymmärrykseen energiaturvallisuuden suhteen. Yhä suurempi joukko ihmisiä ymmärtää ilmastonmuutoksen ja sen syntyperän syyt. Energiaturvallisuus -keskusteluun on täten tullut myös uusi ulottuvuus luonnon sietokyvyn ja kestävien energiavalintojen näkökulmasta. Muita perinteisiä ulottuvuuksia joita on tarkasteltu ovat olleet energian tuotanto, voimavarat, kuljetusreitit ja niihin liittyvät sijoitukset. Keskeisimpiä energiaturvallisuuden ulottuvuuksia Gawdat Bahgatin mukaan ovat geologiset, geopoliittiset sekä ympäristön näkökulmat. (Bahgat 2011, 13.)

Koska energiaturvallisuus voidaan ymmärtää useasta eri näkökulmasta, sitä tulisi tarkastella tapaus- ja valtiokohtaisesti (Jewell ym. 2014, 743-760). Viimeisten kahden vuosikymmenen aikana energiaturvallisuuden tutkimus on kehittynyt klassisesta poliittisten talouksien tutkimuksesta, joka käsittelee lähinnä öljytoimituksia teollistuneille demokratioille, tutkimusaiheisiin, jotka tarkastelevat paljon laajempia energiakokonaisuuksia ja haasteita. Energiakokonaisuudet käsittävät nykyään laajan paletin erilaisia energiamuotoja ja niille ominaisia poliittisia ja taloudellisia ominaisuuksia. (Jewell ym. 2014, 743-760.)

IEA:n ja APERC:in määritelmät ovat perustavanlaatuisia ja sopivat hyvin myös Nord Stream 2 -hankkeen analysoimiseen. Nord Stream 2 -kaasuputkea ja siihen liittyvää

päätöksentekoa voidaan analysoida näitä määritelmiä käyttäen ja IEA:n analyysityökalu Moses pystyy tuottamaan vertailukelpoisia konkreettisia lukuja kunkin projektiin sitoutuneen toimijan energiaturvallisuuden tasosta tässä hankkeessa. Kyseiset määritelmät eivät kuitenkaan konkreettisesti ota huomioon energiadiplomatian, energiasuhteiden ja poliittisten intressien yhä isompaa roolia energiaturvallisuutta pohdittaessa. Tutkielmani kannalta onkin kiinnostavaa tarkastella erityisesti vallan käyttöä projektia toteutettaessa sekä pohtia sitä, miten projekti vaikuttaa kunkin toimijan itsenäisyyteen ja suvereniteettiin, erityisesti energian suhteen. Samaa ulottuvuutta on pohtinut myös Gawdat Bahgati nostaessaan energiaturvallisuuden keskeisemmäksi ulottuvuudeksi omavaraisuuden eli energiatakkuisuuden (Bahgati 2011, 31).

Gawdat Bahgatin mukaan energia on käsitetty pitkään ostajien ja myyjien välisenä yksinoikeudellisena intressinä. Kuitenkin globalisoituvien markkinoiden myötä on syntynyt yhteinen ymmärrys toimivista energiemarkkinoista, joiden toimintaehtona on markkinalähtöisyys. Bahgatin mukaan energiaturvallisuuden keskeisin ulottuvuus on itsenäisyys (Bahgati 2011, 31). Tämä tukee hyvin myös tutkielmassa valittavaa teoreettista näkökulmaa. Nord Stream 2 -hankkeen energiaturvallisuuden kannalta herättämiä keskeisimpiä kysymyksiä onkin ollut toimijoiden väliset riippuvuussuhteet, joiden vähentämisen tärkeyttä Euroopan unioni on korostanut sekä todennut keskeisimmäksi tavoitteeksi omassa Energiaunioni-ohjelmassaan (European Energy Union, 2014).

Energian yksi yksinkertaisimmista ominaisuuksista on kysynnän ja tuotannon kohtaamattomuus. Keskeisimmät energian kuluttajamaat kuten Yhdysvallat, Japani ja Kiina eivät tuota itsenäisesti riittävää määrää energiaa. Toisaalta, isoimmat energiantuotannon alueet kuten Lähi-itä, Kaspianmeren alue ja erityisesti Venäjä, kuluttavat vain pienen määrän energiasta jonka tuottavat. Tämä on synnyttänyt tilanteen jossa miltei jokainen valtio maailmassa joko tuo tai vie energiaa. Täten energia on keskeinen asia miltei jokaisen valtion talouspolitiikan kannalta. (Bahgati 2011, 31.)

Vuosien 1973-1974 öljykriisin myötä valtiot alkoivat muodostaa kriisireservejä ja varautua myös energiavirtojen katkeamiseen. Tämä taas synnytti uuden

energiaturvallisuuden ulottuvuuden tuottajamaille, joille oli yhtä tärkeää saada energiansa myydyksi, kuin toisille toimijoille varmistaa energian saatavuus. Energiaturvallisuus käsittää siis itsessään markkinaehtoisien ulottuvuuden jossa energian saantivarmuus on yhtä tärkeää myös kuin energian vientivarmuus. Tämän myötä energiaturvallisuuden peruskiveksi muodostuu energian hinta.

Bahgatin keskeisin huomio on, että energiaturvallisuus tulisi käsittää itsenäisyyden tai riippumattomuuden kannalta. Tuottajamaat ovat riippuvaisia asiakkaistaan ja kuluttajamaat tuottajistaan. Lisäksi keskeisenä markkinaehtoisena energiaturvallisuuden ulottuvuutena Bahgati määrittelee energialähteiden hajauttamisen. (Bahgat 2011, 31.)

Bahgati kiteyttää oman käsityksensä energiaturvallisuudesta kolmeen kategoriaan. Ensinnäkin energiaturvallisuus tulisi käsittää kaikkien toimijoiden näkökulmasta, toisin sanoen valtioiden, kansalaisten, aktivistien kuin järjestöjen ja valtioiden välisten organisaatioiden intressien kokonaisuutena. Toiseksi energiaturvallisuudessa tulisi ottaa huomioon energian koko elinkaari tuotannosta toimitusverkkoihin ja siitä viime kädessä kuluttajiin saakka. Kolmantena, energiaturvallisuudessa tulisi huomioida yhteistyön taso. Mitä markkinaehtoisemmin energiapolitiikkaa tehdään, sitä korkeampi energiaturvallisuuden taso on saavutettavissa. Bahgatin käsitys energiaturvallisuudesta on kuitenkin yleisluontoinen ja ei ota tarkasti huomioon esimerkiksi konkreettisia infran luomia vaikutuksia turvallisuudelle. Keskeistä siinä on kuitenkin itsenäisyys ja energiariippumattomuus. (Bahgat 2011, 31.)

Erityisesti Pariisin ilmastopöytäkirjan ja ilmastomuutoksen vaikutusten ymmärtämisen myötä valtiot ovat toden teolla investoineet vaihtoehtoihin energiamuotoihin. Tässä on kuitenkin selkeästi edelleenkin hyvin isoja eroavaisuuksia valtioiden kesken ja uusiutuvan energian muodot ovat edelleenkin vasta keskinkertaisessa roolissa energiapalettien suhteen.

Bahgatin tavoin, myös Daniel Yergin pohtii energiaturvallisuutta energiainsenäisyyden näkökulmasta. Hän kuitenkin katsoo, että energiaturvallisuus tulee ymmärtää laajemmin (Yergin 2007). Yergin määrittelee kymmenen ulottuvuutta joiden kautta kansainvälistä energiaturvallisuutta tulisi käsitellä. Näitä ovat energiamuotojen

hajauttaminen, järjestelmän resilienssi eli sietokyky, integraation taso sekä ajantasaisen informaation saanti järjestelmästä, kysynnästä ja reserveistä. Viidentenä ulottuvuutena tulee Kiinan ja Intian integroiminen kansainväliseen energiajärjestelmään niin regulaation suhteen kuin myös uusien toimittajien ja energiamuotojen suhteen. Tämä tukee myös markkinalähtöistä ajatusta energiaturvallisuudesta. Kiina ja Intia ovat liittyneet IEA:n kannattajavaltioiksi ([IEA 2017](#)) mutta yhteistyötä olisi vielä mahdollista syventää. Kuudentena ulottuvuutena tulee järjestelmän infran turvaaminen sekä toimitusverkon turvaaminen. Nord Stream 2 -hankkeen policyjen analysoimisen kannalta ulottuvuuksien huomioon ottaminen tarkoittaa konkreettisesti kaasuputken rakentamista ja rakentamisen turvaamista, sekä toimijoille suotua oikeutta turvata ja suojella putkea nojaten kansainväliseen lainsäädäntöön. Lisäksi, Nord Stream 2 -hanketta tulee arvioida myös nestemäisen kaasun LNG:n (liquefied natural gas) näkökulmasta. LNG:n tulo eurooppalaisille markkinoilla hajauttaa kaasuputkiverkoston vaikuttavuutta.

Seitsemäntenä tulee markkinavoimien vaikutus energiaturvallisuuteen. Mitä markkinalähtöisemmin energiapolitiikkaa tehdään, sitä energiaturvallisempaa se on. Kahdeksantena ulottuvuutena toimii energiatehokkuus, se miten tehokkaasti energiaa käytetään. Yhdeksäntenä ulottuvuutena Yergin määrittelee investointivirrat ja viimeisimmäksi ulottuvuudeksi teknisen kehityksen tason. (Yergin, 2007.) Näitä kymmentä edellä mainittua ulottuvuutta Yergin kutsuu energiaturvallisuuden fundamentaaliksi peruskiviksi.

APERC:in yleisesti käytettyä käsitystä energiaturvallisuudesta on laajennettu vastaamaan 2010-luvun tarpeita. Tätä käsitystä energiaturvallisuuden neljästä ulottuvuudesta ovat kuitenkin kritisoineet ja kehittäneet edelleen Aleh Cherp ja Jessica Jewell (2014). Cherp ja Jewell pohjaavat oman ymmärryksen energiaturvallisuudesta yleiseen turvallisuustutkimukseen. He käyttävät pohjana David A. Baldwinin näkemystä siitä, että kaikkia turvallisuuden ulottuvuuksia, oli se sitten taloudellinen turvallisuus tai sosiaalinen turvallisuus tulisi käsitellä samojen kysymysten ja huomioiden valossa (Baldwin 1997,23). Baldwinin määritelmä turvallisuudesta on *vähäinen todennäköisyys hankittujen arvojen vaurioitumiselle (low probability of damage to acquired values)*. Hänen mukaansa ARPEC:in yleistä määritelmää tulisi lähestyä ainakin kolmen perustavanlaatuisen kysymyksen kautta; 1. Ketä turvataan?

(security for whom?), 2. Minkä arvojen nimissä turvallisuutta rakennetaan? (Security for which values?) ja 3. Minkälaisilta uhilta suojaudutaan? (From what threats?). Näitä Baldwinin kysymyksiä Cherp ja Jewell soveltavat omaan käsitykseen energiaturvallisuudesta kritisoidessaan perinteistä ARPEC:in määritelmän. (Cherp & Jewell 2014, 415–421.)

Cherp ja Jewell väittävät, että yksikään ulottuvuus ei konkreettisesti vastaa perinteisiin turvallisuustutkimuksen kysymyksiin. He jalostavatkin perinteistä käsitystä energiaturvallisuudesta laatien määritelmän joka ottaa huomioon myös turvallisuustutkimuksen ulottuvuudet eikä pohjautu pelkästään 1970-luvun yksinkertaiseen määritelmään öljyvarantojen saatavuudesta kohtuuhinnoin. (Cherp & Jewell 2014, 415–421.)

Cherpin ja Jewellin näkemys energiaturvallisuudesta pohjautuu näin ollen *strategisten energiaresurssien haavoittuvuuden minimoimiseen* (low vulnerability of vital energy systems) (Cherp & Jewell 2014, 415-421). Määritelmä vastaa perinteisiin turvallisuustutkimuksen asettamiin näkemyksiin turvallisuudesta, jossa tavoitteena on pienentää vahinkojen määrää. Se ei ole rajoittunut tiettyihin energijärjestelmien osiin vaan käsittelee ilmiötä kokonaisuutena ja mahdollistaa ilmiön tarkastelemista myös määrittelemällä elintärkeät energijärjestelmät sekä tunnistamalla niiden heikkoudet. Se tuo esiin myös energiaturvallisuuden poliittisen ulottuvuuden: on kiinnostavaa tarkastella energiaturvallisuutta siitä näkökulmasta mikä järjestelmä valitaan ja miksi se tulee valituksi, ja millaisin poliittisin intressein järjestelmiä rakennetaan?

Cherp ja Jewell avaavat oman määritelmänsä energiaturvallisuudesta laajemmin. He jakavat oman määritelmänsä kahteen osioon: 1. Matala haavoittuvaisuus ja 2. Elintärkeät energiasysteemit. Tarkastellessa elintärkeitä energijärjestelmiä on otettava huomioon energiaresurssit ja infrastruktuuri jotka muodostavat yhdessä toimivan energijärjestelmän. Elintärkeitä energijärjestelmiä tutkittaessa on tarkasteltava alakohtaisia mahdollisia rajoitteita (esim. kaasuputken luomat ominaisuudet ja uhat) sekä maantieteellisiä rajoja. Energijärjestelmien haavoittuvuutta voidaan tarkastella riskien ja sietokyvyn näkökulmasta. Riskit koostuvat riskin luonteesta ja sen alkuperästä. Riskin luonne voi olla joko lyhytaikainen tai pitkäaikainen. Lisäksi, riskin luonne voi olla taloudellinen tai fyysinen. Nord Stream

2 –hankkeen näkökulmasta tämä tarkoittaa mm. sitä, millaisen riskin Nord Stream 2 -putki omaa jokaisen toimijan näkökulmasta. Riskin alkuperä taas voi olla toisen toimijan synnyttämä jota tutkitaan suvereniteetin näkökulmasta. Riski voi olla myös tekninen tai luonnon synnyttämä jolloin tutkitaan järjestelmän kestävyyttä. Viimeisimpänä, riskin alkuperä voi olla tuntematon, jolloin järjestelmää tarkastellaan myös sietokyvyn näkökulmasta. Erityisesti itsenäisyyden näkökulma on tutkielmani kannalta kiinnostava, koska siinä tarkastellaan vallan käyttöä, eri toimijoiden intressejä ja toimintamahdollisuuksia. (Cherp & Jewell 2014, 415-421.)

2.4. Tutkielmaan valittu energiaturvallisuudenmalli

Erityisesti Cherp ja Jewell ym. ovat tutkimuksissaan osoittaneet tarpeen ymmärtää energiaturvallisuus myös perinteisen turvallisuustutkimuksen problematiikan kautta (Jewell ym. 2014, 743-760). Energiaturvallisuus ilmenee moninaisena eri valtioissa ja alueilla. Energiaturvallisuuden malleja onkin syytä tarkastella kriittisesti, yhdistelemällä niistä parhain, omaan tutkimuskohteeseen sopiva malli. Mallia pohdittaessa Nord Stream 2 -hankkeen näkökulmasta, on otettu huomioon projektin poliittinen luonne, johon sisältyy energiadiplomatian elementtejä. Lisäksi mallia pohdittaessa on otettu huomioon toimijoiden intressit ja toimijoiden väliset mahdolliset vastakkaiset intressit. Nord Stream 2 -analyysimallin valinnassa vaikutti myös kaasun fyysiset ja poliittiset ominaisuudet sekä useamman valtion ja toimijan subjektiivisten intressien joukko ja sen yhteensovittamisen tarve.

Eri toimijoilla jotka ovat Nord stream 2 -projektissa mukana on erilaisia energiaturvallisuuden kannalta painottuvia intressejä. Joillekin on tärkeää saada kaasu myydyksi, kun taas toiselle on tärkeää saada kaasua lisää markkinoillensa siinä missä kolmannelle on tärkeää säilyttää oma riippumattomuutensa ja omavaraisuutensa. Viimekädessä jollekin toimijalle voi olla tärkeää säilyttää puhtaasti diplomaattiset kahdenväliset poliittiset välit.

Nord Stream 2 -hankkeen kannalta keskeistä on tarkastella energiaturvallisuutta ja energiapolitiikkaa myös arvojen näkökulmasta. Minkä arvojen nimissä

energiaturvallisuutta tehdään? Minkälaiset yhteiskunnalliset arvot ovat vallalla? Miten esimerkiksi Nord Stream 2 -hankkeen toimijat suhtautuvat projektiin ja minkälaiselle arvopohjalle kukin toimija oman valitun politiikan rakentaa?

Nord Stream 2 –hanketta analysoitaessa on tunnistettu hankkeen asettamat vaatimukset ja tarpeet ja siten on tehty valinta sopivasta energiaturvallisuustutkimuksen painotuksesta. Nord Stream 2 –hankkeen poliittinen luonne, riippuvuussuhdealttius, useat hankkeeseen sitoutuneet toimijat sekä heidän erilaiset intressit on sopivinta analysoida hyödyntäen Alan Cherpin ja Jessica Jewellin muodostamaa maalia energiaturvallisuudesta. Sitä on kuitenkin syystä täydennetty Daniel Yerginin huomioilla energiaturvallisuuden tutkimisesta. Miten tärkeä Nord Stream 2 -putki on kullekin toimijalle? Mitä lyhyen ja pitkän aikavälin riskejä hankkeeseen sisältyy kunkin toimijan näkökulmasta? Miten kestävä järjestelmä on? Miten järjestelmä vaikuttaa taloudellisesti kunkin toimijan intresseihin? Minkälaiset maantieteelliset rajoitteet sisältyvät hankkeeseen? Minkälaisilla arvoilla ja poliittisilla painotuksilla kukin toimija edustaa hankkeessa?

Jotta kaasuputken energiaturvallisuutta voitaisiin arvioida ja määritellä, on tunnistettu tutkimusmetodi, jota hyödynnetään tutkimusaineiston tarkastelemiseen energiaturvallisuuden teoreettisten linssien läpi.

3. Tutkimusmetodina Policy-analyysi

3.1. Policy-Analyysi yleisesti

Policy-analyysi on sosiaalitieteissä käytetty metodi joka hyödyntää useita tutkimusmenetelmiä ratkaistakseen käytännön ongelmia ja poliittisia kysymyksiä. Policy-analyysi on kvalitatiivinen tutkimusmetodi, jossa pyritään ymmärtämään ja analysoimaan jotakin valittua policya eli poliittista vaihtoehtoa tai tekemään normatiivista policy-analyysiä, jossa pyritään analysoimaan vaihtoehtoisia poliittisia valintoja ja niiden lopputuloksia. Policy-analyysi on suhteellisen tuore tutkimusmenetelmä. Sen on täysimääräisesti esitellyt William Dunn teoksessaan

Public Policy Analysis. Nimensä mukaisesti metodi on tarkoitettu analysoimaan julkisen hallinnon valittuja poliittisia suuntaviivoja ja poliittisia paketteja, sekä niiden mahdollisia vaikutuksia ja lopputuloksia. (Dunn 2016, 3.)

Ennen kuin käsittelen policy-analyysiä syvällisemmin menetelmänä, on syytä avata myös hieman laajemmin sanaa policy ja missä tarkoituksessa sitä käytetään policy-analyysin kontekstissa. Niin kuin edellä on jo mainittu, policy on politiikkavaihtoehto tai poliittinen linjaveto. Suomalaisen suomisanakirjan mukaan policy tarkoittaa toimintaperiaatetta, menettelytapaa, käytäntöä sekä politiikkaa (Suomisanakirja 2018). Policy sanan merkitys vaihtelee sen kontekstista riippuen.

Metodin tarkoitus on auttaa tutkijaa ymmärtämään sekä valitun policyn lopputuloksia, mutta erityisesti myös kaikkia taustatekijöitä jotka ovat vaikuttaneet valitun policyn valitsemiseen. Metodissa voidaan hyödyntää sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä, jotta saavutetaan mahdollisemman hyvä ymmärrys tutkittavasta policystä. (Dunn 2016,3.)

Carl V. Patton ja David S. Sawicki kuvailevat kirjassaan *Basic Methods of Policy Analysis and Planning* nykyisenkaltaisia poliittisia ongelmia erittäin monimutkaisiksi ja moniulotteisiksi. Moniulotteinen maailma tarvitsee tutkimustyökaluna metodin joka ottaa riittäväällä tavalla huomioon kaikki ilmiöön liittyvät ulottuvuudet. Kirjoittajat määrittelevät policy-analyysin yhdeksi keskeisimmäksi tutkimusmetodiksi, jolla muodostetaan tutkittuun tietoon ja käytännön tietoon perustuvia päätöksiä tai tässä kontekstissa paremmin ilmaistuna, policyja. (Patton & Sawicki 1993, 2.)

Policy-analyysi on prosessi joka ohjaa tutkimusta sen metodien ja ilmiön määrittelyn myötä. Se tunnistaa ilmiöön liittyvät toimijat heidän arvoineen ja intresseineen, policyyn liittyvät toimijat, konkreettiset ihmisryhmät, poliitikot, organisaatiot ja valtiot sekä antaa selkeän kuvan tutkittavasta ilmiöstä. Keskeistä metodin käytössä on tunnistaa sopiva mittaristo, jolla pystytään arvioimaan policyja. (Patton & Sawicki 1993, 25.)

Policy-analyysi on Pattonin ja Sawickin mukaan prosessi jonka kautta tunnistetaan ja arvioidaan vaihtoehtoiset mahdolliset poliittiset päätökset, joiden avulla pyritään

ratkaisemaan sosiaalisia, taloudellisia taikka fyysisiä konkreettisia ongelmia. (Patton & Sawicki 1993, 21.)

Policy-analyysi tarkoittaa myös prosessin lisäksi itse lopputuotetta, jotakin konkreettista analyysia jostakin tietyistä mahdollisista politiikka vaihtoehdosta. Patton ja Sawicki näkee policy-analyysin ensisijaisesti kokonaisvaltaisena prosessina tai metodina tunnistaa nämä prosessin kaikki välivaiheet. (Patton & Sawicki 1993, 21.)

Policy-analyysi on alun perin otettu käyttöön 1960-luvun Yhdysvalloissa, jonka jälkeen se laajeni kansainväliselle tutkimuskentälle vasta 1990-luvulla. Policy-analyysi levisi laajempaan käyttöön juuri sen käytännönläheisen lähestymistavan vuoksi. Maailman muuttuessa yhä globalisoituneemmaksi ja verkottuneemmaksi tuli tarve tutkimusmetodille, joka ottaisi huomioon yhä laajentuvan kontekstin jossa päätöksenteko tapahtuu. (Brans ym. 2017, 4.)

2000-luvun jälkeen policy-analyysi metodina on laajentunut valtioiden ja hallitusten policyja analysoivasta metodista yleisesti laajoja ilmiöitä tarkistelevaksi metodiksi. Päätöksentekijöillä on ollut kasvava intressi tehdä päätöksiä perustuen tutkittuun tietoon. Näin ollen policy-analyysi voidaan nähdä keinona käyttää tutkittua tietoa ja käytännön kokemusta tunnistaakseen parhaimman mahdollisen valittavan poliittisen päätöksen joukosta vaihtoehtoisia päätöksiä. (Brans, May & Howlett 2017, 5-6.)

3.2. Policy analyysin määritelmät ja jaottelu

Policy-analyysistä on olemassa useita erilaisia määritelmiä ja tulkintoja. William N. Dunn esittelee neljä policy-analyysin strategiaa; Prospektiivinen analyysi joka keskittyy mahdollisiin päätöksiin, retrospektiivinen analyysi joka keskittyy takautuvaan analyysiin sekä deskriptiivinen eli kuvaileva ja normatiivinen analyysi. Nämä strategiat ovat erilaisia keinoja käyttää policy-analyysiä tutkimuksessa. (Dunn 2016, 10.)

Deskriptiivinen ja normatiivinen policy-analyysi tukeutuu kuvailevaan ja normatiiviseen päätöksentekoteoriaan, jossa päätökset ovat kausaalisia seurauksia loogisesti

tehdystä päätöksistä. Tavoitteena on tunnistaa valittujen policyjen taustatekijät ja niiden suhde oletettuihin lopputuloksiin. Deskriptiivisessä analyysissä prosessi kulkee monitoroinnin analyysistä tulevaisuuden ennustamiseen. (Dunn 2016, 10.)

Normatiivisessa analyysissä keskitytään analysoimaan preferoituja policyja ja niiden toimintakykyä ja suorituskykyä. Kiinnostus kohdistuu siihen, miten jokin policy on valittu, miksi sitä on preferoitu ja miten se on suoriutunut ongelman ratkaisemisessaan. (Dunn 2016, 11.)

Kaikkia edellä mainittuja analyysimuotoja voidaan tarkastella omina erillisinä tutkimusmenetelminä, jotta voitaisi ratkaista policyn tiettyjä osa-alueita (ongelman tunnistaminen / ratkaiseminen, policyn kuvailu tai ennustaminen). Menetelmiä voi myös käyttää integroituna policy-analyysinä jossa otetaan huomioon kaikki mainitut strategiat, jotta saavutettaisiin tyydyttävä tietotaso valitusta policysta, sen toimintakyvystä ja lopputuloksista. (Dunn 2016, 14.) Toisin sanoen policy-analyysin eri tyylejä voi soveltaa jokaista yksinään tai yhdistäen niitä keskenään.

Policy-analyysiä metodina voidaan käyttää niin monimutkaisten sosiaalisten ja tieteellisten ilmiöiden tutkimiseen kuin myös yksittäisten käytännönläheisten ongelmien tutkimiseen. Marleen Brans, Geva-May ja Michael Howlett ovat koonneet teoksessaan *Routledge Handbook of Comparative Policy Analysis (2017)* laajan kokoelman aikaisempaa tutkimusta policy-analyysistä metodina. He kuuluvat kyseisen tutkimusperinteen tuoreimpiin tutkijoihin. Brans, May ja Howlett perustavat näkemyksensä policy-analyysistä samaan karkeaan kahtia jaotteluun kuin Harold Lasswell, sekä laajentavat William Dunnin perinteistä policy-analyysin määritelmää. (Brans, May & Howlett 2017, 2.)

Lasswellin näkemyksen mukaan policy-analyysi, tai kuten hän menetelmää kutsuu, päätöksentekoprosessin analyysi voidaan jakaa analyysiin päätöksentekoa varten (analysis *in* decision process) tai päätöksenteon analyysiin (analysis of decision process). (Lasswell 1971, 2-3.)

Lasswellin kahtiajaottelu on kuitenkin niukka koska hän perustaa päätöksentekoprosessinsa puhtaasti valtiollisten ja julkisten organisaatioiden

päätöksentekoprosesseihin sekä näkee päätöksentekoprosessin rationaalisen poliittisena prosessina. Brans, May ja Howlett laajentavat Lasswellin kahtiajaottelua ja määritelmiä policy-analyysiin suuntauksista käyttäen myös William Dunnin jaottelua policy-analyysin deskriptiivisestä ja normatiivisesta suuntauksesta. (Lasswell 1971, 2-3.)

Brans, May ja Howlett näkevät metodin eri vaiheiden prosessina (Dunn 2016; Patton Sawinski 1993) tai yksinkertaisena rationaalisen päätöksentekoprosessina (Lasswell 1971, 2-3). Policy-analyysi nähdään ensisijaisesti tuottaja-asiakas -orientoituneena päätöksentekoprosessina, jossa ensisijaisesti keskitytään määrittelemään policyyn liittyvät toimijat, niiden intressit ja vaikutusvalta kyseiseen policyyn sekä millaisen muutoksen kukin toimija saa omien intressiensä innoittamana valittavaan policyyn.

Metodi jakaantuu kirjoittajien mukaan normatiiviseen tutkimussuuntaukseen, jossa policy-analyysiä tehdään jotakin mahdollista valittavaa tai vaihtoehtoista policya varten ikään kuin päätöksenteon taustatueksi, tai analyysi tehdään deskriptiivisesti eli kuvaillen jotakin jo valittua tai toteutunutta policya. Analysoitaessa policya varten, policy-analyysi pyrkii määrittelemään tutkittavan ongelman sekä esittämään sille jotakin tulevia toimenpiteitä. Näin ollen metodi ottaa huomioon tutkittavan ilmiön kaikki toimijat sekä niiden intressit. Se määrittelee mitä tietoa ja mikä konteksti tulisi ottaa huomioon tutkimuksessa ja toimii työkaluna sekä ongelman että ongelman ratkaisemisen määrittelemisessä. Policy-analyysi myös ottaa huomioon vaihtoehtoiset policyt ja erilaisten vaihtoehtoisten policyjen mahdolliset lopputulokset. Policy-analyysin lopputuote on täten policy-suositus tai neuvo joka käytännössä voi olla konkreettinen tulevaisuudessa toteutettava poliittinen päätös. (Brans, May & Howlett 2017, 2.)

Toisena ulottuvuutena policy-analyysi koostuu itse policyn analyysistä. Analysoitaessa itse policya, keskitytään analysoimaan tapoja, joilla tietty policy on valittu tai implementoitu. Se ottaa huomioon policyyn liittyvät toimijat ja niiden intressit, sen miten toimijat asettavat policyn agendan ja määrittelevät ongelman, sekä millaisia ratkaisuja kukin toimija esittää valittavaksi policyksi. Viimeisimpänä policy-analyysi ottaa huomioon myös valitun policyn toimeenpanon vaikutukset sekä määrittelee mittariston jolla tarkastella valitun policyn vaikuttavuutta. (Brans, May & Howlett 2017, 3.)

Edellä esitettyä näkemystä, jonka mukaan policy-analyysia tulisi käyttää tutkittavan ilmiön toimijoiden analysoimiseen, on käytetty myös muussa metodiperinteessä aikaisemmassa politiikan tutkimuksessa. Perinteinen poliittinen päätöksentekoteoria, pluralistinen päätöksentekoteoria tai verkostanalyysi edustavat samanlaista tutkimusperinnettä. Kyseisiä metodeja voidaan myös käyttää policy-analyysin yhteydessä niin kutsuttuina alametodeina. Kyseisiä policy-analyysin alametodeja esittelen myöhemmin luvussa tarkemmin. (Brans, May & Howlett 2017, 4.)

Policy-analyysi yleisesti on osittain melko deskriptiivistä, eli olemassa olevan tai valitun policyn analysoimista akateemisesti kuvaillen tämän hetkistä tilannetta ja sitä, miten tähän on päästy. Policy-analyysi kykenee kuitenkin tuottamaan myös normatiivisia suosituksia, joilla analysoitua policya tai policyja voidaan tarkastella sen kautta, mitä niiden tulisi olla, eikä pelkästään siitä näkökulmasta mikä tilanne on nyt. (Dunn 2016, 4.)

Näin ollen policy-analyysi on kuvailevaa tutkimusta, jossa pyritään osittain esittelemään ja kuvailemaan käynnissä olevaa poliittista prosessia. Policy-analyysi on kuitenkin pitkälti myös normatiivista tutkimusta, jossa pyritään analyysin avulla vastaamaan kysymykseen, miten asioiden tulisi olla. Normatiivisessa tutkimuksessa tulisi tutkimuksen kannalta pystyä asettamaan myös se tavoiteltu tila tai lopputulos jota pidetään tavoiteltavana. (Dunn 2016, 4.)

Myös Patton ja Sawicki jakaa policy-analyysin kahteen yläkategoriaan. Analyysi voi olla joko kuvailevaa olemassa olevien policyjen analysoimista eli deskriptiivistä tai mahdollisten policyjen analysoimista ja ennustamista eli proskreptiivistä tutkimusta tai toisella termillä kuvattuna, normatiivista tutkimusta. Jotta pystyisi tekemään proskreptiivista analyysiä, on kyettävä kuvailevasti määrittelemään itse policyn ongelma ja siihen liittyvä konteksti. Keskeisin asia tulevaisuuteen orientoituneessa proskreptiivisessä tai normatiivisessä analyysissä on määritellä itse ongelma ja laskennalliset ja laadulliset mittarit, joilla vertailla vaihtoehtoja ja kaiken tämän esittäminen päätöksentekoa tukevalla tavalla. Policy-analyysi on siis systemaattinen tapa arvioida mahdollisen policyjen teknisiä, taloudellisia sekä poliittisia ulottuvuuksia

ottaen huomioon implementoinnin strategiat ja valitun policyn lopulliset vaikutukset sekä sivuvaikutukset. (Patton & Sawicki 1993, 24.)

3.3.Kritiikki perinteisiä jaotteluita ja määritelmiä kohtaan

Policy-analyysiä on kritisoitu sekä kiitetty siitä, että se on pyrkinyt ottamaan huomioon virallisten tutkittujen lähteiden lisäksi myös käytännön kokemukseen perustuvan tiedon tai jopa ns. kansan tietoon perustuvat lähteet ja huomiot (Brans, May ja Howlett 2017, 6). Metodi jättää tutkijalle siis suhteellisen paljon valtaa asioiden käsittämisessä ja kriittisessä tarkastelussa. Tätä voisi ajatella myös vaarana luisua subjektiivisten johtopäätösten puolelle mutta viime kädessä olisi todella rajoittavaa ja yksinkertaista keskittyä vain tieteellisesti todistettuihin virallisiin lähteisiin unohtaen todellisuuden ilmiöt.

Kritiikkiä on kohdistunut policy-analyysin suureen vapauteen, jonka tutkija saa tehdessään johtopäätöksiä. Dunn kiistää kritiikin toteamalla kaiken tiedon olevan relevanttia, kunhan se on todistettavissa ja kriittisesti valittu. Myös Larry Laudan tukee tätä ajatusta: Laudanin mukaan kaikki tieto on relevanttia, kunhan se on kriittisesti todettu luotettavaksi (Laudan 1983, 111- 127). Olisi tutkimuksen kannalta myös turhan harhaan johtavaa olla ottamatta käytännön ilmiöitä huomioon analysoitaessa poliittista ilmiötä.

Nykyaikaisessa kompleksisessa ja verkottuneessa maailmassa, missä kaikki on keskinäisriippuvaista, on tarkoituksenmukaista tutkia ilmiötä moniulotteisesti, useita metodeja hyödyntäen. Tärkeintä on kyky tunnistaa relevantti tieto analysoitavan policyn näkökulmasta. Sitä voivat olla sekä taloudelliset ilmiöt, poliittiset ja ideologiset mielipiteet sekä yleiset isot maailman trendit, jotka yhteen laskettuna muodostavat jonkun tietyn, valitun policyn (Dunn 2016, 4).

Policy-analyysiin yksinkertaistettuna mallina on kohdistunut myös kritiikkiä siitä, että se ei ole riittävä työkalu kaikkia maailman poliittisia ilmiöitä kattavaksi ja että jokainen ilmiö kontekstiltaan on niin vaihteleva, että metodi ei pysty pureutumaan siihen (Patton

ja Sawicki 1993,3). Kritiikkiin voi vastata sillä, että policy-analyysiä tehtäessä on pystyttävä selkeästi määrittelemään aikaikkuna jossa toimitaan, koska tutkittava ilmiö tai policy on jatkuvassa muutoksessa ja muun muassa yhteiskuntia ohjaavat arvot, joiden kautta käsitämme maailmaa, ovat jatkuvasti muutoksessa. Tästä johtuen tutkijan on pystyttävä tunnistamaan myös tutkittavalle ilmiölle ja sen ajankohdalle ominaiset arvot ja niiden jatkuvan muutos. Tutkittava ilmiö tai policy saattaa tulla jo ratkaistuksi tai sen määritelty ongelma voi muuttua luonteeltaan täysin toisenlaiseksi jo itse tutkimuksenkin aikana. Tästä syystä kirjoittajat myös painottavat policy-analyysin tutkijalle suomaa vapautta ja vastuuta tunnistaa sopivassa ajassa sopiva ja riittävän kriittinen aineisto analysoitavaksi, jotta pystyisi tekemään tutkimukseen perustuvaa policy-analyysiä. Aika tulisi ottaa huomioon myös omana vaikuttavana elementtinä, koska usein päätöksenteko on sidottu ajallisesti ja resurssien puolesta ja usein valittu policy tai se, miten siihen on päädytty, on alisteinen niukalle ajalle tai resursseille. Eli toisin sanoen useat päätökset tulevat tehdyksi myös sen takia, kun ne oli pakko tehdä tietyssä aikaikkunassa tietyin resurssein. Päätöksenteko ei siis näin ollen ole todellakaan ideaalista, puhtaasti rationaaliseen päätöksentekoon pohjautuvaa. (Patton & Sawicki 1993, 49.)

3.4. Policy-analyysin vaiheet

Policy-analyysistä on useita malleja ja tulkintoja. William Dunnin mukaan policy-analyysi metodina koostuu viidestä kysymyksestä joihin tulisi vastata analyysin avulla. Näitä ovat:

1. *Policy -ongelmien tunnistaminen.* Mikä on policyn taustalla oleva ongelma joka tulisi ratkaista? Tunnistettu ongelma on tavoiteltu tarve tai tulos, tai mahdollisuus tai korjausliike, joka on tunnistettava. Ongelman tunnistaminen edellyttää tietoa ilmiön tilasta ja olosuhteista, eli kontekstista kuin myös tietoa arvoista jotka ovat valitun policyn taustalla. Tieto ja taito tunnistaa ongelma on keskeisessä asemassa policy -analyysin kannalta, jotta vaihtoehtoisia ja normatiivisia analyyseja pystyttäisiin tuottamaan.
2. *Valitun policyn odotetut lopputulokset.* Mitkä ovat valittujen policyjen odotukset lopputuloksien suhteen eli mitä valitulla policylla on tavoiteltu? Odotetut

lopputulokset ovat todennäköisimmät yhden tai muutaman valitun polycyn lopputuloksia. Tässä korostuu myös erityisesti ongelmien tunnistamisen kyky, jotta pystyttäisiin myös ennustamaan odotetut lopputulokset. Odotetut lopputulokset eivät kuitenkaan ole kuvailevaa analyysiä, koska ne ovat jatkuvassa muutoksessa olemassa olevien arvojen ja niiden muutosalttiuden takia. Odotettujen lopputuloksien analysoiminen edellyttää myös siis tulevaisuusorientoitumista ja kykyä tulkita muuttuvia yhteiskunnallisia arvoja.

3. *Preferoidut polycyt.* Mikä policy tulisi valita, erityisesti normatiivisesta näkökulmasta, jossa otetaan huomioon kaikki mahdolliset policy-relevantit ulottuvuudet, niin taloudellisesta näkökulmasta kuin myös arvojen ja tavoiteltujen parannusten näkökulmasta? Preferoitu policy on potentiaalinen ratkaisu tunnistetulle ongelmalle.
4. *Havaitut polycyn lopputulokset.* Mitä mahdollisia lopputuloksia on havaittu tai tunnistettu ennen kuin poliittinen vaihtoehto tai policy on käytännössä otettu käyttöön? Jotkut polycyjen lopputulokset eivät suoranaisesti välttämättä ole preferoidun ja valitun polycyn lopputuloksia, vaan ne voivat olla sivulopputuloksia yleisestä policy-prosessista.
5. *Polycyn toimivuus.* Miten valittu policy toimii ja onko se tehokkain tapa saavuttaa tunnistetut ongelmat? Ongelmat eivät tule koskaan ns. täysin ratkaistuksi, ja jotkut ongelman ulottuvuudet saattavat jäädä ratkaisujen ulkopuolelle tai täyttymättä. (Dunn 2016, 7.)

Patton ja Sawicki laajentavat Dunnin määritelmää policy-analyysin teosta kuuteen välivaiheeseen lisäämällä siihen uutena myös arviointikriteeristön tunnistamisen eli mittariston määrittelemisen, jonka avulla voidaan mitata eri polycyjen toimivuutta. Näitä vaiheita ovat ongelman määrittely, arviointikriteeristön tunnistaminen, vaihtoehtojen tunnistaminen, vaihtoehtojen arviointi tai esittely, vaihtoehtojen vertailu ja lopputulosten arviointi. Nämä etapit ovat karkea yleistys policy-analyysistä prosessina ja niistä jokainen voi sisältää laajempia ulottuvuuksia tai elementtejä analysoitavaksi. Ongelmaa määriteltäessä tulee muistaa fokus keskeisiin asioihin sekä isoon kuvaan. Ongelma saattaa muuttua itse tutkimuksen aikana ja omata useita eri näkökulmia. Ongelma pitää myös pystyä määrittelemään sen laajuuden kannalta ja vaikuttavuuden kannalta. (Patton & Sawicki 1993, 53.)

Arviointikriteeristöä pohdittaessa tulee pystyä määrittelemään oikeantyyppinen mittaristo. Mittaristona voi olla joko raha, tehokkuus, laillisuus tai oikeudenmukaisuus. Mittaristona voi olla myös normatiivisia käsityksiä maailmasta taikka malleja. (Patton & Sawicki 1993, 59.)

Kolmantena vaiheena policy-analyysissä tulee vaihtoehtoisten policyjen tunnistaminen. Vaihtoehtoja tunnistettaessa tutkijalla tulee olla selkeä käsitys niin omista kuin myös muiden toimijoiden arvoista, intresseistä ja tavoitteista. Vaihtoehtojen tunnistaminen voi myös laajentaa ongelman määrittelyn kykyä ja tuoda esille valitun policyn heikkoudet ja vahvuudet. Vaihtoehtoja tunnistettaessa tulee jälleen muistaa arvojen jatkuva muutosalttius.

Neljäs ulottuvuus on vaihtoehtojen arviointi. Tässä vaiheessa on keskeistä tunnistaa kriteerit, joilla policyja arvioidaan. Jotkut vaihtoehdot tarvitsevat enemmän laadullista analyysia, kun taas jotkut pohjautuvat numeroihin tai taloudelliseen hyötyyn. Keskeistä on tunnistaa ne asiat, jotka ovat tärkeitä policyn kannalta. Vaihtoehtoja arvioitaessa tulee myös pohtia policyn toimeenpanon mahdollisuutta sekä sitä, miten se toimii valittujen kriteereiden valossa. Policyja arvioitaessa voi myös tulla vastaan ongelman määrittely ja sen tarve uudelleen arvioinnille.

Viidentenä vaiheena tulee vaihtoehtojen vertailu ja valittavan policyn valinta. Valittu policy tulee olla hyvin perusteltu ja kriteeristön mukainen sekä erityisesti ongelman määrittelyn kannalta keskeinen ongelman ratkaisemiseen parhaalla mahdollisella ja tehokkaalla tavalla. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että joku policy voi olla teknisesti paras mahdollinen, mutta poliittisesti arvoiltaan se voi olla heikompi kuin joku toinen policy. Sopivia vastauksia tai valittuja policyja voi olla myös useita. Päätöstä tehtäessä on muistettava, että ei ole oikeaa vastausta ja että mikään policy-analyysi ei voi olla täydellisen syvällinen. Näin ollen tutkijan on pystyttävä tekemään päätöksiä epätietoisuuden vallassa ja pystyä tekemään yksinkertaistuksia sekä suoria johtopäätöksiä. (Patton & Sawicki 1993, 3.)

Viimeisimpänä vaiheena tulee valitun policyn arviointi ja monitorointi. Kun joku tietty policy tulee valituksi, tulee se edelleenkin alistaa kriittiselle tarkkailulle verraten sitä asetettuun kriteeristöön, jota sitäkin on jatkuvasti arvioitava uudelleen, muistaen

maailman ja arvojen muutosalttiuden. Policyja arvioitaessa tulee arvioida valitun polycyn toimivuutta peilaten sitä myös tunnistettuihin vaihtoehtoihin. Kirjoittajan esittelevätkin mallin yksinkertaistettuna kuuden etapin metodina joka on karkeasti tunnistettavissa mistä tahansa polycysta. (Patton & Sawicki 1993, 3.)

Policy-analyysistä prosessina on myös muita samankaltaisia määritelmiä. Edward S. Quade tunnistaa viisi keskeistä välivaihetta jotka ovat ongelman formulointi, vaihtoehtojen tunnistaminen, tulevan toimintaympäristön tunnistaminen ja ennustaminen, vaihtoehtojen valintojen lopputulosten tunnistaminen ja vaihtoehtojen arviointi ja vertaaminen (Quade, 1988, 47 - 62). Samankaltaiseen määrittelyyn päätyvät myös MacRae ja Wilde tunnistessaan politiikkavaihtoehtoista ongelman määrittelyyn, vaihtoehtojen vertailuun sopivan kriteeristön tunnistamisen, vaihtoehtojen tunnistamisen, valitun polycyn saavuttamiseen tarvittavien elementtien tunnistamisen sekä valitun polycyn arviointiin sen toimeenpanon jälkeen (MacRae & Wilde 1979, 7-12).

3.5. Policy-analyysikehikko: Nord Stream 2 – hanke

Patton ja Sawicki ovat laajentaneet määritelmäänsä policy-analyysistä käsittämään myös päätöksien ja polycyjen toimeenpanon eettistä ja teknistä toimeenpanomahdollisuutta. Päätöksenteon pitää olla siten myös riittävän eettistä ja teknisesti kestävä jotta se voisi olla mahdollista. Tutkijat myös nostavat esille voimassa olevien arvojen roolin policyja pohdittaessa. Eettisiä kysymyksiä sisältyy miltei kaikkiin päätöksiin, joista jotkut voivat olla enemmän hallinnollisia ja näin ollen vähemmän eettisiä. Eettisiä kysymyksiä ratkaistaessa tutkijan on otettava käyttöön normatiivinen moraalinen teoria, jonka avulla pystyy vastaamaan kysymyksiin mikä on oikein ja mikä väärin policyja pohdittaessa. (Patton & Sawicki 1993, 30-32.)

Policyja tutkittaessa tulee ottaa huomioon arvojen merkitys. Kuten myös Dunn on todennut, policy-analyysin keskeinen tehtävä on ylittää perinteinen faktoihin perustuva tieteen tekeminen ja laajentaa ilmiön ymmärrystä käsittämään myös arvoihin ja ihmismielitymyksiin perustuvaksi, joka ei aina välttämättä ole rationaalisen päätöksenteon teorian mukaista (Dunn 2016, 10). Arvot ja päätösten moraalinen ja

eettinen ulottuvuus tulisi käsittää myös jatkuvana muuttuvana prosessina jossa arvot muuttuvat jatkuvasti ympäröivän maailman myötä (Patton ja Sawicki 1993, 39).

Patton ja Sawicki esittelemä käsitys policy-analyysistä kuuden välivaiheen kautta on muodostettu tutkielmassa käytettäväksi metodiksi. Niin kuin edellä on myös osoitettu, policy-analyysi on tutkimusmetodi joka hyödyntää useita empiirisen tutkimuksen metodeja ikään kuin alametodeina. Policy-analyysiä voidaan siis tehdä sekä kvalitatiivisen tutkimuksen, että kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmin. Patton ja Sawicki ovat koostaneet pitkän listan esimerkkimetoodeja joita voi käyttää kussakin policy-analyysin vaiheessa (Patton & Sawicki 1993, 65). Seuraavaksi esittelen muutaman Nord Stream 2 -hankkeen analyysin kannalta keskeisen alametodin joita tutkielmassa on käytetty.

Nord Stream 2 –hankkeen analyysissa on erittäin tärkeää tunnistaa tutkittavan hankkeen toimijat, heidän intressinsä ja panoksensa hankkeen kannalta. Yksi metodi, joka soveltuu tähän, on toimijaverkkoanalyysi, jonka keinoin on mahdollista mm. visuaalisesti havainnollistaa tutkittavaan kohteeseen liittyviä toimijoita ja niiden intressejä. Toimijaverkkoanalyysin lisäksi viidennen policy-analyysin vaiheen eli vaihtoehtojen arvioinnin ja optimaalisen vaihtoehdon löytämisessä tarvitaan menetelmää, jotta voidaan systemaattisesti erotella potentiaaliset policy-vaihtoehdot ja tehdä valintoja niiden välillä. Tähän sopivana metodina Patton ja Sawicki esittelevät päätöksentekokoanalyysin, jossa hyödynnetään päätöksentekodiagrammeja (Patton & Sawicki 1993, 295).

3.5.1. Toimijaverkkoanalyysi (stakeholder analysis)

Ilmiöön liittyviä toimijoita ja heidän intressejään on mahdollista analysoida toimijaverkkoanalyysillä. Toimijaverkkoanalyysistä löytyy useita hyviä kiteytyksiä. Tutkielmassani käytän kiteytystä, jonka on tuottanut Aasian vapaaehtoisjärjestöjen koalitio (ANGOC) julkaisussaan *Enhancing Land Reform Monitoring Effectiveness: A Toolkit for CSO's (2016)*. Julkaisu on tarkoitettu järjestösektorin käyttöön oppaaksi siitä, miten vaikuttaa päätöksentekoon ja miten tuottaa relevanttia analyysiä vaikuttamisen tueksi. Tiettyyn policyyn tai politiikkavaihtoehtoon liittyy yleensä myös

erilaisia toimijoita, joilla jokaisella on omat intressinsä ja tavoitteensa sekä mahdollisuudet liittyen policyyn. (ANGOC 2016, 54). Myös opas näkee toimijaverkkoanalyysin keskeisimmäksi politiikkaprosessin analyysin osaksi.

Toimijaverkkoanalyysi on prosessi, jossa tunnistetaan keskeiset yksilöt ja ryhmät jotka liittyvät suoraan tai epäsuoraan tutkittavaan ilmiöön. Toimijaverkkoanalyysissä erotellaan myös näiden toimijoiden vaikuttavuuden taso tutkittavaan ilmiöön sekä ilmiön vaikutus toimijoihin. (ANGOC 2016, 59.)

Toimijaverkkoanalyysi koostuu oppaan mukaan viidestä eri välivaiheesta. Ensimmäisessä vaiheessa tulee määritellä tutkittavan ilmiön ongelma, joka on myös policy-analyysin varsinainen aloituspiste. Toisessa vaiheessa on tunnistettava kaikki policyyn liittyvät toimijat. Toimijoita voivat olla yksilöt, ryhmät tai instituutiot, joilla on joku sidos tai intressi tarkasteltavan policyn suhteen. Toimijat voidaan asettaa arvojärjestykseen siten, kuka on ensisijaisesti sidoksissa tarkasteltavaan policyyn ja kuka toissijaisesti. Kolmannessa vaiheessa tulee tunnistaa myös tutkittavaan päätöksentekoprosessiin epäsuoraan liittyvät toimijat. Toimijoita voi olla niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Neljännessä vaiheessa toimijaverkkoanalyysissä on analysoitava tunnistettujen toimijoiden roolit, intressit, mahdollisuudet ja kyvyt vaikuttaa tutkittavaan policyyn. Tarkasteluun soveltuu neljä taustoittavaa kysymystä: Mitkä ovat toimijoiden oikeudet policyn suhteen? Kuka maksaa ja kuka hyötyy policystä? Mitkä ovat kunkin toimijan vastuut policyn suhteen? Kuinka lähellä tai etäällä toimijat ovat tarkasteltavan ilmiön suhteen?

Viidennessä vaiheessa toimijat on hyvä asettaa visuaaliseen matriisiin edellä esitettyjen neljän kysymyksen mukaan, jotta toimijoiden ominaisuudet voitaisiin analysoida ja arvottaa alla olevan kuvio 1 mukaisesti. (ANGOC 2016, 60-62.)

Kuvio 1 on yksinkertaistettu malli toimijaverkkoanalyysistä. Kuvion horisontaalinen akseli kuvaa toimijan vaikuttavuuden tasoa. Vertikaalinen akseli kuvaa toimijan intressien tasoa. (ANGOC 2016, 60-62.)

Edellä esitettyjen kysymysten suhteen on hyvä muistaa, että joillakin toimijoilla voi olla hyvin korkeat intressit tutkittavan polycyn suhteen, mutta vähäiset mahdollisuudet vaikuttaa, ja myös toisinpäin. (ANGOC 2016, 62.) Toimijat voidaan siis yllä olevan kuvio 1 mukaan arvottaa intressitason sekä vaikutusmahdollisuuden mukaan. Matriisin avulla toimijoista voidaan tunnistaa keskeisimmät toimijat sekä muut vaikuttavuuden näkökulmasta arvojärjestyksessä tulevat toimijat. Tämän viiden vaiheen toimijaverkkoanalyysin avulla on mahdollista saada selkeä ja strukturoitu kuva tarkasteltavan polycyn toimijoista.

3.5.2. Päätöksentekopuu

Päätöksentekopuu on helppo ja yksinkertainen metodi tehdä pintapuolinen tarkastelu päätöksenteon mahdollisuuksista ja niiden seurauksista. Malli on yksinkertaistava ja sitä on kritisoitu sen pintapuolisuudesta sekä yksinkertaistavasta luonteesta. Metodi on kuitenkin helppo tapa hahmottaa tarkasteltavan kohteen kokonaisuutta sekä tehdä nopea yleiskatsaus mahdollisista vaihtoehdoista.

Robert D. Behn ja James W. Vaupel kirjassansa *Quick Analysis for Busy Decision Makers* (1983) määrittelevät päätöksentekodiagrammin nopean päätöksenteon työkaluksi. Yksinkertaisimmillaan se koostuu kahdesta vaihtoehdosta; todennäköisimmistä ja vähiten riskejä sisältävästä vaihtoehdosta ja samalla

riskialttiista vaihtoehdosta (tai useammista), joka joko voi toteutua tai ei toteudu. Päätöksentekodiagrammin dilemma ja ydin ovat antaa päätöksentekijälle tai tutkijalle vaihtoehdot joiden välillä päätös tehdään. Päätös voi olla kaikista riskittömin vaihtoehto, tai yhtä lailla se voi olla riskinotto paremman lopputuloksen saavuttamisessa, ottaen huomioon myös epäonnistumisen todennäköisyyden riskialttiissa vaihtoehdossa. (Behn ja Vaupel 1983, 328.)

Päätöksentekopuu rakennetaan yleensä alkamaan päätössolmusta (decision node) joka on vaihe jossa päätöksentekijä joko toteuttaa tietyn asian tai ei toteuta. Seuraavassa vaiheessa tulee muutama tai useampi vaihtoehtosolmu joita Patton ja Sawici kutsuvat epävarmuussolmuiksi (uncertainty node). Epävarmuussolmut ovat vaiheita jotka jälleen kerran joko toteutuvat taikka eivät, mutta niissä on tärkeää pystyä arvioimaan tietyn epävarmuussolmun aiheuttamat vaihtoehtoiset vaikutukset. Näitä vaikutuksia kutsutaan lopputulemiksi. Todellisuudessa lopputulemia voi siis olla lukuisia. Näiden lopputulemien välillä päätöksentekijän on pystyttävä omien intressien valossa arvioimaan mikä lopputulemista on toivottavin, mutta samalla analysoitava mikä on myös todenmukaisin ja mahdollisin vaihtoehto. (Patton & Sawicki 1993, 160 – 161.)

Päätöksentekopuuta tehtäessä tutkija voi tarvita taustoittavia haastatteluja ja muita metodeja joilla hän saa riittävät valmiudet asettaa päätöksenteon lopputulokset preferenssijärjestykseen. Preferenssejä eroteltaessa on hyvä esittää ainakin seuraavat kysymykset jokaisen lopputuleman kohdalla: Mitkä ovat lopputuleman hyödyt, mikäli se toteutuu? Mikä on menetetty hyöty, mikäli lopputulema ei tule valituksi? Onko hyötyjä saavutettavissa sillä, ettei yksinkertaisesti tee mitään? Todennäköisyys jolla lopputulema toteutuu, vaikei sitä valittaisikaan? Päätöksentekopuun avulla on helppo arvioida vaihtoehtojen heikkoudet ja vahvuudet. Tärkeintä on kyky yksinkertaistaa ilmiö ja siihen liittyvät vaihtoehdot. (Patton & Sawicki 1993, 163.)

4. Nord Stream 2 energiapolitiikan kysymyksenä – stakeholderit ja intressit

4.1. Mikä on Nord Stream 2 –kaasuputkihanke?

Nord Stream 2 on jatkoa vuosina 2011-2012 käyttöön otetulle Nord Stream 1 - kaasuputkelle, josta venäläinen valtionyhtiö Gazprom omistaa niin ikään 51 prosenttia, ja jossa ovat mukana myös eurooppalaiset yksityiset energiayhtiöt E.ON ja Basf. Nord Stream 2 koostuu kahdesta erillisestä putkesta, joiden kokonaiskapasiteetti on 55 miljardia kuutiota kaasua vuodessa eli yhtä suuri, kuin Nord Stream 1:n kapasiteetti. (Nord Stream 2 2018.)

Venäläinen Gazprom ja viisi eurooppalaista energiayhtiötä sopivat vuonna 2015 rakentavansa jo olemassa olevan Nord Stream 1 -kaasuputken viereen toisen putkiparin. Suunnitteilla on kaksi vierekkäin kulkevaa putkea, joiden kummankin halkaisija on 48 tuumaa (1,2 m), pituus noin 1200 km (riippuen lopullisesta reitistä) ja kummankin putken vuosikapasiteetti tulisi olemaan 27,5 miljardia kuutiota. Putki kulkisi alkaen Itämeren rannikolta Pietarin länsipuolelta Viipurista ja rantautuisi lähelle nykyistä Nord Stream 1 –putkea Saksan Itämeren rannikolla lähellä Greifswaldia. Nord Stream 2 – kaasuputken ympärille on perustettu oma projektiyhtiö Nord Stream 2 AG, viemään hanketta eteenpäin. Molemmat linjat on tarkoitus rakentaa vuosina 2018-2019 ja käyttöönotto olisi täten loppuvuonna 2019. (Nord Stream 2 2018.)

Kuvio 2 visualisoi Nord Stream 1 ja 2 -kaasuputkien kulkureitit sekä Euroopassa käytettävän maakaasun tuottajamaat. Venäjä tuo kaikista eniten kaasua Eurooppaan. (Kauppalehti, 22.09.2017.)

Tutkielmassani analysoin Nord Stream 2- kaasuputkea koskevia poliittisia linjavetoja (policyja) viiden eri valtion näkökulmasta joiden poliittiselta päätöksenteolta tarvitaan hankkeen toteutumiseksi hyväksyntä, eli hanketta kannattava policy, jotta se voisi toteutua. Hankkeeseen on sidoksissa myös epäsuorasti Euroopan komissio erillisenä poliittisena toimijana, joka on aktiivisesti pyrkinyt myös vaikuttavaksi osapuoleksi kyseiseen hankkeeseen yhteisen eurooppalaisen energiastrategian nimissä. Hankkeen taustalla toimivat rahoittajat, yksityiset eurooppalaiset energiayhtiöt, eli saksalaiset Uniper ja BASF-Wintershall, ranskalainen Engie, itävaltalainen OMV, tanskalainen Shell, sekä Venäjän valtio-omisteinen yhtiö Gazprom, joka on 51 prosentin enemmistöomistaja. (Nord Stream 2 2018.)

Muilla hankkeeseen sitoutuneilla rahoittajilla kullakin on noin 9-10 prosentin omistus hankkeesta. Usealla näistä eurooppalaisista energiayhtiöistä on jo ennestään yhteistyökuvioita Gazpromin kanssa ja myös omat taloudelliset intressinsä Venäjän

kaasukenttiin, joita Venäjän valtio on tarkoin varjellut ulkomaalaisilta omistussuhteilta. (The Guardian 11.12.2006.)

Yritykset tekivät hankkeesta investointisopimuksen syyskuussa 2015 projektin oltua pysähdyksissä parin vuoden ajan. Erityisesti Gazpromin kannalta Nord Stream 2:n toteutuminen olisi tärkeää, koska kaasun kuljettaminen Ukrainan kaasuverkoston kautta lähivuosina on edelleen täysin avoin kysymys. Kaasuntoimitussopimus Gazpromin ja ukrainalaisen Naftogazin välillä päättyy vuonna 2019, ja molemmat osapuolet ovat ilmoittaneet olevansa haluttomia jatkamaan sopimusta. (Kauppalehti 4.9.2015.)

Hankkeen kokonaisbudjetti on noin 9,5 miljardia euroa Nord Stream 2- projektiyhtiön laskelmien mukaan. Budjetti on täysin yksityisesti rahoitettu investointi. Hankkeen budjetista 70 prosenttia tulee pankkilainana venäläisiltä ja aasialaisilta pankeilta sekä 30 prosenttia osakasrahoituksena. (Forbes 14.9.2017.)

Hankkeen rahoitus on ollut epävarmassa tilassa osittain johtuen USA:n ja EU:n asettamista Venäjä-pakotteista, jotka heijastuvat myös kaasuputkihankkeen rahoitukseen. Rahoitus ei kuitenkaan varsinaisesti ole ollut ongelma hankkeen etenemiselle, sillä rahoitus on sitouduttu hankkimaan muualta viime kädessä, jos eurooppalaisten energiayhtiöiden mukanaolo aiheuttaa ongelmia poliittisten päättäjien näkökulmasta.

Hankkeen aktiivisimmat vastustajat ovat USA, Ukraina ja eurooppalaisista valtioista Baltian maat sekä Puola. Hanketta eniten kannattavat saksalaiset toimijat, erityisesti hallituspuolue SPD. Saksalle hankkeen toteutuminen onkin yksi ratkaiseva keino järjestää omat tulevat energiatarpeensa vaatimat energiareсурssit. (Cornhill Economics 23.10.2017.)

Keskeisessä asemassa hankkeen toteutumisen näkökulmasta on putken kulkureitti ja tähän vaadittavat luvat läpikulkumailta. Luvat tarvitaan viideltä valtiolta, joiden talousvyöhykkeen tai aluevesien kautta suunniteltu reitti kulkee – Venäjältä, Suomelta, Ruotsilta, Tanskalta ja Saksalta. Lisäksi, edellä mainittu Euroopan komission halu osallistua hankkeen neuvotteluihin ja lupamenettelyyn, on tuonut poliittisen lisähaasteen hankkeen toteutumisen näkökulmasta. Näitä taloudellisia ja muita

intressejä sekä poliittisia realiteetteja esitellään tarkemmin myöhemmin tässä luvussa. Hanke on hyvin politisoitunut ja on vaikea nähdä, että sen tulevaisuuden määräisi puhtaasti taloudelliset lähtökohdat, ottaen huomioon jo pelkästään äänekäs poliittinen vastustus usean eri toimijan taholta. (Cornhill Economics 23.10.2017.)

Muutama EU:n jäsenvaltio kuten Viro ja Latvia suhtautuu Nord Stream 2 - kaasuputkeen kriittisesti, koska sen katsotaan mm. rikkovan EU:n energiaunionin tavoitetta vähentää kaasuriippuvuutta Venäjästä ja heikentävän EU:n yhtenäistä Venäjä-politiikkaa. Hankkeeseen kriittisesti suhtautuvat pitävät ristiriitaisena sitä, että Venäjän kanssa jatketaan energiayhteistyötä tavalla, joka heikentää Ukrainan asemaa. Näkemyksen mukaan Ukraina menettäisi huomattavan osan nykyisin noin kahden miljardin euron kaasun kauttakulkumaksuista. Hankkeen on arveltu myös heikentävän turvallisuuspoliittista tilannetta Itämeren alueella.

EU on tehnyt vuoden 2014 jälkeen useita toimenpiteitä jotka ovat konkreettisesti suunnattu parantamaan EU:n energiaturvallisuutta. Näiden toimenpiteiden ansiosta, Nord Stream 2 -kaasuputken konkreettinen vaikutus energiaturvallisuuteen on luultavasti alhaisempi, mitä se olisi ollut esimerkiksi ennen energiaunionin voimaan astumista ja sen tavoitteiden toimeenpanemista. Euroopan sisäisiä energiamarkkinoita on vahvistettu nopealla aikataululla, sekä useita sisäisiä valtioita yhdistäviä putkia on myös alettu rakentamaan.

Myös Suomen ja Viron välille rakennettava Balticconnector, jonka on odotettu valmistuvan vuoteen 2020 mennessä, tuo lisää hajontaa kaasumarkkinoille sekä yhdistää Suomen Baltian kaasuväyryyksiin toimien varajärjestelmänä. Tämä on myös EU:n tukema hanke, joka noudattaa energiaunionin keskeisimpiä tavoitteita sekä energialähteiden hajauttamisen että sisäisten energiamarkkinoiden yhdistämisen näkökulmasta. (Tekniikka & Talous 10.8.2016.)

4.2. Kaasun ja kaasuputkien poliittiset ominaisuudet energiamuotona

Suomen valtion omistama maakaasuyhtiö Gasum määrittelee maakaasun seuraavasti: *“Maakaasu on lähes kokonaan metaanista koostuva ilmaa kevyempi luonnonkaasu. Maakaasu ei sisällä lainkaan raskasmetalleja ja hyvin pienen määrän rikkiä. Maakaasu on hajutonta, väritöntä ja myrkytöntä. Turvallisuuden takia ja mahdollisten kaasuvuotojen havaitsemiseksi maakaasun lisätään jalostusvaiheessa sille ominainen haju.”* (Gasum 2018.)

Maakaasua saadaan maakaasu- ja öljyesiintymistä sekä liuskekivistä, joita sijaitsee maankuorella maalla ja merellä. Maakaasu on puhtain fossiilinen energianlähde, sillä sen palamisessa ei synny rikkiä tai raskasmetalleja. Maakaasun hiilidioksidipäästöt ovat myös selkeästi alhaisemmat kuin öljyn tai kivihiilen. (Gasum 2018.) Täten, maakaasu omaa poliittisesta näkökulmasta etulyöntiaseman muihin fossiilisiin polttoaineisiin verrattuna, koska sen avulla on helppo korvata yhä laajasti käytössä oleva hiili ja öljy energiavaroina, jotka ovat selkeästi saastuttavampia energiamuotoja. Pelkästään siirtyminen öljystä tai hiilestä maakaasuun on iso poliittinen prosessi joka sisältää merkittäviä valtarakenteiden muutoksia kansainvälisellä kentällä.

Maakaasu käsittää 22 % koko maapallon energiankulutuksesta ja miltei neljänneksen koko maailman sähköntuotannosta. Se on myös keskeinen teollisuuden energiamuoto. Maakaasu on monipuolinen polttoaine ja sen käytön kasvu verrattuna muihin fossiilisiin polttoaineisiin liittyy osittain ympäristöön liittyviin hyötyihin, erityisesti ilman laatuun ja kasvihuonekaasupäästöihin. (IEA 2018.)

Maakaasumarkkinat ovat yhä globalisoituneempia, mikä johtuu liuskekaasun yhä paremmasta saatavuudesta ja nesteytetyn maakaasun kasvavista toimituksista. Kun kaasun markkinaosuus kasvaa, myös huolestuneisuus maakaasun liittyvistä turvallisuushista ja poliittisista erimielisyyksistä kasvaa, sillä kysynnän tai tarjonnan paikallisella keskeytymisellä tai muulla vastaavalla shokilla jossakin päin maailmaa voi olla seurauksia useille toimijoille globaalisti. (IEA 2018.)

Maakaasu on nähty erityisesti Euroopan unionin alueella yhtenä mahdollisena nopean aikavälin ratkaisuna Pariisissa 2015 asetettujen ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Maakaasu toimii ikään kuin siirtymäenergiana fossiilisten ja uusiutuvien polttoaineiden välillä aina vuoteen 2030 asti. (Aalto ym. 2013.)

Maailmanpankin jo vuonna 2003 tekemän raportin mukaan kaasuputkien tulevaisuus on väistämätön mutta niihin aina liittyy poliittisen konfliktin mahdollisuus koska ne ylittävät useamman valtiollisen toimijan rajavyöhykkeet ja näin ollen omaavat useita poliittisia intressejä niin läpikulkumaiden kuin alkua- ja loppupään maidenkin näkökulmasta. (WTO 2003.)

Kaasuun liittyy energiamuotona suhteellisen niukka määrä mahdollisia uhkatekijöitä, jotka poliittisten päättäjien on otettava huomioon. John G. Voeller tarkastelee teoksessaan *Energy System Security* eri energiamuotojen konkreettisia turvallisuushuomioita. Energiamuotoja vertailtaessa niiden käytettävyyden ja ominaisuuksien näkökulmasta (kuvio 3), kaasun keskeisin riski edelleenkin liittyy kaasuputkiin joko paikallisesti tai globaalisti. Yleisesti kaasuputkiin voi kohdistua terrori-iskuja tai teknisen vian vuoksi voi tapahtua putkirikko tai -räjähdys. Kaasuputket ovat dominoineet kaasumarkkinoita pitkään ja vasta 2000-luvulle tultaessa nesteytetty maakaasu LNG on vähitellen yleistynyt kaupankäynnissä. Samalla se on muuttanut asteittain kaasumarkkinoita markkinaehtoisimmiksi. Nestemäiseen kaasuun liittyvät merkittävimmät uhkatekijät ovat tankkereiden uppoaminen ja niiden kaappaukset. (Voeller 2014,12.)

Kuvio 3 esittelee kullekin energiamuodolle ominaisia riskejä ja niiden todennäköisyyksiä.

	Hiili	Öljy	Maakaasu	Nestekaasu	Hydro	Ydin
Jalostaminen	Räjähdykset ja palovaara	Räjähdysvaara porauslautoilla merellä	Räjähdysvaara porauslautoilla merellä			

Pitkän matkan kuljetukset		Tankkerivuodot	Putkirikko	Putkiräjähdykse ja tankkerivuodot		
Prosessointi / Varastointi		Prosessointi tapaturmat varastoissa		Vahinko jalostamossa / prosessoinnissa		
Paikallinen jakelu		Säiliöautojen törmäykset / yllilastaus	Putkirikko			
Energian / Lämmön tuotanto			Prosessointi tapaturma	Prosessointi tapaturma	Patorikko	Ydin sulaa, radioaktiivinen aine vapautuu

Punainen väri on korkea todennäköisyys, keltainen on keskitason ja vihreä lievä todennäköisyys. (Voeller 2014,12.)

Kaasuputket kaasun siirtokeinona dominoivat edelleenkin globaalisti siirtokapasiteetin ylivoimaisuuden ja matalien logististen kustannusten vuoksi. Eurooppa on hyvin riippuvainen kaasuputkista energiansaantimuotona ja Venäjä oman valtio-omisteisen yhtiön Gazpromin avulla on pyrkinyt edelleenkin keskittymään strategisesti pääpainona kaasuputkibisnekseen, vaikkakin Gazprom on viime vuosina laajentanut toimintaansa myös nesteytetyn maakaasun markkinoille.

Kaasuputkiin on liittynyt erilaisia turvallisuuspoliittisia huolia, joista keskeisin on ollut mahdollinen tiedustelu- ja vakoilutoiminta. Erilaisten strategisten infrastruktuurien ympärille voidaan rakentaa myös turvakeinoja, joita on teoriassa mahdollista käyttää myös muuhun toimintaan, kuten esimerkiksi tiedusteluun tai valta-aseman vahvistamiseen alueella. Nord Stream 2 -hankkeen kannalta on ennustettu, että putken yhteyteen rakennutettaisiin vartiotorneja, joita voitaisiin käyttää tiedustelun tai vakoilun tarkoitukseen. Nord Stream 2 -hankkeen toimijat ovat kuitenkin kiistäneet vartiotornien rakennuttamisen. (Aamulehti 18.12.2017.)

Esimerkiksi terrorismin uhan ja muun toimintavarmuuden nojalla valtio tai yhtiö saa oikeuden liikkua putkiston ympäristössä sekä muodostaa erilaisia turvaverkostoja ja

toimielimiä niiden ympärille (Serebryakov 2009). Tutkielmani kannalta onkin tarpeellista tarkastella myös tätä putken fyysistä ominaisuutta ja siihen rakennettavia huoltoelementtejä.

Kaasuputket ovat myös varsin alttiita vahingoille tai jopa terrori-iskuille. Strategisena infrastruktuurina kaasuputket ovat hyvin keskeisessä roolissa pelkästään omien fyysisten ominaisuuksiensa myötä. Kaasutoimitukset voivat keskeytyä äkillisesti erinäisten tahallisten tai tahattomien tapaturmien vuoksi. Tämä nähtiin esimerkiksi joulukuussa 2017, kun eurooppalaiset kaasutoimitukset keskeytyivät Itävallassa tapahtuneen kaasuputkiräjähdyksen vuoksi. (Kauppalehti 12.12.2017.)

Kaasumarkkinat ovat globalisoitumassa ja vähäisen kilpailun lisääntyminen nestemäisen kaasun myötä on painanut myös hintoja yleisesti alemmas sekä vähentänyt Gazpromin mahdollisuutta ylläpitää eritasoisia hintoja yksittäisille eurooppalaisille valtioille joka on historiallisesti ollut sidoksissa geopolitiikkaan. Tämä hinnoittelupolitiikan käyttö geopolittisena aseena nähtiin vuosien 2006-2009 kaasukriisien aikana Ukrainan ja Georgian kohdalla, mutta myös muut maat ovat olleet neuvotteluasemassa hintojen tason vuoksi. (Natural Gas World 21.8.2014.)

Ukrainan ja Venäjän välisten kaasutoimitusten katkeamisten myötä vuosina 2006 ja 2009 kaasutoimitukset ovat selkeästi politisoituneet entisestään ja kaasuputkien käyttö puhtaasti taloudellisten intressien nimissä on kyseenalaistettu. Kaasutoimituksen keskeyttäminen nähtiin ensisijaisesti Venäjän ja Ukrainan välisenä poliittisena kiistana, mutta sen vaikutukset ulottuivat laajalle Eurooppaan ja asettivat eurooppalaiselle yhteisölle tarpeen muodostaa erilaisia energiaturvallisuus ja -varmuus järjestelmiä kansallisella tasolla sekä loi tarpeen yhteiselle eurooppalaiselle energiapolitiikalle. Kaasu voidaan näin ollen nähdä erityisesti Euroopassa Venäjä -perspektiivistä katsottuna osittain poliittisena strategisena energiareurssina, jonka avulla tehdään diplomatiia ja kansainvälistä politiikkaa.

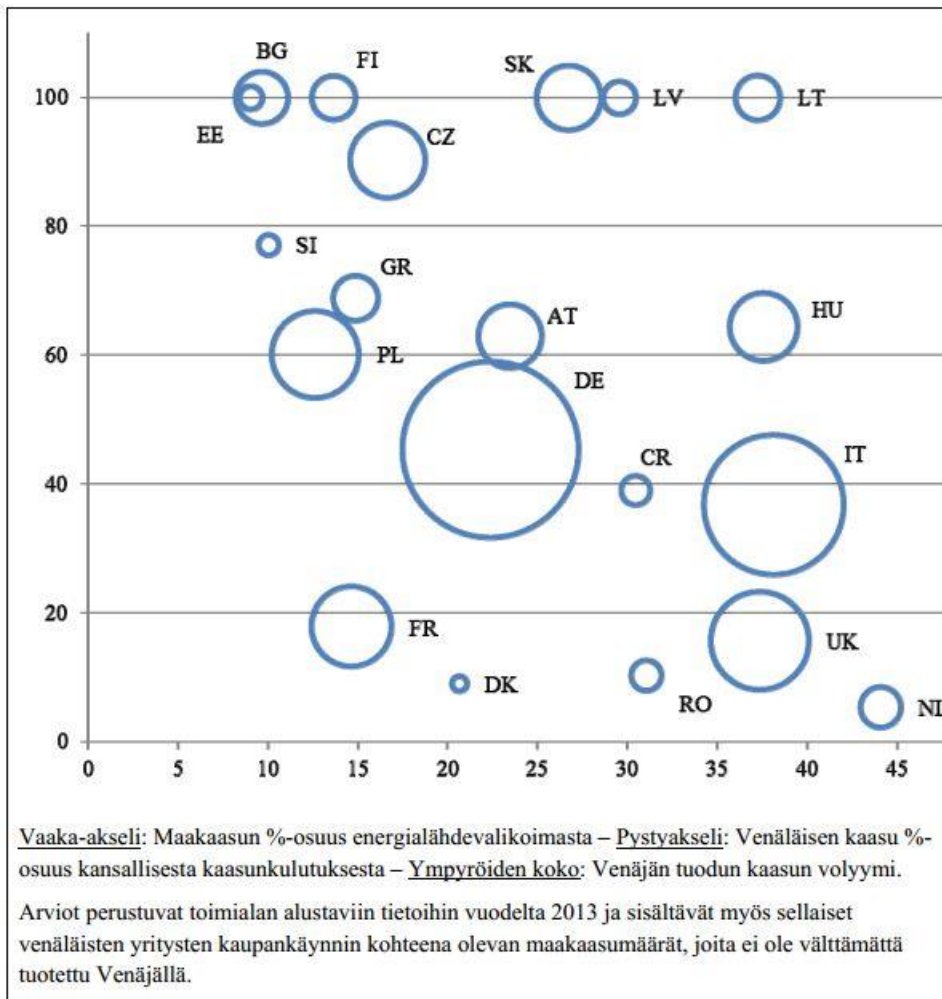
Kaasun merkitys energialähteenä on noussut, vaikka uusiutuvat energiamuodot olisivatkin tärkein painopiste tulevaisuudessa. Kuitenkin globaalien energiamarkkinoiden muutokset ja mm. ydinenergian kyseenalaistaminen useilla poliittisilla tasoilla on ylläpitänyt kaasun merkitystä yhtenä merkittävänä

luonnonvarana, erityisesti Euroopan alueella. Kaasun tulee siis vielä pitkään säilyttämään oman strategisen roolinsa energiamarkkinoilla ja kansainvälisessä politiikassa.

4.3. EU:n yhteinen energiapolitiikka

EU:n kaikilla jäsenvaltioilla on ollut lähes erilliset energiastrategiat ja tavoitteet viime vuosiin asti. Energiapolitiikka on tahdottu nähdä jäsenvaltioiden oman päätösvallan alaisena asiana samoin kuin se, mistä ja miten jäsenvaltiot energiansa hankkivat. 2000-luvun aikana kuitenkin heräsi huoli jäsenvaltioiden liiallisesta riippuvuudesta muutamasta energialähteestä, etenkin maakaasusta. Lisäksi energian, erityisesti maakaasun politisoituminen ja käyttö valtaresurssina mm. Venäjän ja Ukrainan välisten kaasutoimitusten keskeyttämisten välineenä loivat eurooppalaiselle yhteisölle paineen luoda yhteiset energiatavoitteet sekä niihin liittyvät strategiat. Vuosien 2006 ja 2009 talvina joidenkin EU:n itäisten jäsenvaltioiden kansalaiset joutuivat kärsimään näistä kaasutoimitusten väliaikaisista häiriöistä. Tämä havahdutti tiedostamaan tarpeen yhteiselle eurooppalaiselle energiapolitiikalle.

Komission tiedonannossa parlamentille ja neuvostolle 28.05.2014. on avattu Euroopan energiavarmuusstrategiaa. Alla olevassa kuviossa (kuvio 4) on arvioitu kunkin EU-jäsenvaltion riippuvuusaste venäläisestä maakaasusta. Vaikka tieto on vuodelta 2013, EU:n käyttämä venäläisen maakaasun määrä on noussut vielä tätäkin korkeammalle vuodesta 2013. Kuvioista näkee myös helposti, että suurin volyyymi maakaasun tuonnissa on jo vuonna 2013 ollut Saksalla. Saksalla on intressi kasvaa Euroopan energiakeskittymäksi ja siksi se onkin esiintynyt vahvana Nord Stream 2 -hankkeen kannattajana.

Kuvio 4 esittelee kunkin EU-maan venäläisen kaasun osuutta kansallisesta kaasunkulutuksesta sekä Venäjältä tuodun kaasun volyymia. (Euroopan komissio 2014)

Eurooppa-neuvosto asetti 26. kesäkuuta 2014 energiaunionin perustamisen yhdeksi keskeisimmäksi EU:n strategisen ohjelman viidestä päätavoitteesta. (Eurooppa-neuvosto 2014.)

EU:n päämiehet keskustelivat myös komission ehdottamasta energiaturvallisuusstrategiasta. Taustalla vaikutti selkeästi juuri käynnistynyt Ukrainan kriisi ja sen myötä Venäjälle asetetut pakotteet. Energiaunionin keskeisiksi tavoitteiksi määriteltiin 1. Kohtuuhintaisen energian tarjoaminen elinkeinoelämälle ja kuluttajille, 2. Energian saannin varmistaminen kaikille EU-maille, vähentäen EU:n energiariippuvuutta sekä 3. Vihreämmän energian tuottaminen sekä ilmastonmuutoksen torjuminen. Ehdotuksen edettyä EU:n lainsäädäntöprosessissa,

Euroopan komissio teki 25.02.2015 ehdotuksensa energiaunionista. Komissio teki ehdotuksensa energiaunionipaketina, joka koostui kolmesta osasta. Ensimmäisessä osassa määriteltiin energiaunionia koskeva puitestrategia tavoitteineen ja konkreettisineen toimineen, toinen osio asetti tavoitteeksi rajat ylittävien yhteen liitäntöjen osuus olisi vuoteen 2020 mennessä 10 prosenttia kaikesta sähkönsiirrosta sekä kolmanneksi tavoitteeksi asetettiin EU:n visio Pariisin ilmastokokoukseen. (Euroopan komissio 2015.)

Keskustelussa energiaunionipaketissa nousi yhdeksi keskeiseksi kysymykseksi myös energiaturvallisuus, jonka myötä erilliselle energiaturvallisuustrategialle tuli vahvistettu tarve. Liikenne-, televiestintä- ja energianeuvostossa (TTE) käydyssä keskustelussa painotettiin myös kunnioitusta jäsenmaiden kansallisia valtuuksia kohtaan energiaa koskevissa päätöksissä.

Komissio teki 28.5.2014 tiedoksiannon Euroopan parlamentille ja Eurooppa-neuvostolle, jossa se esitteli oman energiavarmuusstrategian, tai myös laajasti käytetyn termin mukaisesti, oman energiaturvallisuustrategian. Energiavarmuusstrategiassa asetettiin kahdeksan päätavoitetta, joilla EU:n alueen ja jäsenvaltioiden energiaturvallisuus edistettäisiin.

1. Välittömät toimet, joiden tarkoituksena on lisätä EU:n valmiuksia selviytyä merkittävästä toimitushäiriöstä talvella 2014–2015;
2. Valmius- ja yhteisvastuumekanismien vahvistaminen, muun muassa riskiarviointien ja valmiussuunnitelmien koordinointi, sekä strategisen infrastruktuurin suojaaminen;
3. Energian kysynnän hillitseminen;
4. Hyvin toimivien ja täysin yhdennettyjen sisämarkkinoiden luominen;
5. Energiantuotannon lisääminen Euroopan unionissa;
6. Energiateknologioiden kehittäminen;
7. Ulkoisten toimitusten ja niihin liittyvän infrastruktuurin monipuolistaminen;
8. Kansallisten energiapoliittisten toimintalinjojen koordinoinnin parantaminen ja yhdellä äänellä puhuminen ulkoisessa energiapolitiikassa.

(Euroopan komissio 2014.)

Strategiassa määriteltiin erikseen konkreettiset toimenpiteet liittyen maakaasuun ja siihen liittyviin hankkeisiin sekä listattiin joukko konkreettisia toimenpiteitä ulkoisten toimitusten ja niihin liittyvän infrastruktuurin monipuolistamiseksi.

On huomionarvoista se, että jo valmistelu- ja keskusteluvaiheissa jäsenvaltioiden suvereniteetti ja kansallinen päätäntävalta asettuivat jonkinasteiseen vastakkainasetteluun yhteisten energiaturvallisuustavoitteiden kanssa. 19.3.2015 Eurooppa-neuvosto sopi ensimmäisistä toimista energiaunionin perustamiseksi, jonka keskeiseksi ulottuvuudeksi keskusteluissa nousi juuri maakaasu ja sen toimitusreitit ja -tavat EU:n alueelle. Tässä kokouksessa asetettiin erityisesti kaasusopimuksille tiettyjä ehtoja, jotka niiden tulisi täyttää. Näitä ehtoja olivat EU:n lainsäädäntö, avoimuus sekä Euroopan energiaturvallisuuden ylläpitäminen. 2010-luvun alkupuolelle tultaessa energia- ja geopolitiikan suhteessa tapahtui lähihistorian merkittävin strateginen siirtymä, kun Yhdysvaltain tuontiriippuvuus öljystä väheni nopeasti kasvaneen kotimaisen liuskeöljy- ja kaasutuotannon myötä. Tämä muutos on osaltaan vaikuttanut maakaasun hintakehitykseen Euroopassa ja osittain myös eri maiden tarpeeseen neuvotella uudelleen olemassa olevia tuontisopimuksia Venäjältä. (VNK 2017.)

Nord Stream 2 - hanke on jakanut laajasti mielipiteitä EU:n sisällä. Useat jäsenvaltiot, kuten Latvia ja Puola, ovat ilmoittaneet vastustavansa hanketta, kun taas suhteellisen laaja joukko jäsenvaltioita, kuten Saksa ja Suomi, myös kannattaa sitä. Tämä tekeekin hankkeesta poliittisesti mielenkiintoisen, ottaen huomioon Venäjän pitkäaikainen tarve saada EU:n yhteinen pakotelinja hajotettua sekä yksittäiset erilliset kahdenväliset suhteet esimerkiksi Unkarin, Tšekin tai Saksan kanssa. EU:n energiakomissaari onkin todennut, että hanke on kaikkea muuta kuin taloudellinen ja toiminut aktiivisesti komission roolin nostamiseksi tärkeämmäksi Nord Stream 2 –hankkeen neuvotteluissa. Energiakomissaari ei suoraan vastusta sitä, mutta toteaa sen olevan monella tapaa ristiriidassa komission asettamien energiaunionin tavoitteiden kanssa, erityisesti energiatoimittajien hajauttamisen näkökulmasta. (Energypost 8.1.2018.)

Tiukemman kannan ovat ottaneet Baltian maat, joista mm. Viro on suoraan lausunut hankkeen olevan uhka Euroopalle (Unian 10.4.2017).

4.4. Nord Stream 2 –hankkeen toimijat

Hankkeeseen suoranaisesti sidoksissa olevia toimijoita ovat sekä hankkeen rahoittajat, joihin toimivat yksityiset energiayhtiöt, että valtiot, joiden aluevesien tai talousvyöhykkeiden kautta putki kulkee.

Hankkeeseen on myös aktiivisesti pykinyt mukaan Euroopan komissio, joka voidaan määritellä myös yhdeksi keskeiseksi toimijaksi. Lisäksi erillisenä toimijana voisi tarkastella myös itse projektiyhtiötä, Nord Stream 2 AG tai lyhyemmin NS2 AG. Nämä edellä luetellut toimijat ovat keskeisimpiä pelaajia hankkeen kannalta ja heidän toimintaansa ja intressejä on syytä analysoida, jotta saataisiin kokonaisvaltainen kuva hankkeen tulevaisuudesta, tavoitteista sekä toteutumismahdollisuuksista. Toimijoiden joukko on moninainen ja sen yhteistoiminta edellyttää pitkiä neuvotteluja sekä useiden intressien yhteensovittamista sekä kompromisseja. Lisäksi hanke edellyttää projektiyhtiöltä merkittäviä voimavaroja mm. vaikuttamisen ja sovittamisen kannalta, jotta jokainen hankkeeseen sidoksissa oleva valtio tekisi hankkeen kannalta oikeita päätöksiä omien aluevesikäyttöoikeuksien puolesta.

Myös Yhdysvallat on ottanut aktiivisesti kantaa hankkeeseen, vastustaen sitä. Yhdysvalloille keskeisintä on saada myydyksi oma nestemäinen kaasunsa LNG Eurooppaan sekä hajauttaa kaasumarkkinoita. Tämä on lähtökohtaisesti hyvä asia hintojen ja energiariippuvuuden näkökulmasta, mutta vaikuttaa myös olemassa olevaan energiadiplomatiaan. Yhdysvalloilla on myös omat poliittiset ja geostrategiset tavoitteensa Euroopan alueella sekä pitkän linjan tavoite estää Venäjän vaikutusvallan liiallinen kasvun. (Reuters 10.7.2017.)

4.4.1. Saksa

Saksa on ollut aktiivisin hankkeen tukija. Kaasuputken merkittävin rahallinen hyöty olisi tulossa yksinomaan Saksalle, sillä Nord Stream 2 tuo kaasua vain Saksaan. Muut valtiot ovat vain putken aluevesien ja talousvyöhykkeiden kautta kulkevia läpikulkuvaltioita. Saksassa hankkeella on ollut vankka kannatus pitkään. Kanta on kuitenkin ollut muutospaineen alla Saksan vuoden 2017 liittopäivävaalien jälkeen, joissa liberaalit ja vihreät puolueet kasvattivat kannatusta ja Nord Stream 2 –hankkeen kannalta tärkein tukija SPD menetti kannatusta. Saksassa on käyty joulukuussa 2017 hallitusneuvottelut, joissa on nostettu mm. yhdeksi kynnyskysymykseksi Nord Stream 2 -hankkeessa mukana olo. Saksan vahva kannatus hankkeelle voi olla myös sidoksissa sen pitkän linjan tavoitteeseen muodostaa itsestä Euroopan energiakeskittymä ja supervalta. (Intersection 12.12.2017.)

Ensimmäisen kaasuputken vetämisestä Itämeren pohjaan päätettiin runsas kymmenen vuotta sitten. Hankkeen saksalaiseksi veturiksi nousi silloinen Saksan sosiaalidemokraattinen liittokansleri Gerhard Schröder, joka siirtyi vaalitappion jälkeen niin ikään kaasuyhtiön leipiin. Nord Stream -hankeyhtiöillä ja Saksan SPD:llä on siis jo pitkä selkeä yhteys Nord Stream 1:n ajoilta. Schröder on toiminut jo pitkään Nord Stream 1 -kaasuputken yhtiön johdossa ja nimitettiin vuonna 2016 myös Nord Stream 2 -projektiyhtiön puheenjohtajaksi. (Russia Beyond 5.10.2016.)

Myös Saksan ulkoministeri (SPD) on ilmaissut tukensa hankkeelle ja ilmoittanut Saksan haluavan saada putken valmiiksi (Iltalehti 2.12.2017). Saksassa näkyvämmiin Nord Stream 2 -kaasuputken vastustajat ovat olleet Vihreät. Itämeren ali Venäjältä Saksaan kulkevan uuden kaasuputken suunnittelu on edennyt kristillisdemokraattien ja sosiaalidemokraattien yhteishallituksen aikana. Yksi näkyvä hankkeen vastustaja, vihreiden kansanedustaja, entinen europarlamentaarikko Franziska Brantner, on mm. todennut, että: "*Nord Stream ei ole energiapolitiisesti välttämätön, ja Eurooppa-politiikan näkökulmasta se antaa Keski- ja Itä-Euroopan maille sekä Pohjoismaille väärän viestin, että Venäjä ja Saksa sopivat asioista niiden selän takana*". (Ulkopolitiikka 2017.)

Saksan kanta hankkeen suhteen on merkittävin ratkaiseva tekijä putken toteutumisen kannalta. Saksalla on myös kova paine kansallisesti saada korvattua ydinenergia jollakin turvallisemmalla energian muodolla sekä saavuttaa asetetut ilmastotavoitteet siirtämällä hiilipohjainen talous kaasupohjaiseksi.

4.4.2. Tanska

Nord Stream 2 -kaasuputken reitti kulkisi myös Tanskan aluevesien kautta. Tanska on ollut niiden Euroopan valtioiden joukossa, jotka ovat vastustaneet hanketta näkyvästi. Tanska on esittänyt jatkuvasti turvallisuuspoliittisia huolia kaasuputken rakentamisesta sekä epäillyt kaasuputken rakentamisen vaikuttavan heikentävästi Euroopan energiaturvallisuuteen. Myös Tanska, Ruotsin tavoin, on toivonut vaikuttavansa hankkeeseen ensisijaisesti EU:n kautta. Kaasuputkihanketta on tarkasteltu kaikissa valtioissa lähtökohtaisesti vain ympäristönäkökulmasta katsottuna, koska lainsäädäntö ja kansainvälinen lainsäädäntö ovat tätä edellyttäneet. Tanska on kuitenkin halunnut selvittää hanketta myös ulko- ja turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta, koska se on epäillyt hankkeen tavoitteita ja Venäjän valtion vahvaa roolia Gazpromin ohjauksessa. (YLE 30.11.2017.)

Vastauksena tähän huoleen Tanskan parlamentti hyväksyi 30.11.2017 uuden lain, joka velvoittaa tarkastelemaan hanketta myös ulko- ja turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta. Syyksi ilmoitettiin epäilyt kaasuputken mahdollisesta uhasta Tanskan kansalliselle turvallisuudelle (Unian 10.4.2017). Laki astui voimaan 01.01.2018 ja se laadittiin käsittämään myös olemassa olevat projektit, jotta se koskisi myös Nord Stream 2 -hanketta. Ympäristölupaa ja kaasuputken rakentamisen hyväksyntää tullaan siis arvioimaan myös ulko- ja turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta. (Newsbase 7.12.2017.)

Kyseinen laki voisi sinänsä estää hankkeen toteutumisen, joskin Nord Stream 2 -projektityhtiö on jo kommentoinut lakia ilmoittamalla mahdollisesta uudesta reitistä, joka ei kulkisikaan Tanskan aluevesien kautta. Tanskan asema hankkeen suhteen tulee siis vaikuttamaan merkittävästi hankkeen aikatauluun sekä kulkureitteihin, mutta ei välttämättä kaada koko hanketta sinänsä.

4.4.3. Ruotsi

Ruotsi on suhtautunut hankkeeseen neutraalisti, joskin Itämeren turvallisuus on mietityttänyt myös Ruotsin hallitusta. Vielä syksyllä 2016 Ruotsin ulkoministeri Margot Wallström totesi maan haluavan estää hankkeen toteutumisen vielä heille tuntemattomin keinoin. Ongelmaksi tunnistettiin olemassa oleva lainsäädäntö, joka ei velvoita tarkastelemaan hanketta kuin lähtökohtaisesti ympäristö- ja turvallisuusnäkökulmasta mutta ei esim. turvallisuus- ja ulkopoliittisesta näkökulmasta. (YLE 8.9.2016.)

Ruotsin kantaan Nord Stream 2 -hankkeen kannalta on vaikuttanut merkittävästi myös 2010-luvun Itämeren turvallisuuspoliittinen tilanne, yksittäiset tiedusteluepäilykohut kuten sukellusvenekohu (The Guardian 19.10.2014) sekä Gotlannin ja Karlshamnin paikallisviranomaisten kanta kaasuputken kulkureitin ja huoltosataman sijainnin suhteen. Vuoden 2017 tammikuussa Ruotsin hallitus näytti kuitenkin vihreää valoa hankkeen toteutumiselle, painottaen turvatoimien lisäämistä satamakaupungeissa joissa kaasuputken rakennusosia ja huoltokoneistoa tultaisiin säilyttämään rakennusvaiheen aikana. (HS 30.01.2017.)

On kuitenkin selvää, että kriittinen suhtautuminen hanketta kohtaan on ollut nousussa myös Ruotsissa ja se on halunnut hakea samaa kantaa kuin Tanska hankkeelle. Ruotsi on myös ilmoittanut pyrkivänsä vaikuttamaan hankkeeseen EU:n kautta (YLE 8.9.2016).

4.4.4. Suomi

Suomi on toistuvasti ilmaissut virallisissa kannanotoissaan, että se suhtautuu Nord Stream 2 -kaasuputken puhtaasti taloudellisena projektina ja käsittelee sitä lainsäädännön velvoitteiden mukaisesti. Lainsäädäntö velvoittaa tarkastelemaan kaasuputkihanketta puhtaasti ympäristön kestokyvyn ja puhtauden näkökulmasta sekä kauppapoliittisesti. Lisäksi putkeen liittyy jonkin verran myös turvallisuusnäkökulmaa, joka kuitenkin on ympäristöpoliittinen.

Myös Suomessa lupamenettelyt ovat olleet käynnissä ja niiden on odotettu valmistuvan myönteisellä kannalla vuoden 2018 alkupuolella. Virallisissa kannanotoissaan istuva hallitus, erityisesti hallituspuolue keskusta on toiminut hankkeen puolustajana ja tukijana. Pääministeri Sipilä ilmoitti kahdenkeskisessä tapaamisessaan Venäjän pääministeri Dmitri Medvedevin kanssa Pietarissa 21.09.2017, että Suomi tarkastelee hanketta puhtaasti ympäristökysymyksenä ja tukee hankkeen toteutumista. (News from Finland 22.9.2017.)

Myös presidentinvaalien 2018 alla hanketta on kommentoinut keskustan presidenttiehdokas Matti Vanhanen, puolustaen vahvasti käynnissä olevaa hanketta. (Kauppalehti 13.12.2017.)

Suomessa on kuitenkin käyty myös jonkin verran kriittistä keskustelua hankkeen toteutumisesta ja mm. hallituspuolue kokoomuksen kansanedustaja Elina Lepomäki on aktiivisesti pyrkinyt herättämään keskustelua ja tehnyt erilaisia huomioita liittyen hankkeeseen. Keskeisin kritiikin sisältö on ollut sama kuin muissakin Euroopan valtioissa, eli EU:n yhteisen energiapolitiikan rikkoutuminen sekä energiaturvallisuuden ja omavaraisuuden tilan heikentyminen. Lepomäki on tehnyt myös asiasta kirjallisen kysymyksen hallitukselle, jossa hän vaatii myös turvallisuuspoliittisen ulottuvuuden huomioimista hankkeen lupia tarkastellessa, eli siis samankaltaista linjanvetoa kuin Tanskan hallituksella. (Eduskunta, KK 426/2016.)

Jonkin verran julkista kritiikkiä on herättänyt myös valtionyhtiö Fortumin lähtö mukaan kaasuputken rahoittajaksi Uniper-kaupan myötä. Fortum on ilmoittanut aikovansa ostaa saksalaisen kaasujätti Uniper:in energiayhtiö E.ON:ilta. Kaupan myötä, Fortum perisi myös kaikki Uniper:in tekemät sopimukset ja sitoumukset, joista yksi merkittävin tutkielman kannalta on 950 miljoonan rahoitusvastuu Nord Stream 2 -hankkeeseen. (HS 30.9.2017.)

Suomi on selkeästi varovaisen kannattavalla kannalla Nord Stream 2 –hankkeessa ja aikoo luultavasti tukea hankkeen toteutumista, ainakin istuvien hallituspuolueiden osalta niin kuin pääministeri Sipilä (News from Finland 22.9.2017).

Nord Stream 2 -kaasuputki ei toisi suoraan kaasua Suomen markkinoille, eikä se sinänsä suoraan vaikuta Suomen energiavarmuuteen. Isoimmat kysymykset Suomen

kannalta ovatkin enemmän ulkopoliittiset kysymykset, jossa sen tulee tasapainoilla Venäjä-suhteiden ja yhteisen eurooppalaisen energiapolitiikan välillä.

4.4.5. Venäjä

Venäjä on yksi tärkeimmistä energiantoimittajista globaaleilla energiamarkkinoilla ja on yksi suurimmista maakaasun ja öljyn viejistä. Venäjällä on maailman suurimmat maakaasuvarannot. Saksa puolestaan on Euroopan merkittävin kaasun maahantuojaja ja näin ollen myös Venäjän merkittävin kaasun ostaja. Venäjällä ja Saksalla on tässä hankkeessa erityinen kahdenkeskinen side, jossa kumpikin olisi hankkeen kannalta eniten hyötyä saavassa asemassa. (Eurostat 2017)

Venäjän taloudellisessa elpymisessä ja poliittisessa vahvistumisen kannalta 2000-luvun aikana energian- ja erityisesti öljyn- ja kaasunviennistä saadut tulot ovat olleet ratkaisevassa asemassa. Venäjä on myös hyvin riippuvainen omasta energiaviennistään ja sen talous on edelleenkin vahvasti sidoksissa fossiilisiin polttoaineisiin. Venäjän keskeisimmiksi energiaresursseiksi on tunnistettu öljy ja kaasu, mutta myös ydinvoima on ollut vahvasti sidoksissa Venäjän ulkopoliitiikan tekemiseen. (Russian Economic Trends, 11: 5-8.)

Kaasu on tunnistettu Venäjän valtion yhdeksi strategisista energian lähteistä ja valtion resursseista. Venäjä on tarkasti pyrkinyt varjelemaan kaasuresurssejaan pitämällä ne valtion omistuksessa. Vain jonkin verran vasta viime vuosien aikana Venäjä on alkanut tarjota kaasubisneksen pieniä palasia myös yksityisille toimijoille. Erityisesti Nord Stream 2 -hankkeessa eurooppalaiset energiayhtiöt ovat olleet keskeisessä roolissa jaettaessa kaasukenttien osittaista yksityisomistusta.

Venäjä on myös määritellyt itselleen energiasstrategian vuodelle 2035 jossa se asettaa erityisesti kaasulle korkeita kasvu- ja vientitavoitteita. Strategiassaan Venäjä asettaa maakaasun viennille jopa 35-40 prosentin kasvutavoitteen, yleiselle tuotannolle 35-45 prosentin tavoitteen sekä LNG:n tuotannon nostamisen 8-11 prosenttiin kokonaistuotannosta. (Russian Federation 2013.)

Venäjällä on jo pitkään ollut myös strateginen tarve ohittaa Ukrainan kaasuputki (Euractiv 3.7.2015). Tämä on johtunut puhtaasti siitä syystä, että maiden välit ovat Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen olleet jatkuvasti kiristyviä. Venäjä on selkeästi pyrkinyt palauttamaan vaikutusvaltaansa entisiin Neuvostoliiton maihin erinäisin keinoin joista keskeisimpänä ovat olleet energiadiplomatian keinot. Ukrainaan se on säilyttänyt tähän päivään asti vahvan siteen kaasuputken muodossa. Ukrainalaisten kuitenkin pyrkiessä poliittisesti länsimaiseen blokkiin ja vahvistaessa yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa, Venäjä on uhkaillut kaasutoimitusten keskeyttämisellä, joilla on suuri merkitys Ukrainan talouteen läpikulkumaana. (Collins 2017, 2.)

2010-luvun Venäjän ja Ukrainan kiristyneet välit ovat entisestään vahvistaneet Venäjän strategista tarvetta ohittaa Ukrainan kautta kulkeva putki hinnalla millä hyvänsä, heikentäen samalla ikään kuin kostonomaisesti ”pettureiksi ryhtyneiden vanhojen veljeskansojen” taloudellista tilaa. (Ria Novosti 11.1.2018.)

Venäläisessä mediassa on puhuttu avoimesti Ukrainan ohittamisen tarpeesta ja syytetty turhasta politikoinnista Euroopan komissiota ja mm. Yhdysvaltoja, jotka kesällä 2017 laajensivat EU:n ja Yhdysvaltojen yhteistä pakotelistaa koskemaan myös venäläisten energiayritysten kanssa solmittaviin yhteistyöprojekteihin. Pakotteet eivät ole kuitenkaan vaikuttaneet jo käynnissä oleviin projekteihin, kuten Nord Stream 2 -putkeen. Alustavasti Gazprom on kuitenkin ilmoittanut, että keskeisintä on poliittinen hyväksyntä putkilinjan kulkumaiden kansallisilta elimiltä, rahoituksen löytyessä viime kädessä joko Venäjän valtion pankin lainana taikka korkeampikorkoisilta lainoittajilta Aasiasta. (Forbes 14.9.2017.)

Kaasu on pitkään ollut merkittävässä roolissa Venäjän poliittisena työkaluna. Sen avulla se on pyrkinyt muodostamaan merkittäviä energiasuhteita, joiden avulla se on pyrkinyt vaikuttamaan myös yhteistyökumppanin yleiseen politiikkaan. (Stratfor 13.1.2009.) Venäjällä oli vielä pitkälle vuoteen 2009 asti taloudellinen mahdollisuus tehdä paljon enemmän politiikkaa kaasubisneksellään. Nyt tilanne on täysin toinen. Kaasumarkkinoiden vähittäisen kilpailun kasvun, Ukrainan-kriisin syttymisen sekä taloudellisten kriisien vuoksi Venäjä on ollut pakotettu tekemään markkinalähtöisempää bisnestä kaasusektorillansa ja yleisesti energiasektorilla. Nord

Stream 2 -hankkeen toteutuminen olisi siis konkreettinen keino sivuttaa Ukrainan kautta kulkeva putki Eurooppaan sekä parantaa poliittisia suhteita Saksan kanssa.

On selvää, että Venäjä pitää hankkeen toteutumista erittäin tärkeänä niin oman taloutensa kestävyyskannalta kuin myös omien valtapoliittisten tavoitteidensa näkökulmasta. Huomionarvoista on myös se, että Venäjän valtion ja Gazpromin tavoitteet ovat vahvasti sidoksissa keskenään ja kaasuyhtiötä käytetään myös energiadiplomatian työkaluna.

4.4.6. Gazprom

Gazprom on Venäjän valtion enemmistöomisteinen maakaasu- ja öljykonserni. Gazprom on Venäjän suurin yhtiö sekä yksi maailman suurimmista maakaasun tuottajista. Se on perustettu vuonna 1992 entisen Neuvostoliiton energiaministeriön perustalle. 2000-luvun aikana Gazprom muutettiin valtio-omisteiseksi yhtiöksi ja sen toiminta on ollut vahvasti sidoksissa myös valtion politiikkaan. Gazprom on maakaasun kokonaisvaltainen tuottaja, jalostaja, kuljettaja sekä markkinoija. Se siis vastaa koko maakaasun elinkaaresta. Yhtiö myy kaasua Neuvostoliiton entisiin maihin, joiden kautta se saavuttaa myös eurooppalaiset markkinat. Yhtiö omistaa noin 200 eri alojen tytäryhtiötä mukaan lukien pankin, turvallisuusyrityksen ja urheiluseuran. Gazpromilla on yksinoikeus viedä kaasua Venäjän rajojen ulkopuolelle. Tätä on perusteltu sillä, että halutaan varmistaa ja turvata kaasun vienti ja lisäksi kaasu energiamuotona on tunnustettu strategiseksi luonnonvaraksi. (Gazprom 2018.)

Yli puolet Gazpromin tuloista tulee kaasun myynnistä Eurooppaan. Keskeisin jakelukanava on Ukrainan kautta kulkeva kaasuputki. Kuitenkin myös jo olemassa oleva Nord Stream 1 kuljettaa merkittäviä määriä kaasua Eurooppaan ja Mustanmeren läpi Turkin kautta kulkeva Blue Stream. Gazpromin talousarviossa vuodelle 2018 on määritelty yhtiön keskeisimmät tavoitteet ja investoinnit. Kaasuputkien suhteen keskeisimmiksi investoinneiksi on nostettu Kiinaan kulkeva Power of Siberia - kaasuputki ja Nord Stream 2 -kaasuputki. Vaikka Gazprom ylläpitää omaa strategista linjaansa Euroopan suuntaan, on se aktiivisesti pyrkinyt siirtämään vientiänsä Kiinan markkinoille. (Gazprom 2018.)

Gazprom toimii Nord Stream 2 -hankkeen päärahoittajana ja toteuttajana. Gazpromin hallituksen puheenjohtajana toimii Viktor Alekseejevits Zubkov, joka on toiminut mm. Venäjän pääministerinä vuosina 2007 – 2008. Pelkkä Gazpromin johtoportaahan vahva sidos istuvaan hallintoon kertoo sen merkityksestä Venäjän valtion politiikan teossa. Myös yhtiön toimitusjohtaja Alexey Borisovich Miller omaa poliittisen taustan ja on toiminut mm. Venäjän varaenergiaministerinä vuosina 2000-2001. Myös suurin osa Gazpromin hallituksen jäsenistä on vahvasti sidoksissa istuvan presidentti Vladimir Putinin kansliaan ja lähipiiriin.

Gazprom on nähty poliittisena toimijana ja siihen on ollut vaikea suhtautua puhtaasti markkinalähtöisenä yhtiönä. Useat projektit, joissa se on mukana, ovat joko sen enemmistöomistamia tai lainoittamia. Näin ollen Gazpromin päästrategia on noudattanut samankaltaista valtionyhtiön geopolittista strategiaa, jota mm. RosAtom on tehnyt. Tavoitteena on varmistaa enemmistöomistus kaikissa ulkomaanhankkeissa ja samalla niiden lukumäärä tarjoamalla halpoja lainoja kumppanimaille. (Upi 20.12.2017, Huffpost 6.5.2015.)

Kaasu ja Gazprom on kuitenkin menettänyt omaa poliittista valta-asemaansa viime aikoina ja siksi on osoittanut halukkuutensa toimia myös puhtaasti markkinaorientoidusti. (Henderson ja Mitrova 2015.)

4.5. Suomen ja Venäjän energiasuhteet

Suomella ja Venäjällä on pitkä yhteinen historia. Suomella ja Venäjällä on myös 1340 kilometriä yhteistä rajaa (Tilastokeskus 2017). Vaikka poliittinen suhdannevaihtelu on kansainvälisellä tasolla vaihdellut merkittävästi historian aikana ja välillä tiukentuen, ovat Suomi ja Venäjä aina ylläpitäneet poliittiset suhteet keskenään ja pyrkineet pitkällä aikavälillä yhteistyöhön. Vuodesta 2014 alkaen Krimin laitton liittäminen Venäjään, Venäjän tuki kapinallisille Itä-Ukrainassa sekä sen naapurialueillaan harjoittama toiminta ja sisäiset tapahtumat ovat kiristäneet EU:n ja Venäjän suhteita, mikä luonnollisesti on vaikuttanut myös Suomen ja Venäjän välisiin poliittisiin sekä kaupallisiin suhteisiin. (Euroopan parlamentti 2018.)

Kahdenvälistä poliittista vuoropuhelua on pyritty käymään molemmille maille tärkeistä kahdenvälisistä ja kansainvälisistä aiheista. Viranomaisyhteistyötä on jatkettu ja myös kansalaisjärjestöjen välinen yhteydenpito on nähty tärkeänä tapana säilyttää kahdenkeskiset suhteet. Suomen ja Venäjän välillä on voimassa yli 70 valtiosopimusta. Suomen ja Venäjän kahdenväliset suhteet ovat siis hyvin laaja-alaiset. Yhteistyöalueita ovat muun muassa kauppa ja investoinnit, liikenne ja logistiikka, rajaliikenne, energia ja energiatehokkuus, innovaatiot ja teknologia, rakentaminen, metsä- ja ympäristösektorit, oikeusalan yhteistyö sekä kulttuuri ja koulutus. (Suomen suurlähetystö Moskovassa 2018.)

Suomi on pitkään ollut hyvin riippuvainen venäläisestä energiavuonnista. Suomeen tuodusta energiasta 63 prosenttia tuli Venäjältä vuonna 2016, ja Venäjä onkin Suomen merkittävin yksittäinen energian tuontimaa. Pääasiassa energian tuonti keskittyy maakaasuun ja kivihiileen. Maakaasun kokonaisuus Suomen energiapaletista on seitsemän prosenttia, ja se tulee pitkälti Venäjältä. (HS 30.10.2015.)

Tilanteeseen on tulossa jonkinasteista muutosta, kun Suomessa avattiin ensimmäinen nestemäisen kaasun vastaanottotermiinaali Porissa vuonna 2016. Lisäksi myös EU:n tukema Balticconnector kaasuputki joka yhdistäisi Baltian ja Suomen kaasumarkkinat vuoteen 2020 mennessä vaikuttaa Suomen yleiseen energiariippuvuuteen Venäjästä (Verkkouutiset 14.4.2014). Huoltovarmuuskeskuksen toimitusjohtaja Ilkka Kananen on todennut Suomen olevan kuitenkin suhteellisen riippuvainen venäläisestä maakaasusta ja Suomen pitäisi pyrkiä hajauttamaan omia maakaasun tuontimaitaan (Taloussanomat 4.3.2014).

Vaikka Suomen energiavuonnista suurin osa tuleekin Venäjältä, on kuitenkin arvioitu, että tulevat ratkaisut EU:n taholta, Suomen oma pitkälle kehittynyt huoltovarmuussuunnitelma sekä energiavarastot tasaavat tätä riippuvuussuhdetta tehden energiasuhteista enemmänkin taloudellisia sekä ulkopoliittisia suhteita. Myös suomalaisia näkyviä toimijoita on ollut keskeisesti sidoksissa venäläiseen maakaasuun sekä Nord Stream -kaasuputkien rakentamiseen. Esimerkiksi entinen pääministeri, SDP:n kansanedustaja Paavo Lipponen on toiminut Nord Stream 1 -

kaasuputken konsulttina poliittisissa asioissa. Lipponen on myös puolustanut Nord Stream 2 -hanketta näkyvästi. (Demokraatti 4.1.2017.)

Venäjä on ollut myös keskeisessä roolissa Suomen ydinvoimahankkeissa, esimerkiksi valtionyhtiö Fortumin liiketoiminnassa, jonka vuoden 2016 tuloksesta miltei neljäsosa tuli Venäjällä tehtävästä liiketoiminnasta sekä yleisesti sähkömarkkinoilla. Suomen ja Venäjän energiasuhteet tulevat luultavasti jatkumaan tulevaisuudessakin, mahdollisesti niin kauan kuin kyseiset valtiot ovat ylipäättänsä olemassa. Yhteinen raja, kauppasuhteet ja historia tekevät Suomen ja Venäjän poliittisista väleistä erityislaatuisten suhteutettuna muihin hankkeessa mukana oleviin valtioihin. Nämä pitkäaikaiset suhteet ovat myös selkeästi vaikuttaneet Suomen kantaan Nord Stream 2 -hankkeeseen.

5. Aineiston esittely

Analyysiin käytettävänä aineistona on toiminut Nord Stream 2 -hankkeessa mukana olevien toimijoiden viralliset lausunnot tai niitä käsittelevä uutisointi, joista selviää kunkin hankkeessa mukana olevan toimijan kanta Nord Stream 2 -kaasuputkesta sekä kannan kehittyminen vuosien 2015 - 2017 aikana. Aineistona on huomioitu kaikki lausunnot, tiedotteet sekä ulostulot, jotka käsittelevät toimijoiden näkemyksiä Nord Stream 2 - kaasuputkesta. Toimijoita ovat Euroopan unioni sekä kaasuputken alueella olevat valtiot (Suomi, Ruotsi, Tanska, Saksa, Venäjä). Kunkin toimijan virallisia ulostuloja sekä kantojen kehitystä on analysoitu policy-analyysin menetelmiä hyödyntäen ja peilattu aineistoa energiaturvallisuus-teoreettiseen akateemiseen tutkimuskirjallisuuteen. Jokaisen toimijan kanta on selvitetty ottamalla huomioon kaikki viralliset ulostulot sekä valtion poliitikoilta että virkamiehiltä. Analyysin aineisto on kerätty aikaväliltä syyskuu 2015 - tammikuu 2018.

Kunkin toimijan policyn muodostumiseen vaikuttaa keskeisenä panoksena myös julkinen mediakeskustelu ja mielipideilmasto. Tutkimuksen aiheeseen liittyvä mediakeskustelu on poimittu hyödyntäen sosiaalisen median palvelua Twitteriä sekä mediaseurantaohjelmisto Retrieveriä. (www.retriever.com). Twitter on ajankohtainen

ja kattava keskustelufoorumi, jolla käydään tutkielman aiheesta varsin monipuolista keskustelua. Vastaavanlaista moniäänistä foorumia ei ole, joten on policy-analyysin periaatteiden mukaisesti tarpeellista käyttää Twitteriä keskeisenä aineistolähteenä, erityisesti analysoitaessa kunkin toimijan arvoja ja intressejä.

Twitterissä keskustelussa on mukana niin päätöksentekijöitä, toimittajia, tutkijoita kuin lobbareita. Aiheesta riittää myös suhteellisen paljon faktaan pohjautuvaa uutisointia kriittisiltä mediataloilta ja uutistoimistoilta joiden uutiset julkaistaan Twitterissä. Nord Stream 2 -kaasuputkesta on tehty myös muutamia kuvailevia analyysejä joiltakin ajatushautomoilta, joista saa hyviä taustoittavia lähteitä. Policy-analyysin periaatteiden mukaisesti on poimittu tutkielman kannalta relevantit ja kriittisen tarkastelun kestävän uutisoinnin mediakeskustelun lähteiksi. Tarkasteltaessa lähteiden todenperäisyyttä, on noudatettu internetlähteiden perinteistä lähdekritiikkitapaa, jossa tulee erityisesti tunnistaa julkaisijan tai kirjoittajan poliittinen tausta ja intressi, onko julkaistu uutinen kaupallinen vai viihteellinen ja julkaisijan profiilin tiedot ja todenperäisyys. (Opetushallitus 2018.)

Aineiston keruussa olen hyödyntänyt hakusanaa "Nord Stream 2" sekä kunkin toimijan kohdalla erikseen yksilöitynä hakulausekkeena, kuten "Nord Stream 2 Germany", "Nord Stream 2 Finland" jne. Twitteristä haettaessa aineistoa, on kyettävä erottamaan roskaviestibotit- ja ohjelmistot, joiden tehtävänä on vain tuottaa tietyn sävyistä sisältöä keskusteluun automaattisesti, ikään kuin täytteeksi (kuvio 5). Lähteen luotettavuutta on pyritty arvioimaan tarkastelemalla julkaisijan taustoja, sidonnaisuuksia sekä julkaisuprofiilia. Internetlähteiden luotettavuus on pyritty varmistamaan hyödyntämällä tunnettujen tutkimuslaitosten ja tutkijaryhmien omia verkkosivuja ja niiltä löytyviä lähteitä, sekä linkkejä tutkimuksiin.

Kuvio 5 on esimerkki tyypillisestä roskaposti-twiitistä, joita käytetään propagandan keinona.

Lähde Twitter.

On pantava merkillä, miten toistuvasti samat Twitter-tilit, jotka vaikuttavat kevyelläkin läpivalaisuella epäilyttäviltä on masinoitu täyttämään Twitter-virta täyteen omaa viestiä. Samat uutiset jotka *Russia Today* tai *Sputnik News*¹ –mediat tuottavat kyseenalaisin journalistisin keinoin, jaetaan eteenpäin mitä erilaisimpien tilien kautta, jotka on räätälöity kunkin kohdemaan yleisön ja sisältöjen mukaisesti. Hankkeen taustalla on siis vähintäänkin myös vahva vaikuttamisorganisaatio strategisen viestinnän näkökulmasta. Hanke voidaan tulkita olevan vahvasti sidoksissa myös Venäjän valtion poliittisiin tavoitteisiin, koska samaiset mediat ovat myös virallisesti sitoutuneita Venäjän federaation äänenkannattajia ja ne on tunnustettu propagandakanaviksi useissa tutkimuksissa. Kyseiset kanavat noudattavat viestin toistamisen taktiikkaa, vahvistaen sitä monikanavaisella viestinnällä, jossa kunkin kohdemaan mukaisesti räätälöidään omanlainen, yhteiskuntaan sopiva viesti, joka kuitenkin tukee omaa perimmäistä vaikuttamistavoitetta. (Paul & Matthews 2016, 4.)

Kunkin valtion kohdalla on tarkistettu myös se, onko asiasta käyty maassa parlamenttikeskustelua tai tehty samankaltaista hallitukselle suunnattua kirjallista kysymystä, kuten Suomessa kansanedustaja Elina Lepomäki on tehnyt 6.9.2016. liittyen Nord Stream 2 -kaasuputken energiaturvallisuuteen (Eduskunta 2016). Olen

¹ Russia Today ja Sputnik News ovat Venäjän valtio-omisteisia venäjänkielisiä medioita joita näytetään Venäjän rajojen ulkopuolella. Näiden medioiden on arveltu toimivan ulkomailta propagandamielessä. (BBC, 21.11.2017.)

myös tarkistanut, onko Nord Stream 2 -hanke luonut mitään uutta lainsäädäntöä tai lakiehdotuksia, kuten Tanskassa on käynyt.

Virallisia ulostuloja, asiakirjoja sekä mediakeskustelua hyödyntäen on tunnistettu kunkin toimijan kanta hankkeen toteuttamisesta, aikataulusta ja peruseriaatteista. Saatua tunnistettua kunkin toimijan viimeisimmän kannan hankkeesta tarkasteltavan ajanjakson loppupäästä poimittuna, olen hyödyntänyt policy-analyysin alametodeja eli toimijaverkkoanalyysiä ja päätöksentekopuuta muodostaakseni hankkeen kannalta policy-suosituksia kullekin toimijalle. Toimijaverkkoanalyysin avulla olen arvottanut kaikki analysoitavat toimijat vaikuttavuuden ja intressien mukaan. Päämielenkiinto kohdistuu Suomen policyn analysoimiseen. Tutkielmani lopputuotteena on muodostettu politiikkasuosituksia Suomen valtiolle Nord Stream 2 -kaasuputken suhteen hyödyntäen päätöksentekopuuta.

Tutkielman kannalta on myös tarkoituksenmukaista tarkastella Nord Stream 2 rakennuttamispäätöstä edeltänyttä mediakeskustelua ja erityisesti lähtöasetelmaa, josta kaikki toimijat ovat lähteneet liikkeelle. Tutkielman rajauksen kannalta on tarkasteltu kaasuputkihanketta lähtökohtaisesti sen rakennuttamispäätöksen ajankohdasta alkaen, joka tehtiin Gazpromin ja rahoittajien kesken syyskuussa 2015.

6. Aineiston analyysi

Aluksi on lyhyesti kerrattava aineiston analyysiä varten valittu energiaturvallisuuden määritelmä ja erityisesti se, mitä asioita tarkastelen hyödyntäen policy-analyysin metodia. Energiaturvallisuuden määritelmä on lyhyesti todettuna "*strategisten energioresurssien haavoittuvuuden minimoiminen*". Energiaturvallisuuden mallin mukaisesti tulisi keskittyä ainakin seuraaviin kysymyksiin policy-analyysiä hyödynnettäessä; Mitkä arvot ohjaavat policyn muodostumista? Millainen on järjestelmän resilienssi ja kestävyys? Millainen on Infrastruktuurin turvallisuus, sekä miksi kyseinen järjestelmä tulee valituksi? (Cherp&Jewell 2014, 412-425.)

Energiaturvallisuuden mallin mukaisesti olen keskittänyt seuraaviin kokonaisuuksiin, jotka ohjaavat policyn päätöksentekoa ja tiettyyn policyyn päätymistä:

haavoittuvuuden tasoon, suvereniteetin tasoon, valitun policyn vaikutuksiin sekä energiasysteemin elintärkeyteen. Haavoittuvuutta tarkastellessa tulee analysoida järjestelmän riskit sekä sietokyky. Mitä riskejä sisältyy järjestelmään, millainen on riskin luonne, onko riski poliittinen vai fyysinen ja onko riski jonkun toisen toimijan aiheuttama?

Suvereniteettia tarkastellessa tulee analysoida toimijan itsenäisyyttä ja riippumattomuutta. Vaikutuksia analysoitaessa tulisi tarkastella kaikkia mahdollisia negatiivisia ja positiivisia vaikutuksia, joita valittu järjestelmä luo. Vaikutukset voivat olla sekä poliittisia että taloudellisia. Energiasysteemin elintärkeyttä toimijalle analysoitaessa tulee tarkastella yleisesti kaikkia energiaresursseja ja valitun järjestelmän tuomia hyötyjä tai haittoja energiasysteemiin. Millainen infrastruktuuri järjestelmällä on ja millaisia rajoitteita tai maantieteellisiä ominaisuuksia valitulla energiajärjestelmällä on? (Cherp&Jewell 2014, 412-425.)

Policy-analyysin metodia hyödyntäen olen tarkastellut kunkin toimijan kannan muuttumista peilaten niitä energiaturvallisuuden määritelmään joihin tulisi keskittyä hanketta analysoitaessa. Tutkielmassani keskityn Dunnin (2016) ja Pattonin ja Sawicin (1993) lähestymistapaa soveltaen policy-analyysin deskriptiiviseen muotoon, pyrkien kuitenkin myös normatiiviseen analyysiin. Policy-analyysin mukaisesti on tarpeellista sekoittaa muutamaa alametodia, sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista, kuten myös deskriptiivistä ja normatiivista policy-analyysiä. Deskriptiivisellä analyysillä pyrin kuvaamaan Nord Stream 2 -hanketta ja sitä miten se vastaa asetettuihin energiaturvallisuuden kysymyksiin. Normatiivista tutkimusta pyrin tekemään niin, että pystyisin muodostamaan politiikkasuosituksia Suomelle tulevan päätöksenteon tueksi. Pääpainona tutkielmassani on kuitenkin normatiivinen policy-analyysi, jolla kuvaan ja analysoin hankkeeseen suorasti ja epäsuorasti sidoksissa olevien toimijoiden kannan kehitystä ja tarkastelen näitä kantoja kokonaisuutena. Lisäksi olen tunnistanut keskeisimmät toimijat hankkeen näkökulmasta tarkastellen kunkin toimijan vaikuttavuutta ja vallankäytön mahdollisuutta, hyödyntäen toimijaverkkoanalyysiä sekä päätöksentekopuuta normatiivisesta näkökulmasta. Päätöksentekopuun avulla pystyn myös tekemään deskriptiivistä analyysiä, jolla olen tehnyt politiikkasuosituksia.

6.1. Saksa ja Nord Stream 2 -policyn kehitys.

Saksalla on jo pitkä historia Nord Stream -organisaation kanssa. Niin kuin edellä olen esittänyt, erityisesti Saksan sosiaalidemokraattinen puolue SPD:n keskeisten toimijoiden merkittävä mukanaolo ensimmäisen Nord Stream -putken policyn hyväksymisessä ja eteenpäin viemisessä ovat indikoineet vahvasti sitä, että Saksa on tämän hankkeen keskeisin tukija ja kannattaja Gazpromin ja Venäjän ohella.

Kun eurooppalaiset energiayhtiöt sopivat kesällä 2015 aikomuksesta rakentaa kaasuputki ja Gazprom ilmoitti ryhtyvänsä lupaprosessien eteenpäin viemiseen ja hankkeen valmisteluun, oli Saksa ensimmäisten joukossa puolustamassa hanketta. Kesällä 2015 poliittinen ilmapiiri Venäjän ja Euroopan välillä oli vähintäänkin tulehtunut Ukrainan kriisin ja EU:n ja Yhdysvaltojen yhteisen pakoterintaman vuoksi. Saksassa istui hallitus, joka koostui Angela Merkelin johtamasta kristillisdemokraattisesta koalitiosta. Erityisesti hallituskumppani, sosialidemokraattinen puolue SPD, on esiintynyt Nord Stream -hankkeen vahvana kannattajana. On merkille pantavaa, että Merkel ei missään vaiheessa ole kannattanut hanketta vahvasti eikä ole ottanut vahvoja kantoja puolesta tai vastaan. Ensimmäisessä puolustusrintamassa hankkeen puolesta ja myöhemmin hankkeen vahvana kannattaja profiloitunut Saksalainen kärkipoliitikko onkin ollut Saksan varakansleri, Sigmar Gabriel. (Russia Today 29.10.2015.)

Policy-analyysin metodin ensimmäisen kohdan mukaisesti olen määritellyt Saksan näkökulmasta poliittisen ongelman. Mikä on taustalla toimiva ongelma, tai toisella termillä ilmaistuna syöte joka on saanut Saksan lähtemään mukaan Nord Stream 2 -hankkeeseen ja myös vahvasti kannattamaan sitä?

Saksassa koettiin merkittävä siirtymä energialähteiden käytössä, kun Japanissa tapahtui Fukushima ydinvoimalaitoskatastrofi vuonna 2011. Tämä loi vahvan poliittisen syöteen sille, että Saksa on pyrkinyt pois ydinenergiasta, jopa hyvinkin nopein keinoin. (CleanEnergyWire 8.3.2016.) Toisena taustatekijänä on Pariisin ilmastokokouksessa 2015 hyväksytyt ilmastotavoitteet ja niiden nopean aikataulun saavuttaminen. Ilmastotavoitteet asettavat Saksalle paineen vähentää merkittävästi

saastuttavia energiamuotoja. Kolmantena ja ehkä tärkeimpänä syöteenä tai poliittisena ongelmana joka johtaa Saksan tietynlaisiin poliittisiin askeliin, on Saksan valtapoliitiikka. Saksa on Euroopan unionin yksi vahvimmista talouksista ja toimijoista. Saksa on pyrkinyt määrittelemään omaa asemaansa Euroopan energiakeskuksena ja valtakeskittymänä (Deutsche Wirtschafts Nachrichten 7.11.2016.)

Tästä se on myös kilpaillut vahvasti Ranskan kanssa. Energiaresurssithan on tunnistettu yhdeksi keskeisimmäksi minkä tahansa valtion strategiseksi resurssiksi. Ei olekaan yllättävää, että Saksa on pyrkinyt houkuttelemaan energiainvestointeja ja virtauksia omalle maaperälleen. Saksan policy-syöte tai policy-ongelma onkin täyttää nämä kolme keskeistä tavoitetta: 1. Ydinvoima-energian korvaaminen, 2. Pariisin ilmastotavoitteiden saavuttaminen sekä 3. valta-aseman vahvistaminen EU:n sisällä.

Toisena policy-analyysin vaiheena on tunnistettu mittaristo, johon verrataan policyn toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Mittaristoksi olen valinnut Cherpin ja Jewellin energiaturvallisuuden mallin ja sen kriteerit. Näitä kriteereitä ovat matala haavoittuvuus, suvereniteetin taso, järjestelmän taloudellinen hyöty ja vaikutus sekä energiaresurssit. Näitä kriteereitä tarkastelen kunkin toimijan kohdalla samanlaisena. Kunkin toimijan kohdalla kriteerit painottuvat eri tavalla. Saksan kohdalla järjestelmän toteutumisen vaikutukset ovat taloudellisesti ja vallankäytön näkökulmasta erityisen suuret. Riskejä sisältyy eniten yhteiseurooppalaiseen mielipideilmastoon ja asenteisiin, jotka voisivat syntyä, mikäli Saksa profiloituisi yksittäisenä äänekkäänä jäsenenä EU:n sisällä vastustaen yhteistä eurooppalaista energiapolitiikkaa.

Kolmantena vaiheena policy-analyysissä olen tarkastellut Saksan vaihtoehtoisia policyja joihin Saksa olisi voinut sitoutua vastatakseen omiin poliittisiin ongelmiinsa tai tavoitteisiinsa. Vaihtoehtoisia policyja on vaikea arvioida täysin perustellusti, koska vaihtoehtoja voi olla lukuisia. Tutkielmassani pyrin tarkastelemaan yleisesti yhtä vaihtoehtoista policya, joka on täysin vastakkainen valitulle policylle. Saksan kohdalla vaihtoehtoinen policy on se, jossa Nord Stream 2 -hankkeeseen ei olisi sitouduttu tai sitä ei olisi kannatettu.

Neljäntenä askeleena policy-analyysissä olen arvioinut valittua ja vaihtoehtoista policya. Valitun policyn hyötyjä Saksa on perustellut mm. virallisissa ulostuloissaan, joissa se on painottanut hankkeen taloudellista ulottuvuutta ja kuinka se palvelisi saksalaisia energiayhtiöitä ja myös yleisesti Saksan ja Euroopan kaasutarpeiden täyttämistä. Saksan valitun policyn lopputulos on ainakin virallisten ulostulojen mukaan energiavarmuus ja useamman energialähteen varmistaminen, joka tukee myös energiaturvallisuuden määritelmää. Saksalla on siis omalta kannalta ja energiaturvallisuuden mittareita katsoen täysin perustellut syyt kannattaa hanketta. Toisaalta on muistettava myös vahvasti arvot, joiden mukaan politiikkaa tehdään. Arvojen näkökulmasta voidaan arvioida hankkeen kannattamisen olevan ristiriidassa Saksan yhteiseen eurooppalaiseen energiapolitiikkaan sitoutumisen kanssa sekä periaatteellisesti katsoa Saksan toimivan vastoin Venäjälle asetettuja pakotteita tai niiden henkeä, johon se on EU-maana ollut sitoutunut. Pattonin ja Sawickin laajennetun energiaturvallisuuden määritelmän mukaan jossa tulisikin tarkastella myös policyn eettistä puolta, on vaikeaa todeta suoraan hankkeen olevan vastoin Saksan "eettisiä" linjoja. Saksan vahvaa osallisuutta hankkeessa on kuitenkin kritisoitu vahvasti mm. Euroopan komission tasolla ja siten asetettu Saksan valittu policy kyseenalaiseksi juuri arvojen ja eettisen näkökulman perusteella. Näin ollen valittu policy ei täytä varsinaisesti kaikkia energiaturvallisuuden määritelmiä. Vaihtoehtoisessa policyssa Saksa olisi pystynyt profiloimaan itsensä enemmän eurooppalaisena vastuunkantajana ja arvojohtajana. Vaihtoehtoisen policyn, eli hankkeen kannattamatta jättäminen, olisi antanut Saksalle tulkintani mukaan vahvan ja positiivisen roolin arvojohtajana EU:n sisällä. Tämä olisi voinut edistää Saksan yhtä keskeisintä tavoitetta saavuttaa vahva johtajuus EU:n sisällä sekä sitoutuneisuus EU:n asettamiin tavoitteisiin ja yhteistyömalleihin. Saksa on kuitenkin tämän kustannuksella valinnut kannattaa hanketta. Tämä on tukenut kahta muuta tavoitetta enemmän kuin hankkeen toteuttamatta jättäminen. Energiavarantojen takaaminen sekä taloudellisen ja energiaresurssien keskittymän luominen Saksan alueelle on valitun policyn hyviä puolia Saksan näkökulmasta.

Saksan kannalta valittu policy on luultavasti silti parhain mahdollinen, koska ilman Nord Stream 2 -hanketta sen olisi suunnattava resursseja entistä enemmän uusiutuvien energiamuotojen tuotantoon, joita Saksassa on kritisoitu liian

subventoiduksi energialähteeksi. Ilman putken rakentamista, Saksan energijärjestelmän resilienssi ja vaihtoehdot olisivat niukemmat. Saksassa kuitenkin uusien liittopäivävaalien yhteydessä syksyllä 2017 liberaalin blokin vaalivoitto ja vaikeat hallitusneuvottelut toivat esille tämänkin vaihtoehdon, jossa hanketta ei olisi toteutettu vedoten energiaturvallisuuden määritelmän arvoihin ja eettiseen ulottuvuuteen. (Intersection 12.12.2017.)

Saksan hallitusneuvottelut laajasta koalitionhallituksesta kuitenkin kariutuivat ja on arvioitu, että yhtenä keskeisenä syynä neuvottelujen kariutumiselle oli suhtautuminen Nord Stream 2 -hankkeeseen. Saksa sai koottua uusissa hallitusneuvotteluissa vähemmistöhallituksen kristillisdemokraateista ja vaalihäviön kärsineestä sosiaalidemokraattisesta puolueesta, SPD:stä. Saksassa myös on vahvasti kritisoitu sitä, että sama SPD puolue joka on pyrkinyt edistämään Nord Stream 2 -hankkeen toteutumista, sai merkittävät ministerisalkut hallitusneuvotteluissa ja on jälleen esiintynyt hankkeen kannattajana.

Deskriptiivisen analyysin perusteella Saksa on päätenyt hankkeen kannattajaksi ja onkin ensimmäisenä hankkeessa mukana olevien toimijoiden joukossa myöntänyt rakennusluvut Nord Stream 2 -hankkeelle ja toiminut vahvasti sen puolestapuhujana. (Offshore Energy Today 31.1.2018). Teknisesti ja resurssien kannalta valittu policy on perusteltu. On myös täysin loogista, että kaikkia energiaturvallisuuden ulottuvuuksia ei voi täyttää missään tilanteessa kattavasti. Saksa onkin selkeästi tehnyt analyysin, jolla valittu policy on sille kaikista parhain ja tuotteliain, vaikka se ei olisi täysin arvojen ja eettisen linjan mukainen.

Viimeisimpänä vaiheena policy-analyysissä olen arvioinut valittua policya. Tässä vaiheessa on syytä arvioida myös Nord Stream 2 -kaasuputken infrastruktuuria, sen turvallisuutta sekä suvereniteetin tasoa. Hankkeen enemmistöomistajana toimisi Gazprom jolla säilyisi enemmistöomistajana edelleenkin teoreettinen valta kaasuputken suhteen. Teoriassa Gazprom voi halutessaan sulkea kaasuvirtaukset niin kuin se on tehnyt Ukrainan ja Georgian tapauksissa. Kaasuputkea voitaisiin siten käyttää poliittisiin tarkoituksiin. Tämä luo riippuvuussuhteen Saksan ja Gazpromin välillä. On myös muistettava se, että Gazprom on Venäjän valtionyhtiö ja ottaen

huomioon Gazpromin strategian ja roolin energiadiplomatian välineenä, on Saksan syytä ottaa vahvasti huomioon tämä ulottuvuus. Riskin minimoimiseksi Saksan tulisi kehittää edelleen omaa energiajärjestelmäänsä ja silti jatkaa panostusta myös vaihtoehtoisiin energiajärjestelmiin ja resursseihin, kuten uusiutuviin energiamuotoihin. Infrastruktuurin näkökulmasta kaasuputki on varsin turvallinen sellaisenaan, vaikkakin kaasun virtaus on mahdollista keskeyttää puhtaasti yhdellä kaasuputkiräjähdyksellä, terrori-iskulla tai toimintaviialla siten, että sillä olisi merkittävät vaikutukset niin Saksaan kuin myös sen kautta kaasua vastaanottaviin maihin. Saksan onkin syytä keskittyä hankkeen eteenpäin viemisessä erityisesti näihin kahteen ulottuvuuteen, unohtamatta yhteistä eurooppalaista energiapolitiikkaa ja sitoutumista EU:n yhteisiin linjoihin sekä solidaarisuutta EU:n jäsenmaita kohtaan jotka ovat esiintyneet hankkeen vahvoina vastustajina, kuten esimerkiksi Baltian maat sekä Puola.

6.2. Ruotsi ja Nord Stream 2 -policyn kehitys

Ruotsin kanta Nord Stream 2 -hankkeeseen on ollut neutraalin negatiivinen. Se on vaihdellut länsimaisen linjan mukaisesti ja mm. Yhdysvaltojen kanta on vaikuttanut myös siihen. Elokuussa 2016 Yhdysvaltojen varapresidentti Joe Biden määritteli Tukholman vierailullaan Nord Stream 2 -hankkeen olevan ”huono diili Euroopalle”. (Reuters, 18.2.2016.)

Aineiston keruun aikana olen joutunut tyytymään myös vähemmän luotettaviin uutistoimistoihin ja niiden tuottamaan uutisointiin, koska kaikista hankkeessa mukana olevista valtioista ei ole tehty niin paljon julkaisuja tai analyysseja, kuin hankkeen kahdesta tärkeimmästä toimijasta; Saksasta ja Venäjästä. Tämä on otettava huomioon analyysia tulkittaessa.

Ruotsilla ei ole suoraa pääsyä Nord Stream 2 -kaasuun putken kautta eikä sen pitäisi näin ollen suoranaisesti vaikuttaa sen energiajärjestelmään. Ruotsin energiastrategia tähtää vahvasti uusiutuviin energiamuotoihin, joten Ruotsille on ollut myös helpompi

suhtautua hankkeeseen kriittisemmin ja tarkastella sitä erityisesti arvojen, eettisyyden sekä suvereniteetin näkökulmasta. Ruotsissa kanta Gazprom-taustaiseen hankkeeseen on ollut lähtökohtaisesti epäilevä, erityisesti Itämeren turvallisuustilanteen muutoksen vuoksi ja muutaman julkisen tiedusteluskandaalin myötä, joista yhdessä mm. epäiltiin pitkään venäläisen sukellusveneen partioineen Ruotsin Gotlannin lähetyvillä. (The Guardian 19.10.2014.) Ruotsissa on herättänyt huolta myös kaasuputken kauttakulku Karlshamnin sataman kautta (Radio Sweden 30.1.2017). Ruotsissa policya arvioitaessa onkin keskitytty enemmän turvallisuuspoliittiseen ulottuvuuteen.

Ruotsin tapaus on siitä mielenkiintoinen siksi, että sen kanta Nord Stream 2 -hankkeeseen on vaihdellut merkittävästi tarkastelujakson aikana. Ruotsi on selvästi pyrkinyt hakemaan vipuvoimaa ja taustatukea Euroopan komissiolta ja selkeästi sitonut oman päätöksentekonsa EU:n kantaan. Ruotsi ei ole ollut halukas toimimaan suoranaisesti hanketta vastaan, ilmoittaen hankkeen nojautuvan viime kädessä lainsäädäntöön. (Radio Sweden 8.10.2016.)

Ruotsi ei kannata hanketta, mutta ei halua myöskään kaataa sitä väkisin. Ruotsissa on myös vahvasti tukeuduttu paikallisten toimijoiden kantoihin hankkeesta, jotka tekevät konkreettiset päätöksen luvan suhteen Karlshamnin ja Gotlannin satamien käytöstä. (TASS 30.10.2017.) Tähän on oltu valmiita kuitenkin vain sillä ehdolla, että turvallisuustoimenpiteitä on vahvistettu kyseisillä alueilla. On myös arvioitu, että Nord Stream 2 -hankkeen toimijat ovat pystyneet vaikuttamaan paikallisiin viranomaisiin houkuttelemalla heitä suurilla investoinneilla ja työpaikoilla, jotka tulisivat kaasuputken myötä Ruotsiin ja erityisesti edellä mainittuihin kahteen satamaan. Tämä on luonut kiusallisen tilanteen jossa valtio ja paikalliset toimijat ovat olleet lievästi erimielisiä myös sisäisesti hankkeen kannan suhteen. (Gotkowska ja Szymański 2016.)

Policy-analyysin ensimmäisen askeleen mukaan olen määritellyt Ruotsille poliittisen ongelman. Ruotsilla poliittinen ongelma on syntynyt luultavasti sivutuotteena. Ruotsi on ikään kuin joutunut käsittelemään hankkeen policya ja arvioimaan sitä koska sille ei varsinaisesti ole ollut "tarvetta" tämän hankkeen toteutumiselle. Ruotsin kohdalla poliittinen ongelma onkin luultavasti ulko- ja turvallisuuspoliittinen. Miten säilyttää oma

suvereniteetti ja hyvät suhteet EU:n ja Yhdysvaltojen kanssa mutta samalla olla vahingoittamatta Venäjä-suhteita. Ruotsin kanta hankkeeseen onkin ollut neutraalin negatiivinen.

Toisena vaiheena määrittelen Ruotsin tapauksessa käytettävän kriteeristön ja sen painottumisen. Ruotsille keskeisin ongelma ja tästä johdettu energiaturvallisuuden mittari onkin suvereniteetin taso ja poliittinen haavoittuvuus. Policyn toteutuminen ja toteuttamatta jättäminen vaikuttaa selkeämmin Ruotsin poliittiseen tilanteeseen ja suhteisiin. Myös suvereniteettiin se vaikuttaa epäsuorasti turvallisuuspolitiikan näkökulmasta ja satamakaupunkien strategisen sijainnin vuoksi.

Kolmantena vaiheena arvioin vaihtoehtoisia policyja joista Ruotsin kohdalla olisi vahva hankkeen kannattaminen ja hankkeen puolustaminen, kuten Saksassa. Tässä policyssa Ruotsi saisi suuremmat hyödyt suhteessa Venäjään ja Gazpromiin ja saisi merkittävät taloudelliset hyödyt panostamalla satamakaupunkien talouteen päästämällä sinne putken yhteydessä tulevat investoinnin ja uudet työpaikat. Tästä politiikkavaihtoehdosta, jossa Ruotsi hyväksyisi vahvasti Nord Stream 2 -hankkeen Ruotsi hyötyisi siis taloudellisesti ja Venäjä-suhteiden näkökulmasta, joka voidaan nähdä myös suvereniteettiongelmana. Kummassakin policyssa on siten etunsa ja ne sisältävät kumpikin sekä hyötyjä että haittoja. Vaihtoehtoja arvioitaessa tulee myös pohtia policyn toimeenpanomahdollisuutta. Ruotsiin on pyritty vaikuttamaan myös Yhdysvaltojen puolelta ja vahva hankkeen kannattaminen olisi leimannut Ruotsin Yhdysvaltojen silmissä. Tässä mielessä Ruotsi on tehnyt oikean ratkaisun olla vahvasti kannattamatta hanketta, koska sille Yhdysvaltojen kanssa tehtävä yhteistyö on selkeästi tärkeämpää ja hyödyllisempää turvallisuuden nimissä. Tämä ilmenee mm. Ruotsin halukkuudessa liittyä Natoon viitaten juurikin Itämeren kiristyneeseen tilanteeseen ja Venäjän uhkaan. (The Economist 21.9.2017.)

Ruotsi on päätenyt kuitenkin olemaan alustavasti kannattamatta hanketta ja onkin ilmoittanut tukeutuvan Euroopan komission päätökseen asiassa. Ruotsi ei ole ollut halukas tekemään liian räikeitä päätöksiä ja samanaikaisesti sen kanta on vaihdellut

tiheästi, joka indikoi poliittista epävarmuutta valitusta policysta. (Aftonbladet 30.10.2017.)

Arvioitaessa valittua policya tulee Ruotsin kohdalla ottaa huomioon valitun policyn varmuus ja valittuun linjaan sitoutuminen. Jatkuvasti vaihteleva kanta voi heikentää Ruotsin asemaa luotettavana kumppanina. Ruotsi on kuitenkin halunnut olla diplomaattinen ja perustellut kantaansa vedoten lakiin ja kansainväliseen oikeuteen. Ruotsi on ollut halukas hoitamaan hankkeen niin ikään laillisin, ei poliittisin keinoin. Valittua policya arvioitaessa on myös pohdittava infraa ja itse kaasuputken turvallisuutta ja siihen liittyvää geopoliittista ulottuvuutta, jota Ruotsi onkin pyrkinyt vähentämään panostamalla turvallisuustoimenpiteisiin hankkeen kannalta, erityisesti turvallisuusjärjestelyin satamakaupungeissa. (TASS 30.10.2017.)

6.3. Nord Stream 2 ja Tanskan kannan kehitys

Tanskan tapaus on myös mielenkiintoinen policy-analyysin ja valitun policyn toteutumisen kannalta, kun tarkastelee hanketta edeltänyttä aikaa. Vuonna 2011 Nord Stream 1 -putken suhteen Tanska oli hyvin neutraali ja halusi käsitellä hanketta puhtaasti ympäristökysymyksenä, vaikka useissa muissa Pohjoismaissa hankkeesta haluttiin keskustella turvallisuuden näkökulmasta, ennen kuin se hyväksyttäisiin. On vaikea arvioida, miksi Tanska valitsi tuolloin tämän linjan. Kiinnostavaa on, että Tanskan kanta muuttui merkittävästi tultaessa vuoteen 2016 ja Nord Stream 2 -päätöksenteon ollessa edessä. (Berlingske 17.12.2015.)

Heti saatuaan tiedon Nord Stream 2 -lupamenettelystä ja energiayhtiöiden halusta rakentaa putki, Tanska on ollut vastahakoinen hankkeen toteutumisen suhteen sekä tehnyt konkreettisia toimenpiteitä estääkseen putken rakentamisen omille aluevesilleen. Tanskan ensimmäiset ulostulot putken suhteen nojasivat vahvasti, samoin kuin Ruotsissa, EU:n päätöksentekoon ja yhteiseen linjaan EU:n sisällä putken suhteen. Tätä yhteistä linjaa ei kuitenkaan varsinaisesti ole löydetty ja Tanska on ollut vastustajien leirissä, kuten myös Komission johto. (EU Observer 7.6.2016.)

Tanskan poliittinen ongelma hankkeen suhteen on analyysini mukaan myös samankaltainen kuin Ruotsilla, suhteiden säilyttäminen Yhdysvaltoihin sekä halu pysyä yhteisessä eurooppalaisessa linjassa. Yksi osa ongelmaa on myös se, että Tanskalla on itsellään olemassa kaasuvaroja sekä merkittäviä energiavaroja mm. raakaöljyn muodossa. Tanskan poliittinen ongelma on siis käytettävissä olevat omat resurssit ja tarve saada ne myydyksi sekä poliittiset suhteet, arvot ja eettinen ulottuvuus.

Arviointimittaristoa määriteltäessä onkin syytä keskittyä energiaturvallisuusmallin mukaisesti energiavarojen monipuolisuuteen, taloudelliseen hyötyyn ja tarpeeseen saada omat resurssit myydyksi sekä jälleen kerran, arvoihin. On huomionarvoista, että Nord Stream 2 -hankkeen kannalta suurin osa toimijoista joutuu pohtimaan policyansa juurikin tällä mittarilla; arvojen näkökulmasta.

Tanska on päätenyt omassa policy päätöksenteossa hankkeen vastustamiseen sekä säätänyt erillisen lain, jolla se voisi lakiin vedoten hylätä hankkeen. Tanskan valittu policy on siis hankkeen vastustaminen. Vaihtoehtoinen policy olisi hankkeen kannattaminen. Hanketta kannattaessa Tanskalle voisi tulla hyötyjä jälleen kerran niin Venäjä-suhteissa kuin luultavasti myös taloudellisesti, joskin tätä on vaikea arvioida koska Tanskalla on intressi saada oma energia myydyksi. Tästä näkökulmasta onkin selvää, miksi Tanskalle on niin helppo sanoa suoraan ei hankkeelle, jota esimerkiksi Ruotsi ei ole voinut suoraan tehdä. Tanska ei tarvitse Nord Stream 2:n tuomaa varallisuutta, ja putki voi olla myös uhka sen omalle taloudelle. Tanskan on suhteellisen helppoa toimeenpanna kyseinen laki, joka estäisi hankkeen toteutumisen vedoten turvallisuus- ja ulkopoliittisiin ongelmiin. Tanskan valittu policy vastaa myös asetettuja kriteereitä ja onkin selvää, että Tanska mitä todennäköisemmin evää lupahakemuksen. Venäjä onkin jo ilmoittanut valmistelleen uuden reitin kaasuputkelle, joka entisestään tukee sitä ajatusta, että Tanskan valitsema policy on todella lopullinen ja pitävä. Tämä myös antaa Tanskasta poliittisesti varman toimijan kuvan. (Russia Today 13.10.2017.)

Valittua policya arvioitaessa on kuitenkin pidettävä huolta, ettei Tanska joudu yksin puolustamaan valitsemaansa linjaa ja EU:n virkamiehet sekä johto säilyttävät oman kantansa Nord Stream 2:n suhteen. Ehdottomat päätökset voivat huonoimmassa

tapauksessa sitoa käsiä. Lisäksi Tanskan on pohdittava omien uusiutuvien energiaressurssien käyttöä ja kehittämistä, vaikka sillä olisi halu säilyttää omat energiasta saatavat tulot perinteisistä fossiilisista resursseista.

6.4. Euroopan unionin Nord Stream 2 -policy

Yksi keskeinen toimija hankkeen kannalta on Euroopan unioni. Rakennettava kaasuputki kulkisi konkreettisesti unionin alueella ja vaatisi ainakin kahden suoran EU:n jäsenmaan hyväksyntää. Rakennettava hanke vaikuttaisi myös merkittävästi Euroopan energiaressursseihin. On siis täysin ymmärrettävä ja tarkoituksenmukaista, että myös Euroopan unioni on pyrkinyt hakemaan merkittävää roolia hankkeen toteuttamisen päätöksentekoon ja pyrkinyt vaikuttamaan omien intressien ja tavoitteiden näkökulmasta. Euroopan unionilla ei ole ollut merkittävää yhtenäistä energiapolitiikkaa ja yksittäisten jäsenmaiden energiapolitiittiset päätökset on ennen unionin hyväksymää energiapakettia olleet lähtökohtaisesti kunkin jäsenmaan itsenäisesti päätettävissä. Kuitenkin Ukrainan kriisin ja kaasutoimitusten keskeytyksien ja muiden energiaunionin muodostumiseen vaikuttaneiden asioiden näkökulmasta EU:n sisällä on herätty siihen, että energiapolitiikka on globaalia ja se tarvitsee myös yhteisiä, eurooppalaisia linjoja ja raameja. Tämä onkin ollut EU:n keskeisin tavoite, saada yhtenäinen eurooppalainen linja jäsenmaiden energiapolitiikkaan. Se, millaiset työkalut EU:lla realistisesti on vaikuttaa hankkeen toteutumiseen, onkin täysin toinen kysymys. Tässä tulisi erikseen tarkastella myös ylipäättänsä sitä keskustelua, mikä on EU:n rooli ja integraation ja yhtenäisen politiikan tarpeellinen taso missäkin asiassa, ei pelkästään energiapolitiikassa mutta myös yleisesti ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Keskeiseksi ongelmaksi EU:n näkökulmasta onkin muodostunut yksittäisten jäsenmaiden intressit, erityisesti taloudelliset intressit, jotka ovat selkeästi asettuneet vastoin yhteisiä eurooppalaisia poliittisia intressejä. (Politico 17.10.2015.)

EU:n sisällä ensimmäisiä äänekkäitä vastustajia on ollut Puola ja Baltian maat, joilla on oma historiansa Venäjän ja sitä edeltäneen Neuvostoliiton kanssa, joka itsessään vahvistaa kielteistä kantaa ja policya, johon nämä maat ovat halunneet EU:n päätyvän (Euractiv, 2015). Myös puolalaistaustainen Euroopan neuvoston puheenjohtaja

Donald Tusk on tunnettu myös EU:n energiaunionin vahvana kannattajana ja eteenpäin viejänä, vastustaa hanketta ja pyrkii esittämään kaikki mahdolliset keinot ja työkalut joita EU:lla voi hankkeeseen olla täytäntöön pantavaksi (EU Observer 18.2.2015).

Hanke on luonut jakolinjan EU:n sisällä jäsenmaiden kesken. Marraskuussa 2015, kymmenen² jäsenmaata allekirjoitti julkilausuman, jossa ne vastustivat hanketta vahvasti. Hankkeen vastustajien leiri onkin vedonnut yhteiseen eurooppalaiseen energiapolitiikkaan, Venäjän kasvavaan vallankäytön mahdollisuuteen sekä venäläisen energian monopolimaiseen asemaan EU:n alueella. Vastustajamaat ovat myös perustelleet vastustavaa kantaansa Nord Stream 2 -hankkeen luoman ulko- ja turvallisuuspoliittisen ulottuvuuden kautta, joka heikentäisi heidän mukaan EU:n yhtenäisyyttä ja antaisi Venäjälle mahdollisuuden sanella tiettyjen maiden ja viime kädessä EU:n politiikkaa. Kolmantena syynä hankkeen vastustamiselle jäsenmaat ovat perustelleet olevan Ukrainan tukeminen ja halu säilyttää kaasuvirtaus Eurooppaan Ukrainan kaasuputken kautta tulevana. (Reuters 27.11.2015.)

Hankkeen kannattajaleiri, EU:n jäsenmaat jotka ovat ottaneet joko neutraalin tai kannattavan kannan Nord Stream 2 -hankkeen kannalta, ovat käytännössä maita jotka hyötyisivät hankkeesta rahallisesti suoraan tai epäsuoraan³. Tässäkin on kuitenkin pantava merkille, että tietyt maat jotka eivät suoraan kaasua maaperällensä saisikaan, ovat muin perustein, kuten ulkopoliittisin perustein valinneet olla vastustamatta hanketta tai jopa neutraalisti kannattaneet sitä, kuten esimerkiksi Suomi. Suomen kantaa olenkin analysoinut erikseen ja siinä merkittävänä roolina on toiminut juurikin poliittinen ulottuvuus, miksi hanketta ei olla haluttu suoranaisesti vastustaa. Dilemmaksi siis muodostuukin konkreettisesti EU:n sisäinen jakauma maihin jotka saavat hankkeesta rahallista hyötyä ja maihin jotka eivät hyödy hankkeesta mitenkään suoranaisesti ja siksi ovatkin pystyneet avoimesti puhumaan hankkeen yleispoliittisista ja ulko- ja turvallisuuspoliittisista ongelmista.

² Bulgaria, Tšekki, Viro, Kreikka, Unkari, Latvia, Liettua, Puola, Romania ja Slovakia. (Reuters, 27.11.2015.)

³ Saksa, Suomi, Ranska ja muut EU-jäsenmaat.

Myös komission puheenjohtaja Jean-Claude Juncker on ottanut vastustavan kannan hankkeelle perustellen hankkeen olevan muutakin kuin kaupallinen ja että siihen liittyvät ongelmat eivät ole pelkästään lainsäädännöllisiä ja kaupallisia, mutta myös poliittisia. Toteutuessaan hanke ajaisi EU:n tilanteeseen jossa se keskittäisi kaasun tuonnin venäläisen putken kautta ja vääristäisi myös kaasumarkkinoita siten, että Venäjällä olisi suurempi valta määrittellä Euroopan kaasumarkkinoiden hinnat (Reuters, 25.8.2016).

EU on pyrkinyt myös käsittelemään aihetta lainsäädännöllisenä ongelmana ja halunnut hakea mandaattia neuvotella Venäjän kanssa suoraan hankkeen toteutumisen kannalta (Reuters 30.3.2017). Tätä ovat kuitenkin vastustaneet yksittäiset jäsenmaat jotka hankkeesta hyötyisivät, joten EU on osittain ollut voimaton vaikuttamaan hankkeeseen merkittävästi. EU:n kannalla on kuitenkin iso merkittävä rooli ja se luo painetta jäsenmaille pohtia omaa policya Nord Stream 2 -hankkeen suhteen. Erityisesti EU:n kilpailulainsäädäntö on nähty keskeiseksi tavaksi vaikuttaa hankkeeseen, jos nähtäisi hankkeen edistävän puhtaasti yhden toimijan määräävää asemaa markkinoilla, jota se epäsuorasti tekisikin tulkintani mukaan. (Talouselämä 2.11.2016.)

EU on päätenyt vastustamaan hanketta yleisesti oman johdon ja virkamiehistön kautta, mutta vastustus ei ole saanut isoja mittakaavoja eikä ole konkretisoitunut erityiseksi toimenpiteeksi, koska EU on ollut hajanainen sen suhteen, tulisiko hanke toteuttaa vai ei. Tämä voidaan tulkita myös osittain yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi jonka Venäjä voisi hankkeessa nähdä; hajauttaa EU:n yhtenäisyyttä sekä mahdollisuus vaikuttaa yksittäisiin EU:n jäsenmaihiin kahdenvälisin keskusteluin, heikentäen EU:n legitimitettä ja olemassaoloa.

Policy-analyysin näkökulmasta EU:n poliittinen ongelma tai syöte sille, miksi EU on valinnut vastustaa hanketta, on EU:n energiaunionin tavoitteet. EU:n energiaunionin keskeisimpiä tavoitteita on ollut mm. monipuolistaa energiamarkkinoita, saada ne paremmin toimimaan sisäisesti ja hajauttaa toimijoiden kenttää jotka tuovat energiaa EU:n alueelle. Ulkoisten toimitusten ja niihin liittyvien infrastruktuurien monipuolistaminen on ollut edellä mainituista tavoitteista konkreettisin. EU on halunnut

välttää tilanteen, jossa yksikään energiantuoja saisi monopolin Euroopan energiamarkkinoilla. Energiaunionin tavoitteiden mukaisesti on haluttu myös vahvistaa EU:n omaa energiaturvallisuutta, joka peilaten niin EU:n asettamiin energiaturvallisuustavoitteisiin kuin myös käyttämäni energiaturvallisuusmalliin sisältää suvereniteetin ja itsemääräämisen säilyttämisen tason. Toiseksi poliittiseksi ongelmaksi voitaisiin määritellä yleisesti EU:n yhtenäisyys, myös ulko- ja turvallisuuspolitiikan saralla. Tämä tavoite on ollut EU:n keskiössä puhuttaessa tulevaisuuden integraatiosta ja ylipäättänsä EU:n tulevaisuudesta kansainvälisenä toimijana. EU tavoittelee selvästi vahvempaa roolia itselleen ja on pyrkinyt saamaan hyvinkin isoihin poliittisiin asioihin yhtenäisen kannan kaikilta jäsenvaltioiltaan.

Arviointikriteeristönä toimivaa energiaturvallisuuden mallia peilaten EU:n tapaukseen nousee keskeisesti jälleen kerran suvereniteetin ja arvojen sekä päätöksenteon eettisyyden taso. Myös poliittiset riskit, joita kaasuputken rakentaminen sisältää ovat keskeisenä kriteerinä polycyn toimivuuden kannalta. Miten käy EU:n legitimitettiin, mikäli jäsenmaat hajaantuisivat liikaa ja alkaisi kyseenalaistaa EU:n roolia heidän yhteisenä neuvottelijanaan ja kattojärjestönään. Myös elintärkeiden infrastruktuurien näkökulmasta tulee kysymykseen kaasuputken rooli eurooppalaisten energiamarkkinoiden tulevaisuuden ratkaisuna. Nord Stream 1 on ollut vajaakäytössä ja toisen putken on povattu vaikuttavan merkittävästi EU:n energiaresurssien vaihtoehtoihin, ohjaamalla markkinoita pois monipuolisuudesta kohti harvojen toimijoiden markkinoita (Gazprom 2017). Toisen putken rakennuttaminen loisi vahvemman motiivin käyttää kumpaakin putkea täydellä teholla. Kaasuputki voitaisiin sinänsä nähdä yhtenä keskeisenä keinona ratkaista eurooppalaisten energiamarkkinoiden tulevaisuus, mutta se ei ole kriittinen eikä elintärkeä EU:n tulevaisuudelle.

EU on myös vaatinut, että ei syntyisi monopolitilannetta energiahankkeissa, joissa yhdellä toimijalla olisi enemmistö päätäntävällä. Nord Stream 2 on kuitenkin alkuperäisen ja Venäjän ehdottoman tärkeän tavoitteen mukaisesti Gazpromin enemmistöomistama joka luo siksi EU:n keskeisimmäksi arviointikriteeriksi suvereniteetin tason. Kellä säilyisi viime kädessä putken käytön päätäntävalta, mikäli poliittiset suhteet EU:n ja Venäjän välillä tulehtuisivat merkittävästi?

Vaihtoehtoiseksi policyksi EU:lle voisi arvioida karrikoidusti hankkeen vahvan tukemisen. Mikäli EU valitsisi kannattaa hanketta, tilanne olisi jokseenkin hyvin samanlainen kuin valitun policyn tilanne jossa hanketta vastustetaan, mutta jäsenvaltioiden jakauman mukaisesti toinen blokki jäsenmaita, joka on valinnut kannattaa hanketta Saksan johdolla, määritteli EU:n policya. EU:lla olisi edelleen vähäinen vaikuttavuus konkreettisesti hankkeen toteutumiseen, mutta poliittisesti se pystyisi tukemaan Saksan intressejä. Vaihtoehtoisessa policyssa, jossa EU päätyisi kannattamaan hanketta, EU asettaisi kuitenkin vahvasti kyseenalaiseen varjoon myös oman EU:n yhtenäisestä energiapolitiikan näkökulmasta. Tämä voisi vahvistaa entisestään sisäistä jakaumaa jäsenvaltioiden kesken. Erityisesti pienet Baltian valtiot ja itäinen Eurooppa, joka muutenkin on tuntenut olonsa voimattomaksi ja konkreettisemmin Venäjä-asioita hoitavaksi EU:n osaksi, voisi kokea syvää epäluottamusta EU:ta kohtaan ja voisi pahimmassa tapauksessa erkaantua yhteisestä eurooppalaisesta politiikasta, samalla kuitenkin joutuen eräänlaiseen tyhjiöön, jossa se ei nauttisi luottamusta EU:ta kohtaan, mutta ei haluaisi myöskään tehdä yhteistyötä Venäjän kanssa. Tämä tilanne voisi pahimmillaan vaan entisestään sekoittaa EU:n tulevaisuutta ja legitimizeettiä sekä ajaa Baltian valtiot sekasortoon tai Venäjän vaikutuksen piiriin. On siis loogista, että EU on valinnut kahdesta vaikeasta policysta sen vähemmän riskejä sisältävän, jossa EU:n yhtenäisyys ei asetu niin suureen uhkaan hanketta vastustaessa kuin siinä vaihtoehdossa, jossa EU kannattaisi hanketta puhtaasti saksalaisesta näkökulmasta.

Hankkeen vahva kannattaminen antaisi EU:lle myös jotakin hyötyjä, joista keskeisin olisi EU:n ja Venäjän poliittiset suhteet. Suhteet voisivat saada parannusta ja EU pystyisi jokseenkin esiintymään itsenäisenä toimijana joka ei mielikuvan mukaisesti kuuntele Yhdysvaltoja, vaan tekee omia eurooppalaisia päätöksiä. Ongelmana on, että näkökulmaa vaihtamalla EU ei myöskään esiintyisi itsenäisenä toimijana Venäjän suhteessa, mikäli se hanketta kannattaisi. Konkreettisena toisena hyötynä, jota EU voisi saavuttaa hankkeen kannattamiselta olisi nopean aikavälin ratkaisut kasvavien energiatarpeiden tyydyttämiseen ja Pariisin ilmastokokouksen ilmastotavoitteiden nopea saavuttamiseen, mikäli EU pääsisi tehokkaammin ja nopeammin irti hiilipohjaisesta energiasta. Yhdysvaltojen nestemäinen kaasu LNG on vasta saapumassa EU:n alueelle ja kuljetusreitit vasta vakiintumassa ja rakenteilla. EU:lla

kestää vielä pitkään siirtää oma energiatalous uusiutuviin ja sille on tärkeää säilyttää oma roolinsa kansainvälisenä ilmastotavoitteiden johtajana. Tämä olisi kuitenkin vain lyhyen tähtäimen hyöty, ja se riski joka myös sisältyisi hankkeen kannattamiseen ja yksittäisen energiatoimittajan aseman vahvistamiseen olisi ristiriidassa myös toisen energiaunionin keskeisen tavoitteen kanssa, jossa halutaan turvata kilpailukykyisten energiahintojen säilyminen EU:n alueella. Keskittäen energiatoimitukset Venäjälle ja Gazpromille, energiemarkkinat voisivat pahimmassa tapauksessa nostaa hintoja EU:n alueella ja ei pääsisi syntymään aitoa markkinatilannetta hinnan muodostumiselle.

EU:n valitsema kanta vastustaa hanketta on siis erityisesti arvojen näkökulmasta täysin perusteltu. Se on lievästi ristiriidassa taloudellisen hyödyn näkökulmasta, mutta samalla se on kestävää päätöksentekoa jossa katseen tulisi säilyttää pitkällä tulevaisuudessa. EU:n kanta on täysin sidoksissa EU:n energiaunionin tavoitteisiin ja tukee myös EU:n energiaturvallisuusstrategiaa. EU:n kanta on kuitenkin ristiriitainen, koska se jakaa jäsenmaita eri leireihin ja voi pahimmassa tapauksessa luoda eripuraa jäsenmaiden keskuuteen. EU:n tulisivat erityisesti kiinnittää huomiota kommunikaatioon ja johtajuuteen, jolla se pystyisi perustelemaan omat toimensa siten, että jäsenmaat eivät kokisi EU:n yrittävän rajoittaa minkään jäsenmaan taloudellista toimintaa tahallisesti, tai jäsenmaiden mahdollisuutta kehittää omia energiajärjestelmiä itsenäisesti. Saksa ja Itävalta ovatkin kritisoineet EU:n kantaa suoranaisesti siitä, että EU on pyrkinyt puuttumaan asioihin jotka eivät sille kuulu. EU on myös tehnyt toimenpiteitä sen eteen, että lainsäädännöllä se pystyisi tulevaisuudessa paremmin ja tehokkaammin puuttumaan vastaavanlaisiin hankkeisiin, laajentamalla EU:n päätäntävaltaa kaikkiin EU:n ulkopuolelta tuleviin energiahankkeisiin. (EU Observer 7.6.2016.)

Arvioitaessa Nord Stream 2 -policya ja sen tulevaisuutta, EU:n tulisi myös keskittyä siihen, että se mahdollistaa avoimen dialogin jäsenvaltioiden keskuudessa toimien itse keskustelufoorumina ja mahdollistajana. EU:n tulisi myös viime kädessä mahdollistaa putken rakentaminen, mikäli Nord Stream 2 saisikin kaikilta hankkeessa mukana olevilta mailta rakennusluvan, edellyttäen, että se valvoo hankkeen turvallisuutta ja valtasuhteiden tasapainoa. Hanke ei suoranaisesti ole ongelma Euroopalle, mutta sen omistussuhteisiin ja toimintatapoihin tulisi saada EU:n näkökulmasta merkittäviä

muutoksia, jottei syntyisi energiaturvallisuusmallin mukaisia ongelmia. EU:n tulisi siis toimia keskustelun mahdollistajana sekä pystyä varmistamaan Euroopan energiantarpeiden täyttyminen siten, ettei yksikään EU:n markkinoille pyrkivä toimija pystyisi luomaan liiallisia valtasuhteita yksittäisiin jäsenvaltioihin. Sinänsä tämä pätee mielestäni myös Yhdysvaltojen LNG-vientiin taikka Lähi-idästä tuleviin öljytoimituksiin.

6.5. Venäjän Nord Stream 2 -policyn lähtökohdat ja kehitys

Nord Stream 2 -kaasuputki on venäläisen valtionyhtiö Gazpromin hanke. On siis ilmeistä, että hanke on Venäjän intresseissä ja Venäjä on hankkeen keskeisin tukija, edistäjä sekä oletettavasti myös hyötyjä. Venäjä on pyrkinyt puolustamaan hanketta ei-poliittisena projektina jota tulisi tarkastella puhtaasti kaupankäynnin ja viennin näkökulmasta. Venäjän keskeisenä kumppanina hankkeen puolustajana on toiminut Saksa. Jo lokakuussa 2015, kun Ukrainan kriisi ja sen aiheuttamat pakotteet Venäjää kohtaa olivat täydessä vauhdissa, Venäjän presidentti Putin sekä Saksan silloinen valtiovarainministeri Sigmar Gabriel osoittivat yhteisen tuen hankkeelle. Tapaamisessa Putin painatti yhteistyön tärkeyttä maitten välillä, riippumatta käynnissä olevasta poliittisesta tilanteesta, viitaten epäsuorasti pakotteisiin. (Presidential Executive Office, Russian Federation 2015.)

Tapaamisen yksi keskeisin aihe olikin Nord Stream 2 -hanke ja sen puolustaminen. Gabriel myös painotti Putinille tahtotilaansa tehdä kaikki voitava, ainakin saksalaisten näkökulmasta, hankkeen toteutumisen puolesta. Tulkintani mukaan tämä on Venäjän pehmeää vallankäyttöä, jolla se on pyrkinyt heti alun alkaen pakotteiden käynnistyttyä, horjuttamaan yhteistä eurooppalaista pakoterintamaa. Tähän Venäjä on pyrkinyt tekemällä erinäisiä pakotelistan ohimeneviä yhteistyöprojekteja yksittäisten EU:n jäsenmaiden kanssa, luoden yksittäiselle jäsenmaalle intressin joustaa yhteisestä eurooppalaisesta politiikasta, ja täten saada vähitellen hajotettua yhteinen eurooppalainen rintama ja näin ollen myös itse pakotteet. Pakotteet ovat selkeästi vaikuttaneet Venäjän talouteen heikentävästi ja lisänneet sen riippuvuutta omasta energiaviennistään, josta se onkin saanut itselleen tärkeät ulkomaanvaluutan virrat maahansa. Pakotteet ovat sulkeneet ulos myös suuren määrän ulkomaan

investoinneista, joita ilman Venäjä ei pysty pitkällä aikavälillä kehittämään talouttansa. (Foreign Affairs 23.8.2017.)

Putinin ja Gabrielin tapaaminen kiteyttää hyvin hankkeen selkeimmät kaksi hyötyjää; Venäjän ja Saksan. Hankkeen on arvioitu olevan taloudellisesti kannattamaton Venäjälle monella tapaa ja sisältävän taloudellisia riskejä. Kuitenkin Venäjä on jatkanut hankkeen vahvaa tukemista, joka entisestään on osoittanut sen, että Venäjällä on hankkeessa osittain puhtaasti poliittiset intressit, toisin kuin Venäjä on omissa julkilausumissaan väittänyt. (Berlin Policy Journal 18.5.2017.)

Hyödyntäen edelleen Pattonin ja Sawickin esittelemää kuuden välivaiheen policy-analyysiä, olen analysoinut myös Venäjän kannan muodostumista ja sitä, mihin se pohjaa. Ennen analyysin aloittamista, on kuitenkin todettava, että kaikista tarkasteltavista toimijoista Venäjän kanta on sinänsä selkein ja se on ollut lähes muuttumaton koko tarkastelujakson ajan. Onhan hanke kuitenkin lähtökohtaisesti Venäjältä lähtöinen ja Venäjän valtion vahvasti tukema ja ajama. Venäjän näkökulmasta on tunnistettavissa kolme kattoteemaa policy-ongelmiksi. Ensinnäkin, analyysini mukaan policy-ongelmaksi Venäjälle voidaan tunnistaa Gazpromin huutava tarve saada isompia myyntivolyymejä Euroopan suunnalta ja ylipäättänsä Venäjän valtion riippuvaisuus sen energiaviennistä.

Toisena ongelmana tai syötteenä voidaan pitää sitä faktaa, että kaasu toimii siirtymävaiheen energiamuotona, kun eurooppalaiset valtiot siirtävät omia hiili- ja ydinvoimapohjaisia energiajärjestelmiään kohti uusiutuvia muotoja vuoteen 2030 mennessä. Kaasu on vähemmän saastuttava energiamuoto kuin hiili ja on nähtävissä ainakin keskipitkän tähtäimen katsannossa, että kaasumarkkinat nousevat ja kaasunkysyntä kasvamaan. Tähän on reagoinut myös Yhdysvallat, jotka ikään kuin kilpajuoksumaisesti pyrkivät saamaan tuotua omaa nestemäistä kaasua LNG: etä Euroopan markkinoille. Rakennuttamalla kaasuputken, Venäjä pystyisi varmistamaan sen, että eurooppalaisten on helppo hankkia tämän kasvavan kysynnän aiheuttaman tarpeiden mukaan suurin osa energiastansa Venäjältä, eikä esimerkiksi pelkästään LNG: eestä tai muista lähteistä. (Foreign Affairs, 23.8.2017.)

Arvion mukaan, toteuttamalla Nord Stream 2 -kaasuputken, Venäjä pystyisi luomana vahvan intressin Saksalle ja Euroopalle hankkia isommissa volyymeissa kaasua Venäjältä ja täten myös vahvistaa Nord Stream 1 -kaasuputken olemassaoloa ja käyttöastetta, joka ei ole ollut missään vaiheessa täydessä käytössä. (Gazpom 2018.)

Kolmantena policy-ongelmana on se, että Venäjälle on tärkeää tehdä myös omaa klassista energiapolitiikkaa, jossa se pystyy luomaan vaikutussuhteita eri toimijoihin ottamalla haltuun yhteistyökumppaneidensa energiamarkkinoita. Lisäksi Ukrainan putken ohittaminen, on ilmiselvästi tärkeä tavoite Venäjälle. Ohittamalla Ukrainan kautta kulkevan putken, Venäjä pystyisi luomaan miltei 2,2 miljardin dollarin budjettivajeen Ukrainalle, heikentäen sen nykyistä hallintoa ja luoden alueelle epävakautta, mikä pitäisi Ukrainan sen vaikutuspiirin alaisena (Oil Price 23.6.2015). Kolmanneksi policy-syötteeksi voidaankin näin ollen tunnistaa energiadiplomatian doktriini, joka konkretisoituu mm. poliittisella tarpeella ohittaa Ukrainan putki ja ohjata kaasuyhteistyöstä saatavat hyödyt toisille kumppaneille, kuten Saksalle.

Venäjän tapauksessa yksi keskeisimmistä mittariston ulottuvuuksista on suvereniteetin taso. Tässä vaiheessa on syytä todeta, että näyttää siltä, että jokainen hankkeessa mukana tai ulkona oleva toimija, suhtautuu siihen lähtökohtaisesti poliittisesta näkökulmasta, arvioiden suvereniteetin ja vallankäytön tasoa.

Policy-analyysin kolmannen vaiheen mukaisesti, olen määritellyt myös vaihtoehtoisen policy Venäjälle. Myös Venäjän kohdalla arvioin sitä vaihtoehtoista policya, jossa hanketta ei kannatettaisi Venäjällä ja ei haluttaisi toteuttaa, ikään kuin luoden asetelman, jossa Gazprom toimisi täysin itsenäisesti hanketta ajaessa. Vaihtoehtoinen policy Venäjälle voisi olla myös hankkeen toteuttaminen suurelta osin EU:n asettamien ehtojen mukaisesti, jossa omistussuhde olisi paljon hajautetumpi, tehden hankkeesta vähemmän poliittisen. Tarkoituksenmukaisempi vaihtoehtoinen ja realistisempi policy olisikin Venäjälle hankkeen toteuttaminen eri painotuksin energiaturvallisuusmittariston näkökulmasta. Vaihtoehtoinen policy olisi siis toteuttaa hanke puhtaasti taloudellisesta näkökulmasta, unohtaen vallankäytön maksimoiminen.

Vaikka hankkeen on arvioitu olevan taloudellisesti heikosti kannattava ja riskejä sisältävä Venäjän valtiolle taloudellisesta näkökulmasta, olisi siitä saavutettavissa Venäjälle useita hyötyjä. Keskeisin hyöty Venäjälle olisi energiamarkkinaosuuden kasvattaminen EU:n alueella, erityisesti Saksan markkinoilla. Toinen valitun polycyn hyöty Venäjälle olisi Venäjän mahdollisuus heikentää Ukrainan taloutta ja saada siten enemmän vaikutusvaltaa Ukrainan poliittiseen järjestelmään, erityisesti heikentäen Ukrainan nykyisen hallinnon toimintamahdollisuutta. Kolmantena hyötynä olisi energiamarkkinaosuuden mahdollisen taloudellisen hyödyn realisoitumisen lisäksi, vallankäytön mahdollisuuden lisääntyminen EU:n alueella. Tähän päästäisi tukemalla perinteistä eurooppalaista yhteistyökumppania Saksaa, vahvistaen Saksan asemaa keskeisenä eurooppalaisena valtiona ja energiakeskittymänä.

Vaihtoehdoisen polycyn mukaisesti, jossa hanke jätettäisi toteuttamatta tai toteutettaisiin puhtaasti taloudellisin perustein ja omistajuussuhde olisi hajautetumpi, Venäjä ei saisi poliittista hyötyä hankkeesta, joka on keskeisin syy tulkintani mukaan miksi hanke halutaan toteuttaa. Vaihtoehdoisen polycyn hyötyjä olisivat rahavirtojen ja investointien mahdollinen hyödyntäminen kotimaan markkinoilla, sekä vähäisemmät taloudelliset riskit yleisessä taloudenpidossa. Tämä on kuitenkin niin vähäinen hyöty verrattuna hankkeen toteuttamiseen verrattuna, että on vaikea nähdä Venäjän kannattavan mitään muuta policya, kuin sitä, jonka se on valinnut. Hanke on kuitenkin Venäjältä lähtöisin, ja policy-analyysin mukaisesti on vaikeaa arvioida mitään muuta vaihtoehtoa Venäjälle realistisesti kannattavampana kuin valittu policy. Vertailtaessa siis mahdollista ja valittua policya, on helppo todeta valitun polycyn olevan kannattavin, myös energiaturvallisuuden kriteeristön näkökulmasta. Erityisesti energiaturvallisuuden mallin mukaisesti, suvereniteetin taso, tai pikemminkin Venäjän tapauksessa vallankäytön tason kasvattaminen muihin eurooppalaisiin toimijoihin on selkeä perusta valitulle polycylle.

Valittua policya arvioitaessa tulee keskittyä Venäjän kohdalla erityisesti siihen, että toteutuessaan Nord Stream 2 -putki tulee todella käyttöön ja sen kapasiteetti tulisi edes puolittain käyttöön, kuin aikaisempi Nord Stream 1 -kaasuputken nykyisessä tilanteessa. Venäjän tulisi jatkaa Saksan tukemista niin poliittisesti kuin taloudellisesti, jotta Saksa varmasti edistäisi myös venäläisen kaasun kysyntää muualla Euroopassa.

Valittua policya arvioitaessa tulisi myös pystyä varmistamaan kaasuputken saumaton toimivuus ja turvallisuus. Vaikka hanke toteutuisi, ei poliittinen epäily ja negatiivinen ilmapiiri sen yllä laskisi vielä pitkään, ennen kuin eurooppalaiset asiakkaat pystyisivät aidosti luottamaan hankkeeseen. Venäjän ei siis todennäköisesti kannattaisi toteuttaa lyhyellä aikavälillä mitään poliittisia toimenpiteitä ja Ukrainan kaasuputkikriisien kaltaisia toimintatapoja, joissa vallankäytön mahdollisuus, eli kaasutoimitusten keskeyttäminen, otettaisiin aidosti käyttöön. Vaikka arvioni mukaan kyseinen vallankäytön pelote voisi tulevaisuudessa ollakin keskeisin syy, miksi Venäjä hanketta vahvasti ajaa eteenpäin ja toteuttaa, ei sitä kannattaisi toteuttaa ainakaan lähivuosina, jotta luottamus jota pitkällä aikavälillä voitaisi käyttää hyväksi, ehtisi muodostua.

6.6. Yhdysvaltojen intressit ja Nord Stream 2 -policy

Lopuksi on syytä lyhyesti analysoida myös Yhdysvaltojen roolia Nord Stream 2 -hankkeessa ja sen muodostamaa policya kaasuputkesta, koska Yhdysvallat ovat epäsuorasti vahvasti sidoksissa putkeen ja sen toteuttamispäätöksiin muissa maissa. Yhdysvallat on maailman yksi suurimmista energiaa vievistä maista. Yhdysvallat pitkään veivät pääsääntöisesti vain öljyä kansainvälisille markkinoille, mutta ovat viime vuosina pyrkineet laajentamaan vientiin tarkoitettuja tuotteita. Yksi keskeisimmistä energieresursseista joita Yhdysvallat haluaisi saada vietyä isommissa määrin ulkomaille on maakaasu, erityisesti sen nestemäinen muoto. Nesteytetty kaasu (LNG) on helppo säilöä ja kuljettaa koska se voidaan varastoida. LNG:n viennin ongelman ydin ovat olleet logistiikka ja yhteistyökumppanimaiden puute erityisesti LNG-terminaaleista joita tarvitaan kaasun vastaanottamiseksi. (EIA 2018.) Yhdysvaltojen keskeinen intressi on saada vietyä isommissa määrissä LNG: eitä maailmalle ja ylipäättänsä kasvattaa kaasun käyttöä teollisessa tuotannossa. Myös Yhdysvallat pyrkii laskemaan Pariisin ilmastopöytäkirjan hengessä energiankäytöstä vapautuvia päästöjä, vaikka se onkin allekirjoitettuaan sopimuksen jäljempänä irtisanoutunut siitä. (The New York Times 1.6.2017.)

Yhdysvaltojen intressi on päästä mukaan lyhyen aikavälin kaasutarpeen kasvuun globaalisti, ja täyttää markkinat myös omalla kaasulla. Tällä hetkellä LNG:tä viedään käytännössä vain naapurimaa Kanadaan ja pienempiä määriä muutama muuhun

maahan. Yhdysvallat kokee selkeänä rasitteena ja uhkana Euroopan vahvan siteen venäläiseen kaasuun, joka on toimitettu kaasuputkien kautta. Yhdysvallat on perustellut haluansa kehittää LNG:en vientiä markkinoiden kehittämällä ja hintakilpailulla, koska se ikään kuin lähtee altavastaajan asetelmasta kilpailullisille eurooppalaisille energiamarkkinoille. (Heidari ja Weber 2017, 1-6.)

Yhdysvalloilla on kuitenkin yhtä lailla kuin millä tahansa muulla globaalien talouden supervallalla intressit pitää yllä myös omaa geopoliittista asemaansa ja vahvistaa energiahankkeiden kautta omia ulkopoliittisia tavoitteita, joista keskeiseksi voidaan tulkita Euroopan pitäminen vahvana yhteistyökumppanina kansainvälisen politiikan areenalla. (Ebinger 2013, 4.)

Globaalien talouden siirtyessä pois öljypohjaisuudesta, kaasu toimii siirtymävaiheen energiamuotona. Yhdysvallat ei tahdo jäädä tämän markkinan ulkopuolelle, sillä se heikentäisi sen ulkopoliittista ja taloudellista asemaa. Yhdysvallat voidaan myös nähdä perinteisenä maailmanpolitiikan pelurina ja Venäjän keskeisimpänä kilpailijana, joka entisestään vahvistaa sitä taustaoletusta, että Yhdysvallat pyrkii myös poliittista syistä Euroopan kehittyville kaasumarkkinoille. (Financial Times 3.8.2017.)

Yhdysvallat on suhtautunut heti alun alkaen hankkeen rakennuttamisilmoituksesta alkaen kielteisesti Nord Stream 2 -kaasuputkeen. Yhdysvallat on ollut mukana Nord Stream 2 -keskusteluissa, perustellen sen olevan uhka Ukrainan turvallisuudelle sekä taloudelle. Lisäksi Yhdysvallat on perustellut kantaansa Euroopan sisäisen hajaantumisen uhalla (Reuters 27.11.2015). Yhdysvallat on myös perustellut kantaansa EU:n energiaturvallisuusperiaatteiden kautta, jotka eivät hankkeessa toteutuisi ja olisivat pahimmassa tapauksessa uhattuna putken toteutuessa. (Reuters 18.2.2016.)

Yhdysvaltojen ja EU:n asettamat pakotteet Venäjälle Krimin-niemimaan miehittämisen myötä eivät ole kohdistuneet suoranaisesti eurooppalaisten ja venäläisten välisiin käynnissä oleviin energiaprojekteihin. Yhdysvallat on kuitenkin jatkuvasti uhannut pakotteiden laajentamisella myös energiahankkeita koskeviksi, mutta on joutunut perääntymään tässä vahvan eurooppalaisen vastustuksen myötä, joka

lähtökohtaisesti on tullut Saksalta. Taustalla on vaikuttanut myös Yhdysvaltojen uuden presidentin Donald Trumpin valinta Yhdysvaltojen presidentiksi marraskuussa 2016 ja tämän arvaamaton politiikka, joka on heikentänyt eurooppalaisten yhteistyöhalua Yhdysvaltojen kanssa. EU onkin pyrkinyt itsenäisempään päätöksentekoon jossa se ei tahdo tulla nähdyksi Yhdysvaltojen politiikkaa suoranaisesti tukevana toimijana vaan itsenäisenä päätöksentekijänä. Yhdysvallat laajensivat omia pakotteitansa elokuussa 2017 koskemaan myös energiaprojekteja, jotta se olisi pystynyt suoraan vaikuttamaan myös Nord Stream 2 -kaasuputken tulevaisuuteen. Energiaprojektien kohdalla Yhdysvallat kuitenkin kirjasivat energiaprojekteihin kohdistuvien pakotteiden toteutuvan EU:n alueella vain EU:n yhteistyön ja konsultaation kautta. (Suomalais-venäläinen kauppakamari 2018.)

Vahvan eurooppalaisen vastustuksen vuoksi se ei ole kuitenkaan pystynyt vaikuttamaan tilanteeseen sen enempää kuin vastustavan diskurssin ylläpitämisellä. (Kauppalehti 17.8.2017.)

Policy-analyysin metodia hyödyntäen olen tarkastellut myös Yhdysvaltojen taustoja valitulle policylle. Yhdysvaltojen policy-ongelmiksi voidaan tunnistaa kaksi keskeisintä ulottuvuutta: tarve saada omat energiareсурssit, erityisesti kaasu myydyksi globaaleille sekä erityisesti eurooppalaisille markkinoille sekä yleinen poliittisen valta-aseman säilyttäminen sekä vahvistaminen Euroopan mantereella. Arviointikriteeristöä pohdittaessa, peilaten sitä esittelemääni energiaturvallisuusmalliin, Yhdysvaltojen kohdalla tulisi keskittyä taloudelliseen sekä poliittiseen riskiin, joka voi syntyä Nord Stream 2 -kaasuputken toteutuessa. Yhdysvalloille on tärkeää saada oma energia myydyksi, jotta sisäiset energiamarkkinat pystyisivät myös toimimaan ja kaasun hinta pysyisi kilpailukykyisenä. Merkittävin riski ja samalla mittari Yhdysvaltojen kohdalla onkin putken toteutumisesta aiheutuvat valtapoliittiset sekä taloudelliset menetykset. Kolmantena ulottuvuutena mittaristossa tulisi ottaa arvojen mukainen politiikkaa joka Yhdysvaltojen kohdalla olisi läntisten arvojen mukaisesti toimiminen sekä Euroopan suuntaaminen omaan läntiseen arvokehikkoon.

Vaihtoehtoiseksi policyksi Yhdysvalloille olen tunnistanut täysin vastakkaisen policyn hankkeen vastustamiselle, hankkeen neutraali kannattaminen tai lähtökohtaisesti

sivuuttaminen. Sivuuuttamisella tarkoitetaan sitä, että Yhdysvallat ei osallistuisi keskusteluun ja suhtautuisi siihen joko välinpitämättömästi, tai ei pitäisi sitä niin tärkeänä kuin tällä hetkellä. Yhdysvallat ei sitoisi Nord Stream 2 -policya pakotteisiin ja esiintyisi eräänlaisena hiljaisena hyväksyjänä tai hankkeen jopa tukijana. Tätä vaihtoehtoista policya voidaan ajatella myös vakavasti yhdeksi mahdolliseksi policyksi, uuden Yhdysvaltojen presidentin Donald Trumpin uutisoitujen Venäjäsysteiden valossa. (Politico 4/2017.)

Vaihtoehtoisen policyn hyvä puoli olisi Yhdysvaltojen ja Venäjän poliittisten suhteiden vahvistuminen. Lisäksi jättämällä eurooppalaisille enemmän itsenäistä päätöksentekotilaa, jonka taustalla ei ole Yhdysvaltojen uusien pakotteiden asettamaa paine, Yhdysvallat voitaisiin nähdä myös eurooppalaisten silmissä luotettavampana yhteistyökumppanina, vaikkakin tähän vaikuttanee myös moni muu asia, kuin pelkästään Nord Stream 2 -kaasuputki. Vaihtoehtoinen policy on kuitenkin niin taloudellisesti, että poliittisesti Yhdysvaltojen intresseille vahingollinen. Onkin täysin perusteltua, katsottaessa edellä tunnistettuja policy-ongelmia, että Yhdysvallat on päätenyt hankkeen vahvaan vastustamiseen. Kaasuputki sitoisi toteutuessaan eurooppalaiset yhteistyökumppanit vahvemmin venäläiseen kaasuun ja vähentäisi Yhdysvaltojen toimintatilaa eurooppalaisilla energiamarkkinoilla ja ylipäättänsä kansainvälisessä politiikassa. Yhdysvaltojen intresseissä olisi vähintäänkin viivästyttää Nord Stream 2 -putken toteutumista ja viime kädessä estää se. Yhdysvaltojen policya tukee myös sen intressi pitää Ukrainan hallinto Yhdysvalloille myönteisenä sekä saada Ukraina mukaan Natoon nopealla aikataululla. (Reuters 10.7.2017.)

Taustalla vaikuttaa selkeästi myös kylmän sodan aikainen kilpajuoksu venäjämielisten ja Yhdysvalloille myönteisten valtioiden puolustusyhteistyöallianssien kehittyminen. Valittu policy on siis Yhdysvalloille ensisijaisesti myös arvojen mukainen. Yhdysvallat on pyrkinyt tukemaan Euroopan suuntautumista kohti omaa arvomaailmaansa.

Valittua policya arvioidessaan Yhdysvaltojen kohdalla tulee painottaa poliittista pelisilmää ja tapaa, jolla se omaa policyaan toteuttaa. Yhdysvaltojen pitäisi pyrkiä rakentamaan dialogiin ja yhteistyöhön eurooppalaisten kanssa, mikäli se haluaisin tulla

nähdä yhteistyökumppanina eikä kilpailijana eurooppalaisten silmin. Liian aggressiivinen ja arvaamaton energiapolitiikkaa, jota presidentti Trump on harjoittanut, on laskenut Yhdysvaltojen vaikutusvaltaa Euroopan alueella. Pahimmassa tapauksessa putki voisi toteutua puhtaasti sen vuoksi, että Trump ja hänen kautta nähty Yhdysvallat ei koettaisi yksittäisten EU:n jäsenmaiden joukossa yhteistyökumppaniksi ja periaatteellisista syistä päätettäisiin rakentaa putki koska ei haluttaisi tulla nähdä Yhdysvaltoja tukevaksi maaksi. Yhdysvaltojen tulisi siis erityisesti keskittyä mittariston kolmanteen osioon, arvojen mukaiseen politiikkaan ja sen rakentamiseen. Samalla Yhdysvaltojen tulisi kaikin mahdollisin keinoin edesauttaa LNG-terminaalien rakentamista Euroopan alueella sekä nopeuttaa niiden täysimääräistä käyttöönottoa.

6.7. Suomi ja Nord Stream 2 -policyn kehitys

Suomen kanta Nord Stream 2 -hankkeeseen on ollut neutraalin positiivinen (YLE 2.11.2016). Sitä voisi kuvailla samankaltaiseksi kuin Ruotsissa, varovaiseksi, mutta samalla positiiviseen kallistuneeksi. Suomi on kannattanut hankkeen toteuttamista ja pyrkinyt keskustalaisen pääministeri Juha Sipilän johtamana määrittelemään hankkeen puhtaasti juridiseksi asiaksi ja ympäristökysymykseksi (TASS 23.1.2017). Ottaen huomioon keskustan johtohahmojen ulostulot sekä historiallisen perinteen ja taustan suhtautumisessa Venäjään läheisenä kumppanina mm. presidentti Kekkonen aikana, on Suomenkin kannan muodostumisessa merkittävässä osassa istuvan hallituskokoonpanon puoluejakauma ja niiden tapa suhtautua Venäjään.

Merkille pantavaa on se, että hallituspuoluekumppani kokoomus on esiintynyt vähintäänkin kriittisempänä hankkeen suhteen, mutta ei ole ottanut vahvasti kantaa hankkeesta puolesta tai vastaan. Vain yksittäinen hallituspuolueen kansanedustaja Elina Lepomäki on tehnyt asiasta eduskuntakysymyksen, jossa hän esitti myös turvallisuuspoliittisen selvityksen tekemistä kuten Tanskassa, ennen hankkeen policyn valitsemista. Suomen tilanne on muista pohjoismaista poikkeava myös siinä mielessä, että Venäjä on Suomen konkreettinen naapurimaa ja Suomella on omat, poikkeavat ja pitkäaikaiset poliittiset suhteet Venäjän kanssa. Silti julkisuudessa on esiintynyt

runsaasti kriittistä analyysiä hankkeen kannalta sekä hallituksen valitsemaa kannattavaa neutraalia policya on kritisoitu. (Iltasanomat 3.11.2016.)

Suomen linjan kiteyttää onnistuneesti Iltasanomien haastattelussa energiapolitiikkaan erikoistunut Tampereen yliopiston Jean Monnet -professori Pami Aalto: “– Meillä Venäjä-suhde on hyvin konkreettinen. Meillä on pyritty käsittelemään aitoja turvallisuuskysymyksiä käytännöllisempinä kysymyksinä ja on riisuttu turvallisuusulottuvuus. Tapamme on kehystää asioita talous- ja ympäristökysymyksinä turvallisuuden sijaan, vaikka näkisimmekin sellaisia ulottuvuuksia.” (Iltasanomat 3.11.2016.)

Suomen kanta on siis vahvasti sidoksissa myös historiaan, arvoihin sekä perinteisiin. Lisäksi taustalla vaikuttaa vahvasti Suomen poikkeava kahdenvälinen suhde Venäjän kanssa. Tämä selittää Suomen kannan neutraalin ulottuvuuden. Se, miksi kanta on positiiviseen kääntyvä, on selitettävissä taloudellisin mittarein. Myös Suomen alueviranomaiset ja satamakaupungit, joissa mm. kaasuputken logistiikka ja kokoaminen tapahtuvat, saavat suuria taloudellisia investointeja ja työpaikkoja alueellisesti (Navigator 1.12.2017). Myös Suomen valtion omistama rautatieyhtiö VR, jonka on arvioitu olevan taloudellisesti haastavassa tilanteessa, kun liikenneverkon yksityistämisestä on muutenkin puhuttu, on saanut taloudellista piristysruisketta toimintaansa Nord Stream 2 -kaluston ja rakennusosien kuljettamisessa ja siirrossa (Ammattilehti, 2017). Mielenkiintoista policyn muodostumisen kannalta on ollut myös valtion energiayhtiö Fortumin ilmoitus aikomuksesta ostaa saksalaisen energiayhtiön Uniper:in, joka on ollut yksi hankkeen saksalaisista rahoittajista. Kaupan myötä Suomi siirtyisi myös epäsuorasti hankkeen rahoittajaksi. Tarkasteltaessa Fortumin liiketoimintaa Venäjällä ja tuottoja siellä, on tästäkin johdettavissa perustelu sille, miksi Suomi on kannattanut hanketta. Fortumin vuoden 2017 liikevaihdosta 1/4 tuli Venäjältä. Venäjällä toteutettava liiketoiminta on ollut hyvin kannattavaa Fortumille. (Talouselämä 2.2.2018.)

Suomen kannalta Nord Stream 2 -hankkeen kautta peilattuna, poliittisena ongelmana on taloudellisen hyödyn saavuttaminen sekä hyvien poliittisten suhteiden säilyttäminen Venäjän kanssa, joka edelleenkin on Suomen keskeisimpiä taloudellisia

kumppaneita. Suomi ei ole saamassa konkreettista kaasua putken kautta suorasti, joten hanke ei vaikuta suoraan Suomen energijärjestelmään. Suomen poliittisen ongelman toinen ulottuvuus onkin suvereniteetti ja valtasuhde Venäjän kanssa. Analyysini mukaan, Suomelle on siis keskeistä saada taloudellinen hyöty hankkeesta säilyttäen hyvät välit Venäjän kanssa. Mittaristona Suomen policyn toimivuuden ja päätöksenteon suhteen on taloudellinen ulottuvuus sekä suvereniteetin taso suhteessa Venäjään ja sen intresseihin.

Suomen vaihtoehtoisena policyna olisi hankkeen jyrkkä vastustaminen. Suomi ei kannattaisi hankkeen toteuttamista ja valitsisi samankaltaisen policyn kuin Tanska on valinnut. Suomi kävisi arvoihin perustuvan poliittisen keskustelun siitä, pitääkö hankkeesta tehdä turvallisuuspoliittista arviointia ja voiko sen perusteella päätyä hankkeen vastustamiseen. Vaihtoehtoisen policyn suurin hyöty olisi arvojen mukainen toiminta, jossa Suomi pysyisi yhteiseurooppalaisessa energiapolitiikassa ja komission mukaisessa linjassa. Vaihtoehtoisen policyn huono puoli on se, että arvojen lisäksi siitä on saatavissa niukasti hyötyjä ja onkin perusteltua policy-analyysin metodin avulla analysoituna, miksi Suomi on valinnut policyn, johon se on sitoutunut. Suomelle on tärkeää säilyttää hyvät taloudelliset suhteet Venäjän kanssa. Suomelle on myös tärkeää saada yleisesti talous tasapainoon, koska se on ollut istuvan hallituksen yksi kärkilinjauksista. Tämä on mahdollista saavuttaa houkuttelemalla kaikki mahdollinen rahavirta Suomeen. Suomelle on myös tärkeää säilyttää poliittiset suhteet Venäjän kanssa. Tilanteessa, jossa Saksa kannattaa vahvasti hanketta, Suomi on myös pystynyt ottamaan EU:n komissiosta poikkeavan kannan.

Policy-analyysin mukaisesti Suomen kanta noudattaa sitä periaatetta, jossa valittu policy nojaa suurimpaan mahdolliseen saavutettavaan hyötyyn. Valitun, positiivisneutraalin kannan myötä Suomen tulisi kuitenkin varmistaa, että EU:n energiaunionin mukaisesti myös sisäisiä energiamarkkinoita ja niiden yhteistoimivuutta kehitetään ja yhteistä eurooppalaista järjestelmää vahvistetaan. Suomen tulisi myös valittua policya arvioitaessa muistaa päätöksenteon arvot ja eettinen ulottuvuus. Valitun policyn kannalta olisi EU:n tasolla haastava tilanne, mikäli arvioituja uhkia esimerkiksi kaasutoimitusten keskeytymisen muodossa toteutuisi ja Suomi joutuisi negatiiviseen valoon hankkeen alkuperäisenä vahvana puolustaja.

Suomi on kuitenkin sitoutunut myös eurooppalaiseen energiaturvallisuusohjelmaan ja on mukana mm. edellä mainitussa hankkeessa, jossa rakennetaan kaasuputki myös Viron ja Suomen välille.

7. Nord Stream 2 -hankkeen tulevaisuus ja miten Suomen tulisi suhtautua siihen

Jotta policy-analyysia hyödyntäen tehty analyysi kunkin toimijan vaikutusmahdollisuuksista ja intresseistä sekä vaikuttavuuden tasosta Nord Stream 2 -hankkeen tulevaisuuden kannalta voitaisiin havainnollistaa yksinkertaistaen, olen sijoittanut kunkin toimijan alla olevaan kuvioon (Kuvio 6). Pohjana on toiminut aikaisemmin esitelty toimijaverkkoanalyysin yksinkertaistettu malli. Pystysuunnassa on toimijan intressin suuruus liittyen Nord Stream 2 -hankkeeseen. Mitä enemmän intressejä ja saavutettavia hyötyjä toimijalla on hankkeen kannalta, sitä korkeammalle hän sijoittuu kuviossa. Vaakasuunnassa on vaikuttamisen mahdollisuuden taso, eli se kuinka suuri merkitys toimijalla on hankkeen toteutumisen kannalta ja millainen vaikuttavuuden taso kullakin toimijalla on.

<p>Korkeat intressit, vähäinen vaikuttavuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • EU <ul style="list-style-type: none"> - Ongelma: EU:n arvot ja energiaturvallisuus. - Vastustaa hanketta. • Yhdysvallat <ul style="list-style-type: none"> - Ongelma: Valtataistelu energiemarkkinoista ja vallasta. - Vastustaa hanketta. 	<p>Korkeat intressit, vahva vaikuttavuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saksa <ul style="list-style-type: none"> - Ongelma: Valta-aseman vahvistaminen ja energian tarve. - Kannattaa hanketta • Venäjä <ul style="list-style-type: none"> - Ongelma: Energian viennin tarve ja valta-asema. - Kannattaa hanketta.
<p>Vähäiset intressit, vähäinen vaikuttavuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ruotsi <ul style="list-style-type: none"> - Ongelma: Ulko- ja turvallisuuspolitiikka sekä arvot. - Ei kannata hanketta. • Tanska <ul style="list-style-type: none"> - Ongelma: Ulko- ja turvallisuuspolitiikka sekä tarve saada oma energia viedyksi. - Vastustaa hanketta. 	<p>Vähäiset intressit, korkea vaikuttavuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suomi <ul style="list-style-type: none"> - Ongelma: Suhteet Venäjään ja energiaturvallisuus. - Kannattaa hanketta.

Kuvio 6 on intressikartta, johon on sijoitettu analyysin perusteella kaikki toimijat heidän intressien, vaikuttavuuden sekä keskeisten policy-ongelmien ja kantojen mukaan.

7.1. Suomen Nord Stream 2 -policyjen arviointi päätöksentekopuun avulla

Päätöksentekopuun avulla olen analysoinut ja pykinyt ennustamaan erilaisten policyjen mahdollisia seurauksia, ottaen huomioon mahdolliset tapahtumat, joita kukin policy voisi aiheuttaa tai miten muiden hankkeessa sidoksissa olevien toimijoiden päätökset voisivat vaikuttaa Suomen policyyn. Päätöksentekopuun avulla olen muodostanut varsinaiset politiikkasuositukset Suomelle. Päätöksentekopuu on rakennettu kahdelle policylle yksinkertaistettuna. Näistä kahdesta policysta on tunnistettu kaksi muuta policy-etappia, eli yhteensä policy-vaihtoehtoja on neljä. Kunkin policyn välivaiheet on jaettu viiteen ajalliseen välivaiheeseen tarkastelujakson puitteissa. Välivaiheita ovat rakennuttamisilmoitusta seurannut aika, tästä seurannut poliittinen keskustelu, virallisten rakennuslupahakemusten jättö, siitä seurannut poliittinen keskustelu sekä päätöksentekovaihe. Johtopäätökset päätöksentekopuun kautta peilattuna on muodostettu puhtaasti Suomen näkökulmasta (kuvio 7).

Kannattaa hanketta	Ei kannata Hanketta
---------------------------	----------------------------

Ajanjakso	Kannan kehitys	Kannan kehitys	Kannan kehitys	Kannan kehitys
Gazprom ja eurooppalaiset yhtiöt ilmoittavat ryhtyvänsä Nord Stream 2 -hankkeen toteuttamiseen	Kannattaa hanketta ja poliittinen ilmapiiri niin EU:ssa kuin kotimaassa hyvä / neutraali	Kannattaa hanketta mutta poliittinen ilmapiiri huonohko. Suurin osa toimijoista ilmoittanut vastustavansa.	Vastustaa hanketta ja poliittinen ilmapiiri tukee tätä. Muut toimijat myös vastustavat hanketta.	Vastustaa hanketta mutta poliittinen ilmapiiri kallistuisi kannattamaan ja muutkin toimijat kannattavat.

Poliittinen keskustelu yleisistä periaatteista	Asia käsitellään lainsäädännön edellyttämällä tavalla ja poliittinen keskustelu on neutraalia.	Asiasta syntyy laaja poliittinen keskustelu ja teema otetaan presidentinvaaleihin jossain määrin mukaan. Muutama kriittinen ääni pääsee median otsikoihin.	Suomi ryhtyy säätämään uutta lainsäädäntöä, jotta voisi estää putken tulon. Venäjä kohdistaa informaatiovaikutamista vielä vahvemmin.	Syntyy sekava tilanne, jossa pahimmillaan voi kaatua hallitus. Oppositio tukee vahvasti hanketta. Lainsäädännöllisiä uudistuksia.
Lupa-anomuksien jättö	Keskustelu säilyy neutraalina ja harkitaan luvan myöntämistä nopealla aikataululla.	Keskustelu värikästä. Lupaprosessi hidastuu ja sitä ryhdytään venyttämään. Odotetaan muiden kantoja.	Säädetään laki, jonka nojalla lupaa ei aiota myöntää. Välit Venäjään heikkenevät ja niin ikään myös Saksaan.	Uudet vaalit, sekava tilanne, putki viivästyy mutta niin myös kaikki muutkin päätökset.
Poliittinen keskustelu lupa-anomuksista ja yleisperiaatteista	Asiasta ei käydä enempää poliittista keskustelua, Yhdysvallat pyrkii vaikuttamaan asiaan vielä sen minkä voi.	Poliittisen keskustelun myötä Tanska vetäytyy, putki uudelleen reititetään ja putki viivästyy.	Hankkeen todetaan olevan liian riskialtis. Lupaa ei ole aikomus myöntää. Venäjä ryhtyy toimimaan vielä arvaamattomammin.	Ei pystytä ottamaan mitään kantaa lupa-anomukseen. Uusi mahdollinen hallituskokoonpano voi käynnistää jopa uuden suunnitteluvaiheen. EU:n legitimizeetti heikkenee.
Päätöksenteko	Putki päätetään rakentaa aikataulussa. Välit Yhdysvaltojen kanssa huononevat entisestään.	Sidotaan oma päätöksenteko muihin toimijoihin, erityisesti Saksaan ja Ruotsiin. Päätetään lopulta rakentaa putki.	Lupaa ei myönnetä. Välit Venäjän kanssa huonontuneet merkittävästi.	Lupaa ei myönnetä ja sekava tilanne jatkuu. Suomen asema EU:n sisällä heikentynyt.

Kuvio 7 on päätöksentekopuu, jossa on arvioitu Suomen Nord Stream 2 -policya kahdesta eri näkökulmasta.

8. Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa olen analysoinut Nord Stream 2 -hankkeessa suoraan mukana olevien viiden valtion päätöksentekoa ja niiden lähtökohtia. Tämän lisäksi olen analysoinut myös EU:n ja Yhdysvaltojen roolia Nord Stream 2 -policyn kannalta. Tutkielma syventyy Suomen päätöksenteon taustoihin ja tutkielman lopputuotteena on muodostettu politiikkasuosituksen Suomelle Nord Stream 2 -kaasuputken suhteen.

Tutkielmaa ovat ohjanneet seuraavat kysymykset:

1. Miten ja millaisten intressien valossa valtiot muodostavat oman poliittisen kantansa Nord Stream 2 -kaasuputkesta?
2. Mitä policy-vaihtoehtoja on kullakin analysoitavalla toimijalla Nord Stream 2 -kaasuputken tulevaisuuden suhteen?
3. Millaisen kannan Suomi on ottanut Nord Stream 2 -kaasuputkesta? Millaisin taustaperiaattein sekä mitä sen tulisi ottaa huomioon tulevassa päätöksenteossa?

Olen tutkielman teon aikana perehtynyt kattavasti energiaturvallisuuden tutkimukseen sekä käyttämäni policy-analyysin metodiin. Niin teoria kuin metodi ovat osoittautuneet pelaavan hyvin yhteen ja mitä pidemmälle tutkielmani eteni, sitä tarkoituksenmukaisemmaksi kumpikin, niin metodi kuin teoria osoittautuivat. Käydessäni läpi energiaturvallisuuden malleja ja teorioita, keskeisin huomio oli tarkasteltavan toimijan, tutkielmani tapauksessa valtion, arvot ja intressit, joiden mukaan valtio joko edistää omaa energiaturvallisuuttaan tai heikentää sitä. Energiaturvallisuutta pohdittaessa, tulisi pystyä tarkastelemaan tilannetta kokonaisuutena, mutta huomioiden kuitenkin kunkin valtion erityispiirteet ja taustat. Tutkielmani aikana selvisi, että kaikki valtiot sitovat oman päätöksentekonsa ja muodostavat valittuja policyja useimmiten arvoihin perustuen. Toiseksi keskeisimpänä ulottuvuutena oli taloudellinen itsenäisyys tai saavutettavat taloudelliset hyödyt. Energiaturvallisuuden mallin mukaisesti kolmas keskeinen asia, joka nousi jokaisen maan kohdalla ratkaisevaksi ulottuvuudeksi, oli suvereniteetin taso taikka itsemääräämisoikeuden taso. Ne toimijat jotka vastustivat hanketta, perustelivat kantojansa erityisesti suvereniteetit näkökulmasta, mutta myös yleisesti turvallisuuden näkökulmasta.

Aineiston analyysin ja päätöksentekopuun avulla näemme kaikki ne riskit ja asiat jotka tulisi varmistaa, kävipä hankkeen kannalta, kuinka vain. Suomen kohdalla on karkeasti kaksi ulottuvuutta, mitä Suomen tulisi varmistaa, mikäli hanke joko a. toteutuisi tai b. ei toteutuisi. Jälkimmäinen on siinä mielessä helpoin Suomelle, koska hankkeen jäädessä toteutumatta, Suomen tulisi varmistaa dialogin säilyminen Venäjän suuntaan sekä varmistaa, että poliittisesti vaikeassa ilmapiirissä, jossa Venäjän toimet voisivat muuttua entistä aggressiivisemmaksi koska siltä alkaisi vaihtoehdot Euroopan suhteen loppua, Venäjä ei suuntaisi mahdollisia negatiivisia toimenpiteitään Suomea kohden. Lisäksi Suomen tulisi varmistaa lopputuloksesta huolimatta oma kantansa Ukrainan tulevaisuudesta sekä millaiset intressit Suomella on joko varmistaa Ukrainan kehitys kohti demokratiaa tai sivuttaa Ukrainan etäisenä yhteistyökumppanina.

Haastavampi ja samalla todenmukaisin tilanne johon Suomi joutuu, on se, että putki päätetään toteuttaa, EU:n vastustuksesta huolimatta. Tässä tilanteessa Suomen tulisi panostaa entistä enemmän EU:n energiaunionin muihin tavoitteisiin ja tukea niitä kaikin muin mahdollisin keinoin. EU:n legitimizeettiä tulisi vahvistaa entisestään ja mahdollistaa dialogin jatkuminen EU:n sisällä. Baltian maiden suhteen Suomen tulisi pyrkiä entistä vahvempaan yhteistyöhön ja dialogiin, perustella omaa kantaansa avoimesti sekä ymmärtää Baltian maita, jottei syntyisi vastakkainasettelun tilannetta, jossa Suomi voisi joutua yksinäiseksi valtioksi hankkeen tukijana. Tämä myös hajottaa pohjoismaiden ja Baltian maiden yhtenäisyyttä, jota tulisi välttää kaikin mahdollisin keinoin. Suomen tulisi myös ensisijaisesti tarkkailla Ruotsin kannan kehitystä ja sitoa oma päätöksenteko siihen tai pyrkiä löytämään yhteinen saman kaltainen kanta kuin Ruotsilla ja Tanskalla. Suomen tulisi kuitenkin pyrkiä toimimaan myös mahdollistajana, joten putken kannattaminen ei sinänsä olisi problemaattista, vaan ennemminkin Suomen tulisi keskittyä siihen, että jos putki toteutuu niin sen omistussuhde ja valtasuhde olisi tasapainoisempi ja Gazpromilta vaadittaisi enemmistöä luopumista. Onnistuneella sääntelyllä voidaan hyvinkin poliittinen hanke toteuttaa teoriassa myös puhtaasti kaupallisista lähtökohdista.

Tutkielmani on osoittanut, että energiaturvallisuus on vahvasti sidoksissa valtioiden kahdenvälisiin suhteisiin sekä yleisesti kansainvälisen politiikan ilmastoon. Siten

energia on ja tulee olemaan selkeästi päätöksenteon ytimessä sekä diplomatian keskeisenä pelivälteenä. Erityisesti perinteiset, fossiiliset energiamuodot sattuvat yleensä sijaitsemaan vain tietyissä paikoissa, joista niitä on kuljetettava tai myytävä eteenpäin. Tämä luo asetelman, jossa valtioiden on sidottava omat kansainväliset suhteet myös konkreettisesti energiasuhteisiin. Huonot suhteet tai välirikko voivat pahimmassa tapauksessa aiheuttaa konkreettisen energiapulan. Niin Suomen, kuin myös muiden toimijoiden tulisi panostaa energialähteiden monipuolistamiseen. Vain markkinaehdoin toimivat energiemarkkina tukevat vahvasti myös kansallista ja kansainvälistä turvallisuutta.

Päätän tutkielmani energiaturvallisuusteoreetikko Daniel Yerginin sanoihin, jotka hän lausui jo vuonna 2006 saksalaiselle Spiegel-lehdelle haastattelussaan:

*"Kasvavan keskinäisen riippuvuuden maailmassa, energiaturvallisuus riippuu paljon siitä, miten maat hallitsevat suhteitaan toisiinsa. Siksi energiaturvallisuus on tulevina vuosina yksi suurimmista ulkosuhteiden haasteista. Öljy ja kaasu ovat aina olleet poliittisia hyödykkeitä, mutta juuri nyt se on poliittisempaa kuin koskaan."*⁴ (Käännös minun.)

⁴ In a world of increasing interdependence, energy security will depend much on how countries manage their relations with one another. That is why energy security will be one of the main challenges of foreign policy in the years ahead. Oil and gas have always been political commodities. But right now, it is more political than it has been for years. (Spiegel, 18.7.2006.)

LÄHDELUETTELO

APERK. 2007. Japan - A QUEST FOR ENERGY SECURITY IN THE 21 ST CENTURY RESOURCES AND CONSTRAINTS. Saatavilla: http://aperc.iecej.or.jp/file/2010/9/26/APERC_2007_A_Quest_for_Energy_Security.pdf

APEC. 2017. <https://www.apec.org/>

ANGOC. 2016. Toolkit on monitoring, research, policy analysis, writing, and using social media. Saatavilla: <http://angoc.org/announcement/toolkit-on-monitoring-research-policy-analysis-writing-and-using-social-media/#more-658>

Arıboğan, D. Ülke ja Bilgin, Mert. 2009. "New Energy Order Politics Neopolitics: From Geopolitics to Energieopolitics", Uluslararası İlişkiler, Volume 5, No 20, p. 109-132, saatavilla: <http://www.uidergisi.com.tr/wp-content/uploads/2011/06/New-Energy-Order-Politics.pdf>

Bahgat, G (toim.) 2011, Energy Security: An Interdisciplinary Approach, John Wiley & Sons, Incorporated, New York.

Barry Barton, Catherine Redgwell, Anita Rønne, and Donald N. Zillman. 2004. Energy Security: Managing Risk in a Dynamic Legal and Regulatory Environment. Saatavilla: <https://global.oup.com/academic/product/energy-security-9780199271610?cc=fi&lang=en&#>

Cherp, Aleh ja Jessica Jewell (2014), "The concept of energy security: Beyond the four As", Energy Policy 75: 415–421.

David A. Baldwin. 1997. The concept of security. Review of International Studies, 23, s. 5-26.

Dunn, William N. 2016. Public policy analysis: an introduction. 5. painos. USA: New York. Routledge.

Denmark Passes Law to Block Nord Stream 2. Newsbase. 07.12.2017. https://newsbase.com/topstories/denmark-passes-law-block-nord-stream-2?utm_sq=fm8pletu21&utm_source=Twitter&utm_medium=social&utm_campaign=lnnovOil&utm_content=Articles (Katsottu 24.01.2018)

Denmarks seeks to change law on pipelines amid Nord Stream 2 divisions. Unian. 10.04.2017. <https://economics.unian.info/1867979-denmark-seeks-to-change-law-on-pipelines-amid-nord-stream-2-divisions.html> (Katsottu 24.01.2018)

Energy production and imports. Eurostat. Otos kesäkuu 2017. Saatavilla: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Energy_production_and_imports

Exclusive interview Maros Šefčovič: Energy Union is “deepest transformation of energy systems since Industrial Revolution”. Energypost. 08.01.2018. http://energypost.eu/interview-eu-commission-vp-maros-sefcovic-energy-union-deepest-transformation-of-energy-systems-since-industrial-revolution/?utm_campaign=shareaholic&utm_medium=twitter&utm_source=socialnetwork (Katsottu 25.01.2018)

EU:lta 187,5 miljoonaa Suomen ja Viron väliseen kaasuputkeen. 10.08.2016. Tekniikka&Talous. <https://www.tekniikkatalous.fi/tekniikka/energia/eu-lta-187-5-miljoonaa-suomen-ja-viron-valiseen-kaasuputkeen-6572762> (Katsottu 24.01.2018)

Euroopan komissio, 2014. KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE: Euroopan energiavarmuusstrategia. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0330&from=FI>

Eurooppa-neuvosto, 2014. Tiedote: Eurooppa-neuvosto, 26.–27.6.2014. Saatavilla: <http://www.consilium.europa.eu/fi/meetings/european-council/2014/06/26-27/>

Euroopan Komissio, 2014. Energiaunionia koskeva tiedote. 25.02.2014. Saatavilla: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-4485_fi.htm

European Partners In Russia's Nord Stream II Pipeline Stumble On Sanctions. Forbes. 14.09.2017. <https://www.forbes.com/sites/kenrapoza/2017/09/14/european-partners-in-russias-nord-stream-ii-pipeline-stumble-on-sanctions/#2c6601c32993> (Katsottu 24.01.2018)

Eur-lex. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL. 2014. European Energy Security Strategy. s. 23. Saatavilla: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0330&from=FI>

Energy strategy of Russia for the period up to 2035 (in Russian). 2013. Ministry of Energy of Russian Federation. <http://minenergo.gov.ru/aboutminen/energostrategy>

Euroopan parlamentti. 2018. EU:n ulkosuhteet: Venäjä. http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/fi/displayFtu.html?ftuld=FTU_5.6.3.html (Katsottu 25.01.2018)

Euroopan komissio. 2017. Energy Strategy and Energy Union. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-strategy-and-energy-union>

Egenhofer, Gialoglou, Luciani ja ym. Market-based Options for Security of Energy Supply (Syyskuu 2004). FEEM Working Paper No. 117.04. saatavilla: SSRN: <https://ssrn.com/abstract=593824> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.593824>

Edward S. Quade. 1988. Handbook of systems analysis: Overview of Uses, Procedures, Applications, and practice. Chichester, Britannia: Wiley. s. 47 – 62.

Euroopan komissio. 2002. Overview of the Russian Economy. Russian Economic Trends, 11: 5-8. doi:10.1111/1467-9426.00269

Fortum ottaa suuren riskin Uniper-kaupassa. HS. 30.09.2017. <https://www.hs.fi/paivanlehti/30092017/art-2000005388806.html> (Katsottu 17.3.2018)

Gasum. 2018. <https://www.gasum.com/kaasusta/>

Gazprom. 2018. <http://www.gazprom.com/>

Gazprom lays out 2018 financial plan. UPI. 20.12.2017. <https://www.upi.com/Gazprom-lays-out-2018-financial-plan/2811513778643/> (Katsottu 25.01.2018)

Gerhard Schröder to chair Nord Stream 2 Board of Directors. Russia Beyond. 05.10.2016. https://www.rbth.com/news/2016/10/05/gerhard-schroder-to-chair-nord-stream-2-board-of-directors_636053 (Katsottu 25.01.2018)

Gabriel Collins, J.D. 2017. Russia's Use of the "Energy Weapon" in Europe. RICE UNIVERSITY'S BAKER INSTITUTE FOR PUBLIC POLICY. ISSUE BRIEF. 07.18.17. Saatavilla: https://www.bakerinstitute.org/media/files/files/ac785a2b/BI-Brief-071817-CES_Russia1.pdf

IEA. 2018. <https://www.iea.org/>

Italia julisti hätätilan kaasuräjähdyksen vuoksi, EU seuraa tilannetta. Kauppalehti. 12.12.2017. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/italia-julisti-hatatilan-kaasurajahdyksen-vuoksi--eu-seuraa-tilannetta/b8Limici> (Katsottu 23.01.2018)

IEA. 2011. Ranska. The IEA Model of Short-term Energy Security (MOSES), Saatavilla: https://www.iea.org/publications/freepublications/publication/moses_paper.pdf

Jessica Jewell, Aleh Cherp, Keywan Riahi. 2014. Energy security under decarbonization scenarios: an assessment framework and evaluation under different technology and policy choices. Energy Policy, 65, s. 743-760.

James Henderson & Tatiana Mitrova, 2015. The Political and Commercial Dynamics of Russia's Gas Export Strategy. The Oxford institute for energy studies, syyskuu 2015. Saatavilla: <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2015/09/NG-102.pdf>

J.G.Voeller, 2014. Energy Systems Security. John Wiley & Sons, Incorporated, 2014. s.12. Saatavilla: <https://ebookcentral-proquest-com.helios.uta.fi/lib/tampere/reader.action?docID=1598811&ppg=7>

Kirjallinen kysymys Nord Stream 2 -hankkeen turvallisuuspoliittisen ulottuvuuden huomioimisesta. Kansanedustaja Elina Iepomäki (kok). Kirjallinen kysymys KK 426/2016 vp. Eduskunta. 06.09.2016. Saatavilla: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Documents/KK_426+2016.pdf

Lynne Chester. 2010. Conceptualising energy security and making explicit its polysemic. Energy Policy, 38, s. 887-895.

Lasswell Harold. 1971. A pre-view of Policy Sciences. American Elsevier.

Lipponen jyrähtää Ruotsille Nord Stream 2:sta T&T:ssä: Suomella ei ole mitään vaikeuksia. Demokraatti. 04.01.2017. <https://demokraatti.fi/lipponen-jyrahtaa-ruotsille-nord-stream-2sta-ttssa-suomella-ei-ole-mitaan-vaikeuksia/> (Katsottu 24.01.2018)

MacRae & Wilde. 1979. Policy analysis for public decisions. Duxbury Press.

Marleen Brans, Iris Geva-May, Michael Howlett. 2017. Routledge Handbook of Comparative Policy Analysis. USA: New York. Routledge.

Metsner J. Arnold. 1972. Political Feasibility and Policy Analysis, Public Administrative Review 32, no. 6.

Nord Stream 2. 2018. <https://www.nord-stream2.com/>

Nord Stream 2 -kaasuputki toteutunee sittenkin. Kauppalehti. 04.09.2015. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/nord-stream-2--kaasuputki-toteutunee-sittenkin/TrUJ9kM3> (Katsottu 24.01.2018)

Nord Stream HS:n jutun väitteistä: Kaasuputkessa ei ole huoltoroneja, kuntoa valvoo "älykäs possu". Aamulehti. 18.12.2017. <https://www.aamulehti.fi/uutiset/nord-stream-hsn-jutun-vaitteista-kaasuputkessa-ei-ole-huoltoroneja-kuntoa-valvoo-alykas-possu-200614087/> (Katsottu 18.12.2017)

Naton entinen pääsihteeri: Saksa käveli Nord Stream 2:n kanssa Putinin ansaan. Iltalehti. 02.12.2017. http://www.iltalehti.fi/ulkomaat/201712022200576761_ul.shtml (Katsottu 25.01.2018)

Phillip E. Cornell. 2009. Energy Security as National Security: Defining Problems Ahead of Solutions. Journal of Energy Security, Feb. 2009 Issue, saatavilla: http://www.ensec.org/index.php?option=com_content&view=article&id=183:energy-security-as-national-security-defining-problems-ahead-of-solutions1&catid=92:issuecontent&Itemid=341

Politics not economics will decide the future of Nord Stream 2. Cornhill Economics. 23.10.2017. <https://www.cornhilleconomics.com/single-post/2017/10/23/Politics-not-economics-will-decide-the-future-of-Nord-Stream-2> (Katsottu 24.01.2018)

Patton, Carl V. & David S. Sawicki. 1993. Basic methods of policy analysis and planning: Second edition. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, Inc. 23–24.

Tanska hyväksyi lain estämään Nord Stream -putken. YLE. 30.11.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9956581> (Katsottu 20.4.2018)

The Energy Charter secretariat. 2015. International Energy Security: Common Concept for Energy Producing, Consuming and Transit Countries. Saatavilla: http://www.energycharter.org/fileadmin/DocumentsMedia/Thematic/International_Energy_Security_2015_en.pdf

The Politicization of Nord Stream 2 in Germany. Intersection. 12.12.2017. <http://intersectionproject.eu/article/russia-europe/politicization-nord-stream-2-germany> (Katsottu 20.4.2018)

Shell to cede control of £10bn Russian gas project. The Guardian. 11.12.2006. <https://www.theguardian.com/business/2006/dec/11/royaldutchshell> (Katsottu 7.5.2018)

Suomisanakirjan käänös sanasta policy. <https://www.suomisanakirja.fi/policy> (Katsottu 20.4.2018)

Chart of the Day: A Short History of 200 Years of Global Energy Use. The Atlantic. 22.03.2012. <https://www.theatlantic.com/business/archive/2012/03/chart-of-the-day-a-short-history-of-200-years-of-global-energy-use/254909/> (Katsottu 08.05.2018)

The Russian Gas Trap. Stratfor. 13.01.2009. <https://worldview.stratfor.com/article/russian-gas-trap> (Katsottu 25.01.2018)

The Russian Nuclear Energy Proposal: An Offer You Can't Refuse. Huffpost. 06.05.2015. https://www.huffingtonpost.com/behnam-taebi/the-russian-nuclear-energ_b_7519564.html (Katsottu 23.01.2018)

U.S. looks to Germany to stop Baltic undersea Russian gas pipeline. Reuters. 12.12.2017. <https://www.reuters.com/article/us-usa-energy-europe/u-s-looks-to-germany-to-stop-baltic-undersea-russian-gas-pipeline-idUSKBN1E62TV> (Katsottu 24.01.2018)

Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 79/2017. Energia, huoltovarmuus ja geopoliittiset siirtymät. Joulukuu 2017. Saatavilla: http://vnk.fi/documents/10616/3866814/79_P%25C3%25B6vry_AI_energia_huoltovarmuus%2520ja%2520geopoliittiset%2520siirtym%25C3%25A4t_loppuraportti_151217_final.pdf/789a785e-18d9-4491-92e1-cd8524865bfd

Ruotsin hallitus näyttää vihreää valoa Nord Stream 2 -kaasuputkilyhtiölle Karlshamnin satamassa – turvatoimia aiotaan lisätä. HS. 30.01.2017. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005067472.html> (Katsottu 25.01.2018)

Ruotsi yrittää kaikin keinoin estää Nord Stream 2:n. YLE. 08.09.2016. <https://yle.fi/uutiset/3-9153537> (Katsottu 25.01.2018)

Riippuvuutta Venäjältä liioiteltu – Suomi pärjäisi hyvin ilman venäläisiä polttoaineita. HS. 30.10.2015. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002863103.html> (Katsottu 25.01.2018)

Read Out: Sipilä And Medvedev’s Russia Meeting. News Now Finland. 22.09.2017. <http://newsnowfinland.fi/finland-international/read-out-sipila-and-medvedevs-russia-meeting> (katsottu 24.01.2018)

Robert S. Cohen & Larry Laudan. 1983. Physics, Philosophy and Psychoanalysis: Essays in Honor of Adolf Grünbaum. D. Reidel. s. 111--127.

Robert D. Behn & James W. Vaupel. 1982. *Quick Analysis for Busy Decision Makers*. New York: Basic Books

Pami Aalto ja Dicle Korkmaz Temel. 2013. European Energy Security: Natural Gas and the Integration Process. Journal of common market studies, 52, s. 758–774, saatavilla: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jcms.12108/full#jcms12108-bib-0032>

Russia’s gas pipeline strategy and Europe’s alternatives. Euractiv. 03.07.2015. <https://www.euractiv.com/section/energy/opinion/russia-s-gas-pipeline-strategy-and-europe-s-alternatives/> (Katsottu 24.01.2018)

S.G. Serebryakov. 2009. The problem of oil and natural gas pipeline security. Kirjassa “Countering Terrorism: Biological Agents, Transportation Networks, and Energy Systems: Summary of a U.S.-Russian Workshop (2009) Luku 15. Saatavilla: <https://www.nap.edu/read/12490/chapter/16>

Suomen kaasu ja öljy tulevat Venäjältä – entäs jos hanat suljetaan?. Verkkouutiset. 14.04.2014. <https://www.verkkouutiset.fi/suomen-kaasu-ja-oljy-tulevat-venajalta-entäs-jos-hanat-suljetaan-19045/> (katsottu 23.01.2018)

Suomen ulkoministeriö. 2018. Suomen suurlähetystö Moskovassa. Kahdenväliset suhteet. <http://www.finland.org.ru/public/default.aspx?nodeid=41791&contentlan=1&culture=fi-FI> (Katsottu 25.01.2018)

Sweden says No! to Nord Stream 2 pipeline. Offshore Energy today. 15.12.2016. <https://www.offshoreenergytoday.com/sweden-says-no-to-nord-stream-2-pipeline/> (Katsottu 25.01.2018)

Tilastokeskus. 2017. Ympäristö ja luonnonvarat. http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_alue.html (Katsottu 25.01.2018)

Tuula Toivo. 2017. Kiista turvapaikanhakijoista teki Saksan hallituksen synnytyksestä poikkeuksellisen vaikean – näin tapahtumat etenivät. Ulkopolitiikka, 3/2017. Saatavilla:

http://www.ulkopoliitika.fi/artikkeli/1720/kiista_turvapaikanhakijoista_teki_saksan_hallituksen_synnytyksesta_poikkeuksellisen_vaikean_nain_tapahtumat_etenivat/

Uudet kaasuputket Itämereen ehkä jo ensi vuonna. Kauppalehti. 02.01.2108. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/uudet-kaasuputket-itamereen-ehka-jo-ensi-vuonna/f4XXxtPr> (Katsottu 25.01.2018)

Vanhanen: Nord Stream 2 ei ole turvallisuuspoliittinen kysymys. Kauppalehti. 13.12.2017. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/vanhanen-nord-stream-2-ei-ole-turvallisuuspoliittinen-kysymys/2aM2Tt7B?ref=twitter:4dda> (Katsottu 23.01.2018)

WTO. 2003. Cross-Border Oil and Gas Pipelines: Problems and Prospects.

Saatavilla:

<http://siteresources.worldbank.org/INTOGMC/Resources/crossborderoilandgaspipelines.pdf>

Who pays the most for Russian Gas in Europe and why. Natural Gas World. 21.08.2014. <https://www.naturalgasworld.com/prices-of-russian-gas-in-europe> (Katsottu 25.01.2018)

Yergin, Daniel. 2007. The Fundamentals of Energy Security. Committee on Foreign Affairs US House of Representatives. Hearing on "Foreign Policy and National Security Implications of Oil Dependence".

Газ мимо Украины: Норвегия хочет помочь России провести "Северный поток". Ria Novosti. 11.01.2018. <https://ria.ru/world/20180111/1512380449.html> (Katsottu 25.01.2018)

Aineiston analyysin lähteet

All of Trump's Russia Ties, in 7 Charts. Politico. 4/2017. <https://www.politico.com/magazine/story/2017/03/connections-trump-putin-russia-ties-chart-flynn-page-manafort-sessions-214868> (Katsottu 15.04.2018)

As Russia threatens, Sweden ponders joining NATO. The Economist. 21.09.2017. <https://www.economist.com/news/europe/21729554-vladimir-putins-mock-attacks-scandinavia-could-make-swedes-end-200-years-neutrality> (Katsottu 15.04.2018)

Biden: Nord Stream 2 pipeline is a 'bad deal' for Europe. Reuters. 25.08.2016. <https://www.reuters.com/article/us-energy-europe-usa/biden-nord-stream-2-pipeline-is-a-bad-deal-for-europe-idUSKCN1101AP> (Katsottu 15.04.2018)

Charles Ebinger. 2013. Testimony to the Subcommittee on Energy Policy, Health Care, and Entitlements. The Brookings Institution. 19.3.2013. Saatavilla: <https://www.brookings.edu/testimonies/the-department-of-energys-strategy-for-exporting-liquefied-natural-gas/>

Commercial interests conflict with Brussels' gas plans. Politico. 17.10.2015. <https://www.politico.eu/article/energy-union-commercial-interests-conflict-with-brussels-gas-plans-dependence-russia-european-commission/> (Katsottu 15.04.2018)

Danmark i ny naturgasklemme. Berlingske. 17.12.2015. <https://uffeellemann.blogs.berlingske.dk/2015/12/17/danmark-i-ny-naturgasklemme/> (Katsottu 15.04.2018)

"Energy Security Will Be one of the Main Challenges of Foreign Policy". Spiegel. 18.07.2006. <http://www.spiegel.de/international/spiegel/the-war-over-resources-energy-security-will-be-one-of-the-main-challenges-of-foreign-policy-a-427350.html> (Katsottu 17.4.2018)

Europe's Nord Stream-2 risks strangling Ukraine -U.S. official. Reuters. 05.11.2015. <https://uk.reuters.com/article/eu-gas-russia/europes-nord-stream-2-risks-strangling-ukraine-u-s-official-idUKL8N1303G720151105> (Katsottu 15.04.2018)

EU offers to negotiate Nord Stream 2 on behalf of members: Politiken. Reuters. 30.03.2017. <https://www.reuters.com/article/us-russia-gazprom-eu-pipeline/eu-offers-to-negotiate-nord-stream-2-on-behalf-of-members-politiken-idUSKBN17104F> (Katsottu 15.04.2018)

EU's Juncker says doubts over Nord Stream 2 pipeline plan 'beyond legal'. Reuters. 16.06.2016. https://in.reuters.com/article/energy-nordstream-eu-juncker/eus-juncker-says-doubts-over-nord-stream-2-pipeline-plan-beyond-legal-idINKCNOZ22IX?feedType=RSS&feedName=businessNews&utm_source=twitterfeed&utm_medium=twitter&utm_campaign=Feed%3A+reuters%2FINbusinessNews+%28News+%2F+IN+%2F+Business+News%29 (Katsottu 15.04.2018)

EU must make joint decision on Nord Stream 2. EU Observer. 22.08.2016. <https://euobserver.com/tickers/134709> (Katsottu 15.04.2018)

Finland does not view Nord Stream-2 construction issue as political. TASS. 23.01.2017. <http://tass.com/economy/926786> (Katsottu 15.04.2018)

Foreign Minister: No legal way to stop Russian pipeline. Radio Sweden. 08.10.2016. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2054&artikel=6512928> (Katsottu 15.04.2018)

Germany gives construction permit for Nord Stream 2 pipeline. Offshore Energy Today. 31.01.2018. <https://www.offshoreenergytoday.com/germany-gives-construction-permit-for-nord-stream-2-pipeline/#.WnG4RtNSQMo.twitter> (Katsottu 15.04.2018)

Germany says ditch politics over Nord Stream-2. Russia Today. 29.10.2015. https://www.rt.com/business/320029-germany-nord-stream-gas-russia/?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=RSS&utm_source=twitterfeed&utm_medium=twitter (Katsottu 09.04.2018)

Google to 'derank' Russia Today and Sputnik. BBC. 21.11.2017. <http://www.bbc.com/news/technology-42065644> (Katsottu 24.2.2018)

Gas supplies to Europe 2017. Gazprom. 2018. Saatavilla: <http://www.gazpromexport.ru/en/statistics/>

HaminaKotka satamalle 2017 on ollut kasvun ja kehityksen aikaa. Navigator. 01.12.2017. <http://navigatormagazine.fi/haminakotka-satamalle-2017-ollut-kasvun-ja-kehityksen-aikaa/> (Katsottu 15.04.2018)

Justyna Gotkowska ja Piotr Szymański. 2016. The Nordic countries on Nord Stream 2: between scepticism and neutrality. Centre for Eastern Studies, N. 223. Saatavilla: https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/commentary_223.pdf

Kiistelty Nord Stream 2 -kaasuputki voi juuttua EU:n rattaisiin. Talouselämä. 02.11.2016. <https://www.talouselama.fi/uutiset/kiistelty-nord-stream-2-kaasuputki-voi-juuttua-eun-rattaisiin/a7bea89c-5b85-3d82-bcae-8bc80f39a72d> (Katsottu 15.04.2018)

Liquefied Natural Gas. U.S. Energy Information Administration (EIA). 2018. Saatavilla: https://www.eia.gov/energyexplained/index.cfm?page=natural_gas_lng

Lähde esiin -verkko-opetusmateriaali. Lähdekritiikki. Opetushallitus. 2018. http://www03.edu.fi/oppimateriaalit/lahdeesiin/1_2.html (Katsottu 09.04.2018)

Looking back: Germany five years after Fukushima. Clean Energy Wire. 08.03.2016. <https://www.cleanenergywire.org/news/looking-back-germany-five-years-after-fukushima> (Katsottu 15.4.2018)

Nord Stream 2 -hankkeen edustaja ei odota uusien Venäjä-pakotteiden vaikuttavan Suomeen. Kauppalehti. 17.08.2017. <https://m.kauppalehti.fi/uutiset/nord-stream-2--hankkeen-edustaja-ei-odota-uusien-venaja-pakotteiden-vaikuttavan-suomeen/td5p7Bhy> (Katsottu 15.04.2018)

Nord Stream 2: Business unusual. EU Observer. 07.06.2016. <https://euobserver.com/business/133720> (Katsottu 15.04.2018)

Meeting with Vice-Chancellor and Minister of Economic Affairs and Energy of Germany Sigmar Gabriel. Presidential Executive Office. 28.10.2015. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/50582> (Katsottu 15.04.2018)

"Olemme riippuvaisia Venäjän energiasta". Taloussanommat. 4.3.2014. <https://www.is.fi/taloussanommat/art-2000001828262.html> (Katsottu 15.3.2018)

Paul, Christopher ja Miriam Matthews, The Russian "Firehose of Falsehood" Propaganda Model: Why It Might Work and Options to Counter It. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2016. <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE198.html>.

Poland wants EU to ban Nord Stream 2. Euractiv. 12.11.2015. <https://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/poland-wants-eu-to-ban-nord-stream-2/> (Katsottu 15.04.2018)

Putin's Art of the Deal. Berlin Policy Journal. 18.05.2017. <https://berlinpolicyjournal.com/putins-art-of-the-deal/> (Katsottu 15.04.2018)

Pledging reforms by 2020, Ukraine seeks route into NATO. Reuters. 10.07.2017. <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-nato/pledging-reforms-by-2020-ukraine-seeks-route-into-nato-idUSKBN19V12V> (Katsottu 15.04.2018)

Regeringen ger grönt ljus till Karlshamn om rysk gasledning. Aftonbladet. 30.10.2017. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/gm98B/regeringen-ger-gront-lijus-till-karlshamn-om-rysk-gasledning> (Katsottu 15.04.2018)

Report: Government reverses on caution over Nord Stream 2 pipeline. Radio Sweden. 30.01.2017. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2054&artikel=6619207> (Katsottu 15.04.2018)

Russia will re-route Nord Stream 2 natural gas pipeline if Denmark tries to block it. Russia Today. 13.10.2017. https://www.rt.com/business/406600-denmark-nord-stream-pipeline/?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=RSS (Katsottu 15.04.2018)

S. Heidari ja C. Weber, "The changing landscape of world gas markets at the horizon 2020,". 2017. *14th International Conference on the European Energy Market (EEM)*, Dresden, 2017, s. 1-6. <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/7981888/?reload=true>

Sweden searches for suspected Russian submarine off Stockholm. The Guardian. 19.10.2014. <https://www.theguardian.com/world/2014/oct/19/sweden-search-russian-submarine-stockholm> (Katsottu 15.04.2018)

Tutkimus: Nord Stream 2 muuttaa Saksan energiakeskukseksi. Deutsche Wirtschafts Nachrichten. 07.11.2016. <http://deutsche-wirtschafts-nachrichten.de/2016/11/07/studie-nord-stream-2-macht-deutschland-zu-energie-zentrum/> (Käännös: Google translate, 15.04.2018)

The Politicization of Nord Stream 2 in Germany. Intersection: Russia/Europe/World. 12.12.2017. <http://intersectionproject.eu/article/russia-europe/politicization-nord-stream-2-germany> (Katsottu 15.04.2018)

Tusk: Nord Stream II doesn't help. EU Observer. 18.12.2015.
<https://euobserver.com/energy/131605> (Katsottu 15.04.2018)

Ten EU nations say Nord Stream gas extension not in EU interests. Reuters. 27.11.2015.
<https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-nordstream/ten-eu-nations-say-nord-stream-gas-extension-not-in-eu-interests-idUSKBN0TG0JX20151127> (Katsottu 15.04.2018)

This Is How Russia Will Cut Out Ukraine. Oil Price. 23.06.2015. <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/This-Is-How-Russia-Will-Cut-Out-Ukraine.html> (Katsottu 15.04.2018)

The Trouble With Nord Stream 2. Foreign Affairs. 23.08.2017.
<https://www.foreignaffairs.com/articles/europe/2017-08-23/trouble-nord-stream-2> (Katsottu 15.04.2018)

Trump will withdraw U.S. from Paris Climate Agreement. The New York Times. 01.06.2017.
<https://www.nytimes.com/2017/06/01/climate/trump-paris-climate-agreement.html> (Katsottu 15.04.2018)

Sweden to strength port security over Nord Stream-2 pipeline construction. TASS. 30.10.2017.
<http://tass.com/economy/928029> (Katsottu 15.04.2018)

Suomi ei näe mitään ongelmia kaasuputkessa Itämeren huolimatta. YLE Nyheter. 02.11.2016.
<https://svenska.yle.fi/artikel/2016/11/02/finland-ser-inga-problem-med-gasledning-trots-baltisk-oro> (Katsottu 15.04.2018)

US and Russia step up fight to supply Europe's gas. Financial Times. 03.08.2017.
<https://www.ft.com/content/352f4cac-6c7a-11e7-b9c7-15af748b60d0> (katsottu 15.04.2018)

Ukrainan tilanteeseen liittyvät pakotteet. Suomalais-venäläinen kauppakamari. 2018'.
Saatavilla: <https://www.svkk.fi/tietoa-venajasta/ukrainan-tilanteeseen-liittyvat-pakotteet/>

U.S. raises fresh concerns over Gazprom-led Nord Stream 2. Reuters. 18.02.2016.
<https://www.reuters.com/article/us-energy-nordstream-usa/u-s-raises-fresh-concerns-over-gazprom-led-nord-stream-2-idUSKCN0VR25J> (Katsottu 15.04.2018)

VR Groupin kannattavuus parani tuntuvasti. Ammattilehti. 30.10.2017.
<https://www.ammattilehti.fi/uutiset.html?112011> (Katsottu 15.04.2018)

Venäjä ei ole Fortumille piru, vaan todellinen kultamuna. Talouselämä. 02.02.2018.
<https://www.talouselama.fi/uutiset/venaja-ei-ole-fortumille-piru-vaan-todellinen-kultamuna/108c9fa2-b2bc-35aa-ae9b-b0c5c2cdb2e2> (Katsottu 15.04.2018)

Vanhanen: Nord Stream 2 ei ole turvallisuuspoliittinen kysymys. Kauppalehti. 13.12.2017.
<https://m.kauppalehti.fi/uutiset/uutinen/2aM2Tt7B> (Katsottu 15.04.2018)

10 asiaa: Näistä syistä Venäjän kaasuputki on Suomessa ympäristökysymys ja Euroopassa turvallisuuspolitiikkaa. Iltasanomat. 03.11.2016. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000001944956.html> (Katsottu 15.04.2018)